

Regeringens skrivelse

2005/06:114

Strategisk exportkontroll 2005 - krigsmateriel och
produkter med dubbla användningsområden

Skr.
2005/06:114

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Harpsund den 16 mars 2006

Göran Persson

Ulrica Messing
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken avseende krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under år 2005. Skrivelsen innehåller också en redovisning av den faktiska exporten av krigsmateriel under år 2005. Därtill beskrivs det samarbete som pågår inom EU och andra internationella fora om frågor rörande strategisk exportkontroll av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden.

Avdelning I – Inledning.....	5
1 Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll	5
2 Krigsmaterielexporten år 2005 och export av produkter med dubbla användningsområden.....	6
3 Informationsverksamhet.....	9
Avdelning II – Exportkontroll i Sverige, ansvarig myndighet m.m.....	10
4 Svensk export, exportkontroll och exportstöd.....	10
4.1 Exportkontroll av krigsmateriel	10
4.2 Kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd.....	13
5 Krigsmaterielutredningen.....	15
6 Svensk försvarsindustri – struktur och produkter.....	15
7 Svenska företag som arbetar med produkter med dubbla användningsområden.....	17
8 Inspektionen för strategiska produkter.....	18
9 Svensk kärnteknisk industri och Statens kärnkraftinspektion.....	22
Avdelning III – Internationellt samarbete	24
10 Samarbetet inom EU med exportkontroll av krigsmateriel.....	24
11 Internationell rapportering om vapenöverföringar	28
12 Aktuella frågor om internationella vapenembargon.....	30
13 Arbetet mot spridning av små och lätta vapen	31
14 Internationellt samarbete på försvarsmaterielsidan.....	32
15 Internationell handel med vapen	35
16 Korruption inom internationell handel med vapen.....	36
17 Samarbetet inom de multilaterala exportkontrollregimerna.....	36
18 Samarbetet inom EU avseende produkter med dubbla användningsområden.....	42
19 Svenskt ordförandeskap i Nuclear Suppliers Group (NSG).....	45
20 Att sprida exportkontrollpolitiken – outreach	45
21 Immateriella överföringar.....	46
22 Galileo – ett europeiskt positioneringssystem.....	47
Bilagor	50
23 Bilaga 1: Svensk krigsmaterielexport år 2005.....	50
23.1 Inledning	50
23.2 Förklaringar till tabellerna	50
23.3 Statistiska tabeller	53

23.3.1	Värde av beviljade utförseltillstånd under åren 2000-2005, uppdelat på krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK).....	53
23.3.2	Faktisk export under åren 2000-2005	53
23.3.3	Stapeldiagram över värdet av utförseltillstånd respektive faktisk export uppdelat på krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK) under åren 2001-2005	54
23.3.4	Utförseltillstånd och faktisk export under 2005 fördelat på mottagarländer indelade i regioner, inkl angivelse av kategori av produkter.....	55
23.3.5	Cirkeldiagram över krigsmaterielexporten, fördelning på regioner i procent av värdet år 2005.	57
23.3.6	Export av krigsmateriel i mkr år 2003-2005 fördelad på länder och uppdelat på KS och ÖK.....	58
23.3.7	Följdleveranser 2005	60
23.3.8	Värdet av faktisk export i mkr under 2004-2005 fördelat på kategori av produkter.....	61
23.3.9	Exporten av krigsmateriel fördelad på länder – uppdelade efter inkomst.....	62
23.3.10	Försvarsmaktens utförsel av krigsmateriel	63
23.3.11	De exporterande företagen i mkr	64
23.3.12	Kategorier av krigsmateriel – den svenska krigsmaterielförteckningen och EU:s militära lista, beskrivning av typ av produkter.....	65
24	Bilaga 2: Avslag	66
24.1.1	Tabell svenska avslag 2005	66
25	Bilaga 3: Vapenförmedling	67
25.1.1	Registrerade tillhandahållare under 2005	67
26	Bilaga 4: Produkter med dubbla användningsområden.....	68
26.1	Antal inkomna utförselärenden rörande produkter med dubbla användningsområden (PDA) 2002-2005	69
26.1.1	Antal utfärdade positiva förhandsbesked.....	70
26.1.2	Antal utfärdade avslag och ärenden som rör generalklausulen (<i>catch-all</i>)	70
26.1.3	Antal godkända individuella tillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden 2005	70
26.1.4	Antal avslagna förhandsförfrågningar, utfärdade avslag och catch-all-avslag.....	71
26.1.5	Beviljade exportlicenser för produkter på NSG:s lista 1 från företag i Sverige till mottagarland (redovisad av Statens kärnkraftinspektion).....	72
27	Bilaga 5: Regelverk	73
27.1	Lagen om krigsmateriel	73
27.2	Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan.....	74

27.2.1	De svenska riktlinjerna i fulltext.....	76	Skr. 2005/06:114
27.3	EU:s uppförandekod för vapenexport.....	78	
27.3.1	Den svenska militära listan.....	84	
27.4	EG-förordningen för kontroll av produkter med dubbla användningsområden	87	
27.4.1	Medlemskap i multilaterala exportkontrollregimer 2005	90	
28	Bilaga 6: Internationella vapenembargon.....	91	
28.1.1	Internationella vapenembargon under år 2005	91	
29	Bilaga 7: Förklaringar.....	96	
30	Bilaga 8: Vägledning till andra källor	98	

1 Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll

Detta är tjugoförsta året som regeringen i en skrivelse till riksdagen redogör för sin exportkontrollpolitik. Den första skrivelsen överlämnades 1985. Det finns inga formella krav på redovisning om hur exportkontrollpolitiken bedrivs i praktiken. Sverige blev ett av de första länderna i Europa som på ett öppet sätt började redovisa det gångna årets aktiviteter på exportkontrollområdet. Syftet har hela tiden varit att bidra med underlag till en bredare diskussion om frågor relaterade till exportkontroll och icke-spridning av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Sedan 1985 har mycket hänt när det gäller skrivelsens innehåll och utformning. Då utgjorde skrivelsen en högst kortfattad sammanställning av svensk krigsmaterielexport och de bifogade tabellerna gav en översiktlig bild av aktuell statistik utan några längre förklaringar. Idag är skrivelsen en relativt omfattande redogörelse över svensk exportkontrollpolitik i sin helhet. Fler statistiska uppgifter kan lämnas tack vare en öppnare politik och modernare informationsbehandlingssystem. Regeringen strävar ständigt efter att förbättra och förtydliga den information som lämnas till riksdagen. Förslag och kommentarer från riksdagsledamöter och andra läsare analyseras och varje år hålls konsultationer med intresseorganisationer om skrivelsen. Samtal förs också med övriga EU-länder om hur de utformar sin redovisning. De nyheter och förändringar som införs varje år är resultatet av detta arbete.

Skrivelsen innehåller i år tre avdelningar och en uppsättning bilagor. Den första avdelningen är en inledning och sammanfattning över årets verksamhet. Den andra handlar om hur exportkontroll bedrivs i Sverige och i den tredje avdelningen redogörs för det internationella samarbetet på området. Bland bilagorna finns statistik över svensk krigsmaterielexport och export av produkter med dubbla användningsområden (sedan 1996 lämnas underlag för denna statistik av Inspektionen för strategiska produkter, ISP), det svenska och europeiska regelverket och en lista över internationella vapenembargon. I årets skrivelse har informationen om exportkontrollen beträffande produkter med dubbla användningsområden utökats, speciellt gäller det kärntekniska produkter och materiel.

2 Krigsmaterielexporten år 2005 och export av produkter med dubbla användningsområden

Skr. 2005/06:114

De multilaterala avtalen och instrumenten om nedrustning och icke-spridning är viktiga uttryck för statssamfundets arbete med nedrustning och för att förhindra spridning av massförstörelsevapen och okontrollerade flöden av andra vapen. Det krävs dock att de också kompletteras med en strikt och effektiv exportkontroll för att uppnå de uppställda målen. Exportkontrollen är därför ett centralt instrument för enskilda stater att fullfölja sina internationella åtaganden på icke-spridningsområdet.

Själva exportkontrollen utövas fortfarande nationellt. Det åligger Sverige att se till att vår exportkontroll är ansvarsfull och pålitlig. För att det svenska regelverket på krigsmaterielområdet ska fortsätta vara ändamålsenligt och verklighetsanpassat tillsatte regeringen 2003 en utredning som skulle göra en översyn av den svenska krigsmateriellagstiftningen i ljuset av de förändringar som skett de senaste åren inom de utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska områdena. Utredningen lämnade sitt betänkande KRUT Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel (SOU 2005:9) i februari 2005. Därefter har utredningen remissbehandlats och en lagrådsremiss förbereds inom regeringskansliet.

Sverige tar också aktiv del och ansvar i det internationella arbetet på exportkontrollområdet. I de multilaterala exportkontrollregimerna och i EU sker ett omfattande samordnande arbete. Arbetet för att effektivt förhindra spridning måste bedrivas på olika nivåer och i olika internationella forum. Sverige agerar därför aktivt såväl i regimerna som på EU-nivå för att ytterligare stärka exportkontrollen som ett instrument för såväl icke-spridning som mot okontrollerade flöden av konventionella vapen. En särskild fråga är att EU ses som en hemmamarknad för de allra flesta produkter med dubbel användning.

En gemensam europeisk lagstiftning gäller nu i 25 EU-länder för export av produkter med dubbla användningsområden. Vad beträffar exporten av krigsmateriel från unionen ger EU:s politiskt bindande uppförandekod avseende vapenexport de 25 länderna vägledning för en mer konvergent tillämpning av deras alltjämt nationella lagstiftning inom området. Sammantaget betyder detta att exportkontrollen för EU som helhet kraftigt förstärkts och gått i en mer restriktiv riktning.

Krigsmateriel

Den svenska materielförsörjningen bygger numera på ett internationellt samarbete där Sverige bidrar med spetsteknologi inom vissa områden. Genom ett internationellt samarbete försäkras sig Sverige om att landets utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen och behov tillgodoses. För att kunna bibehålla ställningen som ledande nation inom vissa teknologier krävs förutom internationellt samarbete även en viss export. Kontrollen av denna export är nödvändig för att säkerställa att de produkter som förs ut ur Sverige går till för oss acceptabla mottagarländer. Krigsmateriel får endast exporteras om det finns

säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik.

Redovisningen av den svenska krigsmaterielexporten presenteras i bilagor till denna skrivelse. För att tydliggöra siffrorna visas också statistik från de senaste åren. Detta görs också eftersom exporten av krigsmateriel från Sverige är begränsad och enstaka försäljningar av större system kan orsaka kraftiga svängningar i den årliga statistiken. För att utläsa en mer långsiktig trend, behöver siffror från ett enstaka år ses tillsammans med statistik från tidigare år.

Uppgifterna i den årliga skrivelsen baseras på lagstadgad rapportering från de krigsmaterielexporterande företagen. Inspektionen för strategiska produkter (ISP) har sammanställt denna och inkommit med underlag till den statistik över den svenska krigsmaterielexporten som redovisas i denna skrivelse.

Värdet av den totala fakturerade försäljningen av krigsmateriel (inom och utom riket) under år 2005 uppgick till 15 619 miljoner kronor, motsvarande en ökning med 2 % jämfört med år 2004. Värdet av de faktiska exportleveranserna av krigsmateriel under år 2005 var 8 628 miljoner kronor, en ökning med 18 % jämfört med föregående år räknat i löpande priser. En uppdelning i krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK) visar att det för KS skett en minskning med 5 % medan det skett en ökning med 43 % för ÖK. Exporten svarade för ungefär 55 % av försvarsindustrins totala fakturerade försäljning av krigsmateriel under året, vilket är en ökning jämfört med 2004 då andelen var 48 %. Detta är första gången som exportandelen nått över 50 %.

En stor del av ökningen beror på ökad export till EU-länder, främst Danmark, Frankrike, Grekland, Nederländerna och Italien. Däremot har en viss minskning skett till traditionella mottagarländer som Storbritannien och Finland. Exporten till USA var något mindre under 2005, 745 miljoner kronor, jämfört med 770 miljoner kronor 2004. Under 2005 har exporten till Sydafrika ökat jämfört med 2004, medan exporten till Indien minskat.

Totalt mottog 55 länder leveranser av svensk krigsmateriel under 2005, jämfört med 56 år 2004 och 57 år 2003. Den regionala fördelningen av exporten uppvisar det normala mönstret som är att den största delen av svensk krigsmaterielexport går till Norden, andra europeiska länder och Nordamerika. Under 2005 gick 73,6 % av den totala utförseln till dessa destinationer. 64,4 % av utförseln gick till EU och länderna i övriga Europa. Största enskilda mottagarland för svensk krigsmateriel år 2005 var Schweiz (1 370 mkr), följt av Sydafrika (1 199 mkr), Finland (825 mkr), USA (745 mkr) och Frankrike (661 mkr). Dessa fem destinationer svarade för sammanlagt 55 % av den totala svenska krigsmaterielexporten.

Värdet av de beviljade utförseltillstånden år 2005 uppgick till 15 146 miljoner kronor, vilket innebar en ökning med 133 % jämfört med år 2004. En stor del av värdet, 8 800 miljoner kronor, hänför sig till två ärenden där Hägglunds har beviljats utförseltillstånd (projektlicens) för stridsfordon CV90 till Nederländerna och Finland. Dessa utförseltillstånd löper på fem år. Eftersom stridsfordon CV90 klassificeras som krigsmateriel för strid (KS) innebär detta i sin tur att andelen KS inom

det samlade värdet av samtliga utförseltillstånd ökat kraftigt under 2005 jämfört med 2004. Skr. 2005/06:114

Värdet av de beviljade utförseltillstånden varierar kraftigt från år till år, medan värdet av de faktiska leveranserna uppvisar mindre variationer. Förklaringen till detta är att ett enskilt utförseltillstånd ofta fullföljs genom delleveranser under två eller flera år.

Produkter med dubbla användningsområden

Exportkontrollens andra huvuduppgift är att förhindra spridning av produkter som tillverkats för civilt bruk, men som riskerar att missbrukas för framställning av massförstörelsevapen och krigsmateriel. En effektiv exportkontrollpolitik på detta område är direkt avgörande för att förhindra sådan export som kan ha en destabiliserande verkan i vår omvärld. Under de senaste åren har kampen mot terrorismen lett till ökad fokusering på exportkontrollen samt tydligare krav på att även införa restriktioner för viss export av såväl produkter med dubbla användningsområden som krigsmateriel. Risken för spridning av massförstörelsevapen är betydande.

Samarbetet kring exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden sker främst i ett antal internationella organ, de s.k. multilaterala exportkontrollregimerna. Inom dessa sker ett kontinuerligt utbyte av information angående dels vilka produkter och teknologier som bör kontrolleras, dels vilka mottagare som kan vara känsliga i ett spridningsperspektiv. Detta arbete inriktas även på att förhindra terrorister (som kan finnas i alla länder) att få tillgång till känsliga produkter som kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen. Terroristhotet och den tilltagande globaliseringen av världsekonomin har tydliggjort behovet av ett fördjupat samarbete över nationsgränserna, även om kontrollarbetet främst regleras av vår nationella lagstiftning.

Arbetet inom exportkontrollregimerna (Zanggerkommittén (ZC), Nuclear Suppliers Group (NSG), Australiengruppen (AG), Wassenaararrangemanget (WA) samt Missilteknologikontrollregimen (MTCR)), fortsatte att öka under 2005. Under perioden maj 2004 till juni 2005 innehade Sverige ordförandeskapet för en av dem, Nuclear Suppliers Group (NSG). Då EU fick tio nya medlemmar den 1 maj 2004 genomfördes en omfattande översyn av de nationella exportkontrollsystemen, ett arbete som ingick som en viktig del i EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen som antogs 2003. I sin nya utvidgade form fortsatte EU att utveckla sin aktiva roll inom regimerna. Av naturliga skäl prioriterades bl.a. medlemsfrågan i EU:s arbete i regimerna eftersom ett flertal nya EU-medlemmar saknade medlemskap i dem. Detta arbete har fortsatt under 2005, eftersom alla EU:s medlemsstater ännu inte är medlemmar i Missilteknologikontrollregimen (MTCR) och Wassenaararrangemanget (WA).

3 Informationsverksamhet

Informationsverksamhet om handel med krigsmateriel bedrivs på såväl nationell som internationell nivå. Regeringens årliga skrivelse till riksdagen om den svenska exporten är ett led i ansträngningarna att öka öppenheten på området. Den årliga skrivelsen publiceras på svenska och engelska och finns tillgänglig på webbplatserna <www.ud.se>, <www.isp.se>, <www.lagrummet.se>, <www.regeringen.se> samt i Rixlex <www.riksdagen.se>.

Inom ramen för EU:s uppförandekod upprättas en årsrapport som utgör ett viktigt instrument för att öka insynen på europeisk nivå. Sverige verkar för att denna rapport kontinuerligt skall förbättras och utökas. Rapporten ger en samlad bild av medlemsstaternas exportpolitik inom EU och gentemot tredje länder. Årsrapporten publiceras i Europeiska unionens officiella tidning (EUT). Den senaste rapporten publicerades den 23 december 2005 i EUT C 328 s. 1.

För att främja informationstillgången på detta område internationellt har regeringen sedan 60-talet bidragit ekonomiskt till SIPRI:s statistik- och informationsverksamhet. Bland annat har en databas skapats som innehåller information om nationella och internationella exportkontrollsystem samt viss statistik över innehav och export. Databasen finns tillgänglig på Internet <www.sipri.se>.

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) verkar nationellt för att sprida kunskap om exportkontroll till allmänheten och till de företag som berörs. ISP tillhandahåller också via sin webbplats aktuella regelverk och förteckningar över såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden. Under året har ISP på sedvanligt vis anordnat seminarier och informationsmöten om sin verksamhet riktade i första hand till befattningshavare inom industrin. I syfte att öka öppenheten kring krigsmaterielexporten redovisar numera ISP översiktligt beviljade utförelsetillstånd av krigsmateriel månadsvis.

Avdelning II – Exportkontroll i Sverige, ansvarig myndighet m.m.

4 Svensk export, exportkontroll och exportstöd

Exportkontroll omfattar strategiska produkter och teknologier, innefattande krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Kontrollen enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel omfattar tillverkning, tillhandahållande och utförelse av krigsmateriel liksom vissa avtal om tillverkningsrätt m.m. avseende sådan materiel. Enligt samma lag krävs även tillstånd för att bedriva militärt inriktad utbildning. Lagen gäller vapen, ammunition och annan för militärt utformad materiel som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel. (Se vidare avsnitt 4.1).

Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden (dvs. produkter som kan användas såväl i civil verksamhet som för försvarsändamål eller i samband med massförstörelsevapen) och av tekniskt bistånd i samband med dessa produkter, regleras i lag (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Lagen innehåller kompletterande bestämmelser till rådets förordning (EG) nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden (den s.k. EG-förordningen om produkter med dubbla användningsområden). (Se vidare avsnitt 4.2).

4.1 Exportkontroll av krigsmateriel

Sverige har av utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska skäl valt att i viss utsträckning tillåta export av krigsmateriel. Skälen för detta redovisas nedan.

Ett land som exporterar vapen har också ett tungt ansvar att se till att dessa inte hamnar i orätta händer. För att förhindra detta krävs två saker. För det första att man definierar vad som är ”orätta händer”, det vill säga under vilka omständigheter Sverige anser att vapenexport till en viss mottagare inte skall ske och, för det andra, att ett tillämpningssystem upprättas som gör att reglerna kan efterlevas i praktiken.

Det svenska regelverket består av lagen (1992:1300) om krigsmateriel med tillhörande förordning (1992:1303) samt av regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport. Det är en fristående myndighet, Inspektionen för strategiska produkter (ISP), som har till uppgift att pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket.

Men det räcker inte med att Sverige utformar och utövar exportkontroll på ett nationellt plan. För att fullgöra ansvaret att förhindra oönskad spridning av vapen krävs också aktivt deltagande i det internationella samarbetet på området. Verkligheten har förändrats drastiskt sedan kalla krigets slut och möjligheterna till öppenhet och samarbete mellan länder har aldrig varit bättre. Till exempel enades EU:s medlemsländer 1998 om en politiskt bindande uppförandekod för vapenexport. Den tillämpas tillsammans med de svenska nationella riktlinjerna när ISP gör sina tillståndsbedömningar. Uppförandekoden har under det gångna året genomgått en revision för att kunna bli ett starkare instrument för exportkontroll. En moderniserad och uppdaterad text är färdigförhandlad och förhoppningen är att den snart skall komma att antas som en gemensam ståndpunkt. På så sätt blir koden folkrättsligt bindande i Sverige.

Varför skall Sverige exportera krigsmateriel? Försvarsindustrin och exportens roll i ett säkerhetspolitiskt perspektiv

Sedan början på 1990-talet har vi en delvis ny politisk karta i Europa. Detta har med nödvändighet medfört förändrade svenska internationella ställningstaganden. Vi gör idag andra utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska bedömningar än tidigare och detta har konsekvenser även för den svenska försvarsindustrin.

Under det kalla kriget var målet att ha en inhemsk, av omvärlden oberoende försvarsindustri som konstruerade och utvecklade utpräglat svenska lösningar. Detta ter sig enligt dagens säkerhets- och försvarspolitiska bedömningar inte längre vare sig möjligt eller önskvärt med hänsyn till Sveriges samlade intressen. Det ligger idag i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att, med utgångspunkt i den militära alliansfriheten, samverka med likasinnade länder såväl inom som utanför EU, om gemensam säkerhetsfrämjande verksamhet och krishantering. Sådan samverkan sker med civila och militära medel. Den nya säkerhets- och försvarspolitiken innebär även samverkan på materielförsörjningsområdet. Önskan att vara självförsörjande när det gäller materiel till det svenska försvaret, har ersatts av det växande behovet av samarbete med likasinnade stater och grannar.

Försvarets förmåga att genomföra internationella insatser och att ha nödvändiga resurser för att hävda vår territoriella integritet är idag styrande för den svenska materielförsörjningen. Det internationella samarbetet på materielförsörjningsområdet är en förutsättning för försvarets flexibilitet och anpassningsförmåga inför nya hot och risker som kan uppstå. Riksdagen har gett anpassningsförmågan hög prioritet och regeringen har för sin del konstaterat att det är ett vitalt säkerhetspolitiskt intresse för ett militärt alliansfritt land som Sverige att omvärlden har tilltro till vår anpassningsförmåga. Det ligger därför i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att värna om ett långsiktigt och kontinuerligt samarbete med traditionella samarbetsländer. Detta ömsesidiga samarbete, inklusive samarbetsprojekt, bygger på såväl export som import av krigsmateriel.

Sveriges långsiktiga utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen gynnas och säkras genom ett fortsatt deltagande i det internationella

samarbetet på försvarsmaterielområdet. De försvarspolitiska aspekterna grundas bl.a. på den svenska militära alliansfriheten. De utrikes- och säkerhetspolitiska målen på detta område, däribland bekämpningen av okontrollerad spridning och destabiliserande uppbyggnad av vapenarsenaler, liksom den svenska medverkan i internationell fredsfrämjande verksamhet, tillgodoses genom att tillåta export och samarbete med länder som är av grundläggande betydelse för svenska säkerhetsintressen.

Materieförsörjningen, såväl i Sverige som i andra länder, bygger numera bland annat på avtalsförpliktelser och gemensamma beroenden. De samarbetande länderna är ömsesidigt beroende av leveranser av komponenter, delsystem och färdiga system, liksom produkter som är tillverkade i respektive land. Endast med fortsatt utveckling av en teknologinivå som har en internationell konkurrenskraft kan Sverige förbli ett intressant land för internationellt samarbete, och som är nödvändigt för att trygga den av oss eftersträlvade gemensamma materieförsörjningen.

En konkurrenskraftig teknologinivå förutsätter för sin existens dels tillräckliga ekonomiska resurser för att kunna bestå och utvecklas, dels i sin tur ett visst mått av samarbete över gränserna. Exporten bedöms vara en nödvändig faktor i bevarandet av en hög svensk teknologinivå med internationell slagkraft.

En internationellt konkurrens- och slagkraftig teknologinivå innebär i ett internationellt samarbete också bättre möjligheter för Sverige än annars att påverka det internationella exportkontrollarbetet i önskad riktning. Detta gäller främst inom EU, men även i ett bredare internationellt sammanhang.

Genom att delta i det s.k. sexnationsinitiativet mellan de sex största industristaterna i Europa påverkar Sverige aktivt den försvarsindustri- och exportpolitik som utvecklas i Europa. Det ger såväl ett direkt som indirekt inflytande på EU:s framväxande försvars- och säkerhetspolitik.

Efterhand kommer de resultat som sexnationsinitiativet leder fram till att överlämnas till EDA, Europeiska försvarsbyrån. EDA har dock inte kompetens på exportkontrollområdet.

Tidigare ställningstaganden av regering och riksdag

Mot bakgrund bland annat av den svenska försvarsmaktens krympande materielanslag och den vikande internationella försvarsmaterielmarknaden konstateras redan i propositionen Totalförsvar i förnyelse (prop. 1996/97:4), liksom i propositionen Det nya försvaret (prop. 1999/2000:30), att ett väsentligt utökat internationellt samarbete framstår som en förutsättning för den svenska försvarsindustrins överlevnad och för Försvarsmaktens anpassningsförmåga.

I den förstnämnda propositionen anges också som viktigt att regeringen och de svenska myndigheterna på ett aktivt och strukturerat sätt stödjer försvarsindustrins exportansträngningar, under förutsättning att dessa står i överensstämmelse med gällande riktlinjer för svensk krigsmaterielexport.

Riksdagen anslöt sig till försvarsutskottets uppmaning till regeringen i betänkande (bet. 1998/99:FöU1) att vidta ytterligare åtgärder i syfte att skapa bättre förutsättningar för exportframgångar rörande viktiga försvarsmaterielprojekt, däribland stridsflygplan JAS 39 Gripen. Även Försvarsberedningen har understrukit vikten av aktiva exportstödande åtgärder från regeringens sida.

Vad är exportstöd och varför behövs det?

En grundläggande utgångspunkt för statens exportstöd är att exporten godkänts ur exportkontrollsynvinkel av ansvarig myndighet.

I slutbetänkandet av Materieförsörjningsutredningen, Försvarsmateriel på nya villkor (SOU 2001:21), konstaterades att exporten av krigsmateriel har en säkerhets- och försvarspolitisk betydelse för Sverige, eftersom den bidrar till att upprätthålla de inhemska företagens kompetens och kapacitet. Exportframgångar bidrar vidare till att den inhemska industrin uppfattas som en intressant partner i internationella samarbeten. Aktiva exportstödande åtgärder från regering och myndigheter förutsattes för att förbättra förutsättningarna för industrin att marknadsföra och sälja materiel utomlands.

Det finns flera motiv för staten att engagera sig i exportstödande verksamhet, som de sammanfattningsvis redovisas i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10). Således bidrar exporten till att långsiktigt säkerställa en teknologisk och industriell bas för nyutveckling, men också till vidmakthållande och vidareutveckling av befintliga materielssystem. Exporten är också en viktig förutsättning för att stärka den inhemska industrins internationella konkurrenskraft. Det finns även ett värde i att kundbasen för materiel som används i Försvarsmakten breddas, varigenom möjligheter uppstår att dela kostnaderna för vidareutveckling, samordna utbildning och underhåll samt att utbyta erfarenheter om materielens användning.

Beträffande internationaliseringen av den svenska försvarsindustrin, med därmed sammanhängande omstruktureringsåtgärder, är bedömningen att denna kommer att fortsätta. Det finns alltså en betydande överkapacitet främst inom den europeiska försvarsindustrin.

4.2 Kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd

Icke-spridningspolitik och exportkontroll

De multilaterala avtalen om nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen, Ottawakonventionen om totalförbud för truppminor och FN:s aktionsplan avseende lätta vapen är grundläggande internationella instrument för att skydda freden och säkerheten i världen. De är viktiga uttryck för statssamfundets arbete för nedrustning och för att förhindra spridning av massförstörelsevapen och okontrollerade flöden av andra vapen. Emellertid krävs att de kompletteras med en strikt

och effektiv exportkontroll för att uppnå de uppställda målen. Exportkontrollen är därför ett centralt instrument för stater att fullfölja sina internationella åtaganden på icke-spridningsområdet.

Själva exportkontrollen utövas alltid nationellt. I de multilaterala exportkontrollregimerna och i EU sker emellertid ett omfattande samordnande arbete. Arbetet för att effektivt förhindra spridning måste bedrivas på olika nivåer och i olika internationella fora. Sverige agerar därför aktivt såväl i exportkontrollregimerna som på EU-nivå för att ytterligare stärka exportkontrollen. Det är önskvärt att samtliga EU-länder blir medlemmar i alla exportkontrollregimer eftersom EU-området utgör en hemmamarknad för de allra flesta produkter med dubbel användning. Handeln inom EU är inte export. Däremot utgör utförsel av varor och teknologi till tredje land export. Därmed är alla de 25 EU-länderna beroende av varandras exportkontrollsystem. En effektiv svensk exportkontroll kan undermineras genom en ineffektiv exportkontroll i ett annat EU-land. Därmed får medlemskapsfrågan i exportkontrollregimerna en extra viktig dimension.

Produkter med dubbla användningsområden

Produkter med dubbla användningsområden är sådana produkter som tillverkas för ett fullt legitimt civilt bruk, men som kan användas militärt för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel. Det internationella samfundet har under de senaste tre decennierna utvecklat en rad samarbetsformer för att begränsa spridningen av dessa produkter. Främst sker arbete inom exportkontrollregimerna där kontrollistor fastställer vilka produkter som skall vara underställda tillståndsprövning. Ett grundläggande skäl för att denna typ av kontroll behövs är de historiska fakta som visar på att en del länder har utvecklat program för massförstörelsevapen trots att de undertecknat internationella avtal som förbjuder sådan verksamhet. Sättet på vilket dessa länder har inhämtat denna kapacitet är ofta genom att importera civila produkter som sedan kan användas för militära syften. Ett tydligt exempel på en produkt med dubbla användningsområden är exempelvis impregneringsmedel för brandskyddsdräkter som har ett fullständigt legitimt civilt syfte, men som samtidigt kan användas i ett kemiskt laboratorium vid framställningen av exempelvis nervgas. Historien har visat att de länder som på detta sätt skaffat sig en militär kapacitet genom att använda civila produkter importerat produkterna från länder som inte varit medvetna om att de bidrog till utvecklande av t.ex. massförstörelsevapen. Ofta sändes samma förfrågan till olika länder. Således kunde ett land neka export – samtidigt som ett annat land tillät export. Behovet av ett utökat samarbete och informationsutbyte mellan producentländer var därför uppenbart. Detta behov lade grunden för skapandet av exportkontrollregimerna.

Att en produkt hamnar på en kontrollista innebär inte automatiskt att export av denna produkt förbjuds, utan är närmast en försiktighetsåtgärd. Behovet av försiktighet har ytterligare understrukits på senare år i ljuset av terroristhotet. Kontrollistorna i de olika regimerna lyfts för EU:s del in i bilagan till rådets förordning (EG) nr 1334/2000 om produkter med dubbla användningsområden och utgör grunden för beslut om godkännande (exporttillstånd) eller avslag (eng. *denial*) av export.

Regimerna, liksom EU, använder sig även av en mekanism som möjliggör att produkter utanför listorna kan beläggas med kontroll om exportören eller tillståndsmyndigheterna har vetskap om att produkten är eller kan vara avsedd att användas för militära syften eller i samband med massförstörelsevapen. Denna mekanism benämns generalklausul inom den svenska terminologin, men är mer känd under sin engelska benämning ”catch-all”. En mycket stor del av arbetet nationellt, regionalt inom det nordiska samarbetet och EU samt slutligen inom regimerna är en omfattande informationsverksamhet både internt och externt (eng. *outrreach*) – till industrin och till andra länder som exempelvis håller på att utveckla exportkontrollsystem.

5 Krigsmaterielutredningen

Regeringen beslutade den 10 juli 2003 om direktiv för en statlig offentlig utredning med uppdrag att se över den svenska krigsmateriellagstiftningen och anpassa de nuvarande riktlinjerna för krigsmaterielexport mot bakgrund av de säkerhetspolitiska förändringarna i Europa, det svenska medlemskapet i Europeiska unionen samt utvecklandet av ett europeiskt försvarsmaterielsamarbete (dir. 2003:80). Utredningen antog namnet KRUT, KRIGSMATERIELUTREDNINGEN.

Utredningen lade i februari 2005 fram betänkandet KRUT, Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel (SOU 2005:9). Betänkandet har remissbehandlats och en lagrådsremiss förbereds inom regeringskansliet.

6 Svensk försvarsindustri – struktur och produkter

Svensk försvarsindustri har under senare år, som en del av den internationella omstruktureringen, genomgått stora förändringar. Konsolideringsvågen inom försvarsindustrin startade i USA 1993 och resulterade i att sex stora aktörer skapades. I Europa startade omstruktureringarna senare och har hittills varit mest omfattande på flygområdet.

Verksamhetsområden

De framträdande verksamhetsområdena inom den svenska försvarsindustrin är i dag:

- Nätverksbaserade ledningssystem;
- Telekommunikationssystem, inklusive teleskydd;
- Stridsflygplan; bemannade och obemannade;

- Flygmotorer;
- Stridsledningssystem för mark-, sjö- och flygtillämpningar;
- System för övning och utbildning;
- Telekrigsystem; passiva och aktiva;
- Signalanpassning (t.ex. kammoflagesystem); UV, VIS, NIR, TIR och radar;
- Ytfartyg och ubåtar byggda med smygteknik;
- Stridsfordon, bandvagnar;
- Kort- och långräckviddiga vapensystem; land-, sjö- och luftbaserade;
- Mark-, sjö- och flygburna radar- och IR-system;
- Fin- och grovkalibrig ammunition;
- Intelligent artilleriammunition;
- Krut och annat pyrotekniskt material;
- Stödsystem för drift och underhåll;

Den gemensamma nämnaren är att de produkter som utvecklas håller en mycket hög teknologisk nivå. En rad stora och små företag i Sverige är dessutom verksamma inom andra försvarsindustriområden. Bilden av en kvalificerad försvarsindustri kompletteras av ett stort antal små och medelstora (s.k. SME-företag) med en förhållandevis liten militär produktion.

Ägarförhållanden

Parallellt med att försvarsindustrin rationaliseras och konsolideras har de direkta industriella ägarförhållandena för den svenska försvarsindustrin förändrats. Staten har sedan 1997 avyttrat sitt ägande och det internationella ägarinslaget har ökat markant liksom det svenska ägandet av företag i utlandet.

BAE Systems äger således företagen BAE Systems Bofors (tidigare Bofors Defence) och BAE Systems Hägglunds samt 20% av Saab. Kockums ägs av det tyska företaget ThyssenKrupp Marine Systems. I ammunitions- och kruttillverkarna Nammo Sweden och EURENCO Bofors finns betydande norska, finska och franska ägarandelar. Ericsson Microwave Systems och Volvo Aero är i dag de enda två större försvarsindustrier som är helt ägda av svenska industriintressen.

Samtidigt som det utländska ägandet ökar, investerar svenska företag utomlands. En tydlig internationalisering kan noteras. Som exempel kan nämnas Saabs företag i Australien, USA, Sydafrika och Finland samt Volvos i USA och Norge.

Internationell verksamhet

Försvarsindustrin spelar en viktig roll för den svenska materielförsörjningen. Men allting kan inte utvecklas och produceras i Sverige. Enligt riksdagens beslut skall Sverige sträva efter att delta i internationella samarbetsprogram för att därigenom kunna dela kostnaderna och säkerställa interoperabilitet. Avsikten är att skapa ömsesidigt beroende i förhållande till utvalda stater.

En väl balanserad import och export av försvarsmateriel utgör ett medel för ömsesidigt beroende och förtroende, vilka båda utgör hörnstenar i den svenska materielförsörjningen. Export av försvarsmateriel bidrar till att upprätthålla de inhemska företagens kompetens och kapacitet att underhålla, vidareutveckla och anpassa Försvarsmaktens materiel. Exportandelen har ökat de senaste åren och ligger i statistiken för 2005 för första gången över 50 %.

Exportframgångar bidrar även till att den inhemska industrin uppfattas som en intressant partner i det internationella samarbetet. Det stärker även industrins position i ett gränsöverskridande nätverk av försvarsindustrier vilket är en grund för att etablera långsiktiga relationer och öka leveranssäkerheten.

Samarbeten mellan den i Sverige verksamma försvarsindustrin och utländska samarbetspartners bedöms i allt större utsträckning komma att resultera i gemensamt framtagna försvarsmaterielsystem, vilka förutsätts kunna nå olika exportmarknader.

7 Svenska företag som arbetar med produkter med dubbla användningsområden

En samlad bild av industrin som arbetar med produkter med dubbla användningsområden i Sverige är svårt att ge då största delen av avsatta produkter går till EU-marknaden eller exporteras till marknader som omfattas av det generella tillståndet EU 001 enligt bilaga II till rådets förordning (EG) 1334/2000 om produkter med dubbla användningsområden. Det generella tillståndet EU 001 gäller med några undantag hela produktbilagan (bilaga I) och till länderna Australien, USA, Japan, Kanada, Nya Zeeland, Norge och Schweiz.

Till skillnad mot företag som faller under krigsmateriellagstiftningen så krävs inga grundläggande tillstånd för företag som arbetar med produkter med dubbla användningsområden. Dessa företag är heller inte skyldiga att leveransdeklarera. Företagen är däremot skyldiga att avgiftsdeklarera om företaget fakturerat och försålt kontrollerade produkter till ett sammanlagt värde överstigande 2,5 Mkr inom och utom Sverige. År 2005 avgiftsdeklarerade 21 företag en samlad försäljning av produkter med dubbla användningsområden om 26 miljarder.

Av de produkter med dubbla användningsområden som exporteras med tillstånd från ISP så är den dominerande delen telekommunikationsutrustning och som innehåller kryptering samt värmekameror som kontrolleras inom Wassenaararrangemanget. En annan produkt som är volymmässigt stor är värmeväxlare och dessa är kontrollerade inom Australiengruppen. Övriga produkter som t.ex. isostatpressar, kemikalier, separationutrustning för satelliter är produkter som volymmässigt inte är så omfattande men kan ändå vara resurskrävande vid tillståndsprövningen.

Beträffande mottagarländer så finns det inga begränsningar så länge det inte råder någon tvekan om att det är en helt civil slutanvändning. När slutanvändningen är militär så tillämpas samma kriterier och riktlinjer som för övrig krigsmateriel.

8 Inspektionen för strategiska produkter

Bakgrund

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är central förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, om inte någon annan myndighet har detta till uppgift. SKI svarar för frågor om kärntekniska produkter.

ISP är vidare nationell myndighet med de uppgifter som följer av lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen och förordningen (1997:121) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention mot kemiska vapen m.m. Denna verksamhet hos ISP behandlas inte ytterligare i denna skrivelse.

Under 2005 har ambassadör Andreas Ekman tillträtt som ny generaldirektör.

ISP inrättades den 1 februari 1996. Inspektionen övertog därmed ansvaret för merparten av de ärenden som tidigare beslutades av regeringen efter beredning i Krigsmaterielinspektionen (KMI), och sedermera den enhet inom Utrikesdepartementet som svarade för strategisk exportkontroll.

Kontakter med företagen

ISP har löpande kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. När det gäller krigsmateriel skall företagen på regelbunden basis till ISP redovisa den marknadsföring som de har bedrivit utomlands. Företagens skyldigheter regleras i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Dessa rapporter ligger till grund för ISP:s återkommande genomgångar med företagen avseende deras exportambitioner. Förutom att fatta beslut i tillståndsärenden granskar ISP de underrättelser som tillverkare av krigsmateriel är skyldiga att lämna senast fyra veckor innan ett anbud lämnas eller ett avtal ingås om export av, eller annan utlandssamverkan om, krigsmateriel. Slutligen skall de krigsmaterielexporterande företagen rapportera om de leveranser som genomförts med stöd av lämnade tillstånd. I sin tillsynsroll har ISP under 2005 genomfört fem tillsynsbesök hos företag för att följa upp deras interna exportkontrollorganisation. I denna verksamhet sker ett nära samarbete med Tullverket.

Det finns även ett nära samarbete mellan ISP och företag som tillverkar produkter med dubbla användningsområden. Att lagen om kontroll av export av produkter med dubbla användningsområden är annorlunda utformad än lagen om export av krigsmateriel, påverkar formen för kontakten mellan myndighet och företag. Det är till exempel inte alltid lätt för ett företag att avgöra om det berörs av lagen. Det beror

på att produkter med dubbla användningsområden omfattar en rad varugrupper och är svårare att klassificera än krigsmateriel. Den kontrollista som gäller enligt med EG-förordningen 1334/2000 om produkter med dubbla användningsområden anger vilka produktområden som omfattas av tillståndskrav för export utanför EU. (Den senaste versionen av kontrollistan framgår av EG-förordningen 1504/2004). Det krävs inget tillstånd för att inköpa eller tillverka produkter med dubbla användningsområden, ej heller för att sälja dem inom Sverige eller – vanligtvis – inom EU.

Under 2005 har ISP medverkat i bl.a. ett seminarium med högskole- och universitetsrektorerna på inbjudan av utbildningsministern samt i ett möte med Sällskapet för riksdagsledamöter och forskare (RIFO). Vid dessa seminarier (och även andra) har ISP haft ett nära samarbete i genomförandet med Säkerhetspolisen.

Finansiering

ISP finansieras med avgifter som tas ut av de företag som tillverkar krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Avgifterna beräknas med utgångspunkt från det sammanlagda värdet av respektive företags fakturerade leveranser av kontrollerade produkter som överstiger 2,5 miljoner kronor per år. Underlaget för avgiftsuttaget omfattar således både leveranser inom Sverige och leveranser till utlandet. Ett direkt samband mellan myndighetens verksamhet och företagets betalningar har undvikits genom att avgifterna inbetalas till staten och inte till myndigheten. Myndighetens löpande verksamhet finansieras på sedvanligt sätt och kostnadstäckning uppnås genom utdebitering till företagen årsvis i efterskott. Under 2005 har en översyn av avgiftssystemet initierats.

Ärenden

Antalet inkomna ärenden till ISP avseende utförelse framgår av nedanstående tabell.

	Antal KM-ärenden	Antal PDA-ärenden
2005	1141	371
2004	1042	366
2003	1070	321
2002	1127	279

Under 2005 har det skett en begränsad ökning av antalet utförelseansökningar jämfört med föregående år. Detta kan ses mot bakgrund av den utökade exportandelen av den totala försäljningen inom och utom riket under året.

En s.k. global projektlicens har införts som ett resultat av en tillämpningsöverenskommelse om överföring och export inom ramen för sexnationsavtalet. Än så länge har dock endast ett begränsat antal ansökningar om sådana tillstånd inkommit. ISP avser därför förbättra informationen om denna typ av tillstånd. Man kan se en fortsatt ökande trend för tillståndspliktig utförelse av produkter med dubbla

användningsområden. Under 2005 har antalet klassificeringsärenden för produkter med dubbla användningsområden ökat kraftigt, från 90 till 254 ansökningar. En stor del av denna ökning beror på de första funktionsbaserade globala tillstånden (tillstånd som ett företag kan få avseende flera länder) som började utfärdas under 2003 för krypteringsprodukter inom telekommunikation.

ISP fortsatte under 2005 sitt rationaliseringsarbete inom tillståndsgivningsområdet för att förenkla den administrativa processen för ärenden av rutinkaraktär. Målet för ISP är att utförelseärenden av rutinkaraktär skall slutbehandlas inom två veckor. Handläggningstiderna har dock under första halvåret varit högre än normalt beroende på inkörningsproblem vid införandet av webbaserade ansökningsformulär för utförelsetillstånd. Det system för säker elektronisk kommunikation mellan ISP och de krigsmaterielexporterande företagen som togs i bruk under 2003, har därför under 2005 kvalitetssäkrats genom en kundenkät och en beställning har lagts om vidareutveckling med syfte att åstadkomma bättre användarvänlighet. Många av dessa åtgärder ligger i linje med myndighetens strävan att uppnå målet om den så kallade 24-timmarsmyndigheten.

Regeringens styrning av myndigheten ISP har setts över under 2005. Myndighetens uppgifter har samlats i en ny instruktion för ISP, förordning (2005:1177) med instruktion för Inspektionen för strategiska produkter. Myndighetens mål för 2006 och de uppdrag som denna skall utföra har angivits i ett nyutformat regleringsbrev för budgetåret 2006 på grundval av den nya instruktionen.

Exportkontrollrådet

Enligt 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen skall regeringen i utrikesärenden av större vikt om möjligt överlägga med Utrikesnämnden före avgörandet. Vissa utförelseärenden som rör krigsmateriel är av sådan art att överläggning med nämnden är påkallad.

Det har emellertid bedömts önskvärt att ge även andra enskilda utförelseärenden av principiell vikt en bredare politisk förankring. Riksdagen beslutade därför år 1984 på grundval av prop. 1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, att en rådgivande nämnd i krigsmateriel frågor skulle inrättas. Nämnden ombildades den 1 februari 1996 till Exportkontrollrådet i samband med tillskapandet av Inspektionen för strategiska produkter (ISP). Samtidigt breddades dess sammansättning för att återspegla Utrikesnämndens sammansättning. I Exportkontrollrådet är samtliga riksdagspartier representerade och inspektionens generaldirektör är dess ordförande. En aktuell lista på rådets ledamöter, liksom sammanträdesdatum för kommande sammanträden finns på ISP:s webbplats.

Inspektionens generaldirektör samråder med Exportkontrollrådet i de ärenden som denne bestämmer skall läggas fram för samråd. Generaldirektören skall vidare hålla rådet informerat om inspektionens verksamhet på exportkontrollområdet samt samråda med rådet innan inspektionen lämnar över ett ärende till regeringen för dess prövning enligt krigsmaterielagen eller lagen om produkter med dubbla användningsområden.

Vid rådets sammanträden redovisar Utrikesdepartementet bedömningar av de mottagarländer som är aktuella, och Försvarsdepartementet medverkar med bedömningar avseende ärendenas försvarspolitiska betydelse. En strävan i rådet är att uttolka riktlinjerna, till ytterligare vägledning för ISP. Generaldirektören kan även kalla andra experter.

Ledamöterna ges full insyn i handläggningen av utförelseärenden. Generaldirektören redovisar fortlöpande samtliga utförelsebeslut avseende export, liksom även beslutade förhandsbesked som inte tidigare redovisats i EKR och ärenden beslutade efter riktlinjepraxis (anbudsunderrättelser och samarbetsavtal). Under 2005 har ISP även börjat redovisa samtliga beredningsärenden avseende produkter med dubbla användningsområden i EKR.

Denna procedur säkerställer en parlamentarisk insyn i tillämpningen av lagen om krigsmateriel och lagen om produkter med dubbla användningsområden och att beslut som generaldirektören avser fatta ligger i linje med riksdagens riktlinjer för krigsmaterielexport.

Avsikten med det svenska systemet, som vid en internationell jämförelse är unikt på så sätt att företrädare för de politiska partierna i förväg får tillfälle att diskutera tänkbara exportaffärer, är att skapa en bred förankring av exportkontrollpolitiken och främja kontinuitet i den förda politiken. Till skillnad från flera andra länder, behandlas ärenden i exportkontrollrådet på ett tidigt stadium innan en konkret affär är aktuell. Eftersom det skulle vara kommersiellt skadligt för exportföretagen om deras avsikter blev kända innan en affär kommit till stånd, är diskussionerna i rådet inte offentliga. De bedömningar som görs av enskilda mottagarländer omfattas dessutom vanligen av utrikessekretessen.

Exportkontrollrådet ersätter inte Utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen skall överlägga med Utrikesnämnden om.

Under år 2005 höll Exportkontrollrådet tio sammanträden.

Det teknisk-vetenskapliga rådet

För att bistå inspektionens generaldirektör med beredningen av ärenden som rör klassificering av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden är sedan länge ett Teknisk-vetenskapligt råd knutet till inspektionen. Det består av företrädare för institutioner med överblick över teknologins tillämpning på civila respektive militära områden. Under år 2005 hölls 4 sammanträden. En aktuell lista på rådets ledamöter finns på ISP:s webbplats.

9 Svensk kärnteknisk industri och Statens kärnkraftinspektion

Svensk kärnteknisk industri

Svensk kärnteknisk industri agerar på en öppen och kommersiell marknad. Det är länge sedan utvecklingen av svensk kärnteknik bedrevs inom det statliga AB Atomenergi. Numera finns både privat och statligt ägande som kan vara både nationellt och internationellt. Företagen agerar på en kommersiell internationell marknad.

I Sverige finns idag 10 stycken kärnkraftsreaktorer i drift.

Westinghouse Electric Sweden AB i Västerås producerar kärnbränsle till reaktorer, vissa reaktorkomponenter och utför servicearbeten på kärnkraftverk. Kunder finns både i Sverige och utomlands. Studsvik Nuclear AB (som är direkta arvtagaren till AB Atomenergi) bedriver forsknings- och utvecklingsarbete inom kärnsäkerhetsområdet och inom avveckling och rivning. Företaget har kunder både inom och utom Sverige och genomför bl.a. analyser och prover på reaktorbränsle. Studsvik, liksom Ranstad Mineral AB, bearbetar lågaktivt avfall som uppkommer vid kärnteknisk verksamhet. Kärnkraftsäkerhet och Utbildning AB, KSU i Nyköping utbildar kärnkraftspersonal och gör analyser av drifterfarenheter. Flera andra svenska företag – bl.a. Uddcom Engineering AB, Elajokoncernen och SQC Kvalificeringscentrum AB – utför servicearbeten, analyser, utredningar mm för kärnkraftsindustrin. AB Sandvik Steel producerar rör av zirkoniumlegering speciellt avsedda för tillverkning av reaktorbränsle.

Kontroll av export och Statens kärnkraftinspektion

All export ut ur EU av kärnämne (uran och plutonium) och kärntekniska produkter är reglerad i rådets förordning (EG) nr 1334/2000 om produkter med dubbla användningsområden. Förordningen reglerar även överföringar inom EU av kärnämne och kärntekniska produkter och även dessa överföringar kräver tillstånd i vissa fall. Det beror på att dessa produkter anses vara särskilt känsliga och därför förtecknas i bilaga IV i förordningens kontrollista.

Vid beslut om beviljande av exporttillstånd enligt denna förordning skall medlemsstaterna enligt artikel 8 i förordningen beakta alla relevanta aspekter inbegripet bl.a. de förpliktelser och åtaganden de har accepterat i egenskap av medlemmar i de relevanta internationella icke-spridningssystemen och överenskommelserna om exportkontroll eller genom ratificeringen av relevanta internationella fördrag.

Tillämpat på kärnämne och kärntekniska produkter betyder detta att Sverige skall beakta alla de förpliktelser och åtaganden som Sverige har gjort inom internationell icke-spridning, inklusive vad som följer av icke-spridningsavtalet, NPT. Grundläggande bestämmelser vid sådana beslut

anges i de riktlinjer som Nuclear Suppliers Group (NSG) har utfärdat och som de medverkande regeringarna har godkänt.

Detta innebär att Sverige, vid export av kärnämne och kärntekniska produkter till en stat som är ansluten till NPT, men som inte är en enligt avtalet erkänd kärnvapenstat, skall inhämta vissa angivna försäkringar från mottagarlandets regering, innan en exportlicens kan beviljas. Det mottagande landet skall i huvudsak försäkra:

- att produkterna inte kommer att användas för framställning av kärnvapen;
- att IAEA har full kontrollrätt i landet;
- att kärnämne i landet har adekvat fysiskt skydd;
- att mottagande land försäkrar att inte vidareexportera de från Sverige erhållna produkterna, eller kärntekniska produkter som skapats med hjälp av de svenska exporterade produkterna.

Vid överföring av kärnämne till EU-länder behövs dock inga regeringsförsäkringar eftersom detta är reglerat genom Euratom-överenskommelserna som gäller för alla EU-länder.

När kärnämne och kärnteknisk utrustning importeras till Sverige kräver det exporterande landets regering på motsvarande sätt försäkringar av den svenska regeringen.

NSG:s riktlinjer har vidareutvecklats. NSG:s medverkande regeringar har i juni 2005 godkänt de uppdaterade riktlinjerna som innebär flera skärpningar. De träder i kraft strax efter årsskiftet 2005/2006. Detta får till följd att den svenska regeringen efter denna tidpunkt kommer att utvidga innehålllet i begäran om regeringsförsäkringar vid export, för att helt och hållet uppfylla kraven i NSG:s uppdaterade riktlinjer.

Statens kärnkraftinspektion (SKI) beslutar om licenser för export till land utanför EU eller överföring inom EU av kärnämne och kärntekniska produkter förutom i vissa speciella eller principiella fall där regeringen är beslutande organ. Produkterna är specificerade i bilaga 1, kategori 0 till EG-förordningen 1334/2000 om produkter med dubbla användningsområden. SKI:s uppgifter i samband med export av kärnämne och kärntekniska produkter anges i förordning (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Ansökan om tillstånd skall ges in till SKI. En ansökan om tillstånd till export eller till överföring inom EU av använt kärnbränsle skall bl.a. innehålla uppgifter om hur materialet slutligt skall tas om hand. I fråga om material som härrör från en kärnteknisk verksamhet i Sverige skall ansökan bl.a. innehålla en försäkran att den som för ut materialet kommer att återta materialet, om det inte kan tas om hand på avsett sätt.

Även transporten av kärnämne är reglerad av svensk lagstiftning, som följer internationell standard, för att förhindra radiologiska olyckor och för att tillse att adekvat fysiskt skydd finns.

En tabell med uppgifter om SKI:s beviljade exportlicenser återfinns i bilaga 4 till denna skrivelse.

Avdelning III – Internationellt samarbete

10 Samarbetet inom EU med exportkontroll av krigsmateriel

EU:s uppförandekod för vapenexport

Enligt EG-fördragets artikel 296 får varje medlemsland undanta tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel från de regler som normalt gäller enligt EG-fördraget med hänvisning till det egna landets väsentliga säkerhetsintressen. Därför har varje medlemsland nationella regler när det gäller krigsmaterielexport. Emellertid har EU:s medlemsländer i viss utsträckning föredragit att samordna sin exportpolitik. EU:s uppförandekod för vapenexport (se bilaga 5) antogs i sin nuvarande utformning 1998 och innehåller gemensamma kriterier för export av krigsmateriel som skall tillämpas vid den nationella prövningen av exportansökningar. Dessa kriterier utgör en minimireglering, medlemsländerna kan ha egna, striktare, riktlinjer.

Uppförandekodens innehåll

Uppförandekoden är indelad i två delar. Den första delen innehåller åtta kriterier som vart och ett skall beaktas innan ett beslut tas om att tillåta vapenexport till ett land. Dessa kriterier handlar om

- Situationen i mottagarlandet (kriterium 2, 3, 7 och 8)
- Situationen i mottagarlandets region (kriterium 4)
- Avsändarlandets och mottagarlandets internationella åtaganden (kriterium 1, 5 och 6).

Vad gäller situationen i mottagarlandet skall hänsyn tas till respekten för mänskliga rättigheter (2), huruvida det råder spänningar eller väpnad konflikt i det mottagande landet (3), risken för att vapnen kommer på avvägar eller vidareexporteras (7) och huruvida exporten allvarligt skulle störa landets hållbara utveckling (8).

Situationen i regionen avser stabiliteten i området och risken för att mottagaren skulle kunna använda vapnen i en regional konflikt (4).

Slutligen skall beaktas exportlandets och mottagarlandets internationella åtaganden, t.ex. genom att vapenembargon måste respekteras (1), hänsyn tas till medlemsstaternas nationella säkerhet (5) samt mottagarlandets uppträdande i det internationella samfundet (6). Det sistnämnda handlar bland annat om landets attityd till terrorism, vilket slags allianser det har, samt hur väl det respekterar internationell rätt.

Till koden hör även en förteckning över de produkter som skall kontrolleras i enlighet med koden (EU:s gemensamma militära lista) och en användarguide som mer i detalj anger hur bl.a. kodens överenskommelser om informationsutbyte och konsultationer skall ske.

Utbyte av information om avslag

Enligt kodens tillämpningsbestämmelser skall medlemsstaterna utbyta underrättelser om avslag (eng. *denials*), dvs. i huvudfallet avslag på ansökningar om exporttillstånd. Om en annan medlemsstat överväger att bevilja tillstånd för en i huvudsak identisk transaktion skall konsultationer genomföras innan tillstånd kan beviljas. Den konsulterande medlemsstaten skall även meddela den underrättande staten om sitt beslut. Utbytet av underrättelser om avslag och konsultationerna kring underrättelserna gör att exportpolitiken inom EU blir öppnare och mer enhetlig. Konsultationerna leder till en mer gemensam syn på olika exportdestinationer, och genom att medlemsländerna informerar varandra om de exportaffärer som nekas, minskar risken att något annat medlemsland beviljar exporten. Tanken med systemet är att när ett avslag avseende en viss export har meddelats övriga medlemsländer, skall inte samma export godkännas av ett annat medlemsland. ISP ansvarar för utfärdandet av svenska avslag och genomför konsultationer.

Under år 2005 mottog Sverige 331 underrättelser om avslag från 24 medlemsstater. Sverige lämnade 10 underrättelser om avslag avseende år 2005, se bilaga 2. Dessa avslag gällde följande länder och kriterier: Ecuador (krit. 3), Etiopien (krit. 2 och 4), Georgien (krit. 7), Indonesien (krit. 3 och 7), Makedonien (krit. 7), Nepal (krit. 3), Serbien-Montenegro (3 stycken, krit. 3 och 7), Swaziland (krit. 7).

Det faktum att export till ett visst mottagarland nekats i ett fall innebär inte att landet inte kan komma i fråga för svensk export i andra fall. Den svenska exportkontrollen tillämpar inte ett system med landlistor, dvs. i förväg fastställda listor över godkända respektive icke godkända mottagarländer. Varje enskild utförelsansökan prövas individuellt från fall till fall mot de riktlinjer som regeringen fastställt för krigsmaterielexporten och EU:s uppförandekod för vapenexport.

Användarguide

Till uppförandekoden finns en användarguide. Den finns på webbsidan "Säkerhetsrelaterad exportkontroll" i avsnittet om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken på rådets webbplats: <http://ue.eu.int>. Guiden anger förfaranden för att förbättra systemet för information om avslag och samråd och klargör medlemsstaternas ansvar i dessa avseenden. Användarguiden uppdateras med jämna mellanrum, senast i januari 2006.

I rådsarbetsgruppen COARM (*Council Working Party on Conventional Arms Exports*) diskuterar EU:s medlemsstater (samt Rumänien och Bulgarien, som deltar som aktiva observatörer) regelbundet uppförandekodens tillämpning, utbyter information om synen på exportdestinationer och utarbetar gemensamma riktlinjer för medlemsstaternas nationella regelsystem för exportkontroll. En redogörelse för detta arbete, överenskommelser som har träffats och statistik över medlemsstaternas export av krigsmateriel, publiceras i en årlig rapport, som utges i enlighet med EU:s uppförandekod om vapenexport. Rapporten diskuteras på ett årligt möte där också kodens genomförande granskas och förbättringsbehov identifieras. De årliga rapporterna visar att uppförandekoden, som baseras på en politisk överenskommelse och inte utgör lag, har lett till viktiga förändringar i medlemsstaternas nationella regelverk såväl som i ländernas exportpolitik. Den senaste rapporten publicerades den 23 december 2005 i EUT C 328 s 1. I rapporten redovisas även vilka beslut som tagits under året inom COARM.

Under 2004 och första delen av 2005 gjordes ett omfattande arbete för att – för första gången sedan kodens antagande 1998 – uppdatera och modernisera texten. Sverige deltog aktivt i detta arbete. Förslaget till ny text innehåller en rad förtydliganden och, i vissa fall, skärpningar av särskilt tillämpningsbestämmelserna. Till exempel föreslås att koden skall förklaras tillämplig på alla typer av överföringar av krigsmateriel, alltså även om överföringarna sker i form av licensavtal, transit eller i form av dokument eller t.ex. ritningar som skickas över Internet. Vad gäller själva kriterierna finns bland annat förslag till införande av ny text gällande hänsynstagande till ett mottagarlands respekt för internationell humanitär rätt. Den reviderade texten antogs av Coreper den 30 juni 2005. Det råder enighet om att anta uppförandekoden som gemensam standpunkt, men tidpunkten för antagande är ännu inte fastställd.

Eftersom kriterierna i uppförandekoden spänner över en rad olika politikområden är målsättningen att uppnå en ökad och tydlig samstämmighet mellan dessa. Sverige verkar aktivt för att nå en sådan gemensam syn bland medlemsländerna gällande tolkningen av uppförandekodens kriterier. Som ett första steg tog Sverige 2004 tillsammans med Storbritannien initiativ till att utarbeta riktlinjer för tillämpningen av kodens kriterium 8, det s.k. utvecklingskriteriet. Dessa blev klara under året och publicerades i kodens användarguide. Under andra halvåret 2005 har Sverige lett arbetet i en underarbetsgrupp till COARM med uppgift att utarbeta riktlinjer för tillämpningen av kodens kriterium 7 (risk för vidareexport till oönskade destinationer och mottagare) samt aktivt deltagit i en annan arbetsgrupp om riktlinjer för tillämpningen av kriterium 2 (respekten för mänskliga rättigheter).

Under 2004 beslöt medlemsländerna att systematisera den verksamhet som innebär informationsverksamhet till länder utanför EU för att inleda och upprätthålla samtal om exportkontrollpolitik (s.k. *outreach*-verksamhet). Detta arbete har fortsatt under 2005. Syftet är att, med utgångspunkt i EU:s uppförandekod, uppmuntra andra länder att utveckla liknande system för exportkontroll. En systematisering av denna

verksamhet innebär att man har identifierat vilka länder som är aktuella för besök och seminarier, kontaktat dessa samt upprättat en databas över det arbete som görs – både gemensamt av flera EU-länder och bilateralt mellan ett EU-land och ett annat land utanför EU. Avsikten är att verksamheten skall bli mer effektiv och att EU skall kunna ge ett enhetligt budskap om exportkontroll och de värderingar som styr det gemensamma EU-arbetet. EU:s ordförandeländer och ett antal medlemsländer har också under året organiserat ett antal gemensamma seminarier med grannländer och kandidatländer.

Som prioriteringar för arbetet i COARM under 2006 har bl.a. följande identifierats:

- Strävan att öka informationen och kvaliteten på den statistik som lämnas till årsrapporten;
- Uppföljning av genomförandet av den gemensamma ståndpunkten om vapenförmedling;
- Vidareutveckling av riktlinjer för tillämpningen av kriterierna i uppförandekoden;
- Fortgående insatser för att främja uppförandekodens principer och kriterier i tredje länder, särskilt de som har anslutit sig till koden;
- Praktiskt och tekniskt bistånd till de anslutande länderna och länder i grannskapet för att säkerställa en harmonisering av exportkontrollpolitiken och ett fullständigt genomförande av uppförandekodens principer och kriterier;
- Fortsätta verka för att ett globalt fördrag om vapenhandel (Arms Trade Treaty) skall antas;
- Ytterligare utveckling av dialogen med Europaparlamentet.

Förslag om en s.k. verktygslåda

Som en följd av diskussionerna under hösten 2004 om att häva Kinaembargot (se vidare under kapitel 12 – Aktuella frågor om vapenembargot 2005), inleddes på förslag av ordförandeskapet, Nederländerna, arbetet med att ta fram en s.k. verktygslåda, åtgärder som skulle träda i kraft var gång ett embargo hävdades mot ett visst land. Sverige deltog aktivt i detta arbete och förslaget vann gehör hos en majoritet av EU-länderna. De föreslagna åtgärderna innebär bl.a. ökat informationsutbyte om ländernas exportpolitik och faktisk export till landet i fråga samt krav på konsultationer om en medlemsstat överväger en större förändring i sin exportpolitik gentemot detta land. Det finns fortfarande några utestående frågor att enas om innan verktygslådan kan komma att antas. Arbetet med verktygslådan har också avtagit under året efter att diskussionerna om att häva Kinaembargot avstannade. Sveriges förhoppning är dock att verktygslådan skall kunna antas inom en snar framtid. Även om idén uppkom som en följd av diskussionerna kring Kinaembargot, är verktygslådan tänkt att fungera som ett värdefullt verktyg gentemot andra länder i situationer när ett vapenembargo lyfts.

Arms Trade Treaty

EU har under 2005 på brittiskt förslag beslutat att verka för att FN skall inleda arbete i syfte att anta ett globalt juridiskt bindande fördrag om vapenhandel (*Arms Trade Treaty*). Tanken är att alla överföringar av krigsmateriel (import, export och transitering) skall regleras av exportkontroll med gemensamma kriterier och överenskomna principer.

Kontroll av vapenförmedling

För att angripa problemet med okontrollerad vapenförmedling och undvika ett kringgående av vapenembargon, har EU-länderna antagit rådets gemensamma ståndpunkt 2003/468/GUSP av den 23 juni 2003 om kontroll av vapenförmedling. Enligt den gemensamma ståndpunkten åtar sig medlemsländerna att vidta nödvändiga åtgärder för att kontrollera vapenförmedlingsverksamheten inom deras territorium. För svensk del fanns redan sedan tidigare god kontroll av vapenförmedlingsverksamhet, då det enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel krävs tillstånd för att tillhandahålla krigsmateriel. Inom COARM håller man för närvarande på att arbeta fram en lämplig mekanism för informationsutbyte om registrerade vapenförmedlare mellan medlemsstaterna. Sverige har 33 stycken företag som är registrerade som förmedlare av krigsmaterielklassificerade produkter, se bilaga 3.

11 Internationell rapportering om vapenöverföringar

FN-registret och annan internationell rapportering om vapenöverföringar

Förenta nationernas generalförsamling antog i december 1991 en resolution som anmodar FN:s medlemsländer att årligen redovisa såväl import som export av tunga konventionella vapen till ett register. Handeln med följande sju vapenkategorier rapporteras: stridsvagnar, pansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar/robotlavetter. Efter en översyn i FN år 2003 av den frivilliga rapporteringen till vapenhandelsregistret har erbjudits möjlighet att fortsättningsvis även rapportera om handeln med små och lätta vapen. I samråd med försvarets myndigheter och Inspektionen för strategiska produkter sammanställer därför Utrikesdepartementet aktuella uppgifter som i enlighet med den ovannämnda resolutionen årligen överlämnas till FN.

För FN-registrets trettonde år, 2004, har 115 av FN:s 191 medlemsstater rapporterat. Genom att rapporter finns från alla större exportörer utom Nordkorea och de flesta större importörer, beräknas merparten av den legala handeln med tunga konventionella vapensystem

omfattas av registret. Sveriges andel av världshandeln med tunga vapensystem är fortsatt begränsad.

För år 2004, som är det senaste rapportåret, redovisade Sverige export av 33 st Stridsfordon 90 till Finland, 68 st Stridsfordon 90 till Schweiz och nio Bandvagn 206S till Tyskland. Vidare rapporterades export till Finland av Robot 15 och av granatgevär Carl Gustaf till Botswana och USA och av pansarskott AT 4 till Chile och USA. Under år 2004 hade Sverige ingen införsel av vapen i någon av de sju kategorierna.

Som ett led i Sveriges strävan efter ökad öppenhet i den internationella vapenhandeln har sedan 1990 regeringens redogörelse till riksdagen över krigsmaterielexporten överlämnats till FN i engelsk översättning. Uppgifter lämnade till FN-registret finns tillgängliga på FN:s webbplats <www.un.org>.

Till Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) redovisas årligen handeln med tunga vapensystem på samma sätt som till FN.

Wassenaararrangemangets (se avsnitt 17 i denna skrivelse) rapporteringsmekanism avseende export av krigsmateriel följer i stort de sju kategorier som rapporteras till FN-registret. Dock har vissa kategorier förfinats genom införande av undergrupper och en åttonde kategori tillkommit för små och lätta vapen. Medlemsstaterna har enats om att två gånger årligen rapportera enligt överenskommen praxis och att ytterligare information då kan lämnas frivilligt. Detta för att i ett tidigt skede kunna uppmärksamma destabiliserande ansamlingar av vapen. Även export av vissa produkter och teknik med dubbla användningsområden inrapporteras två gånger årligen.

Samarbete med FN och andra organisationer

Vid möte i Dar es Salaam i februari 2005 med ett trettiotal regeringsrepresentanter, bl.a. från Sverige, sammankallat av Tanzanias regering och organisationen Saferworld utarbetades och överenskoms principer att ligga till grund för förslag om ett globalt vapenhandelsavtal (*Arms Trade Treaty*). I ett möte i maj 2005 om exportkontroll i Nassau, Bahamas, organiserat av FN, CARICOM (*Caribbean Community and Common Market*) och OAS (*Organization of American States*) deltog Sverige med en föreläsare. Sverige verkar aktivt för ökad rapportering till FN:s vapenregister och tog redan 2002 initiativet till ett samarbete med FN-sekretariatet på detta område. Som ett led i detta samarbete bidrog Sverige till finansiering av ett uppföljningsmöte för afrikanska länder i Nairobi i juni 2005 om rapportering till FN-registret och ökad öppenhet i vapenhandeln.

12 Aktuella frågor om internationella vapenembargon

Vad är ett vapenembargo och när används det?

Ibland gör händelseutvecklingen i ett land eller en region att det är nödvändigt för det internationella samfundet att vidta åtgärder för att visa att en regerings handlingar är oacceptabla och få den att upphöra med dessa. En åtgärd som kan vidtas är att besluta om ett embargo gentemot ett land. Ett embargo innebär att ett antal länder enas om att inte tillåta t.ex. handel med ett visst land. Ett embargo är till sin natur en tillfällig, extraordinär åtgärd och kan vara mer eller mindre omfattande. Vid ett vapenembargo beslutar ett eller flera länder att inte tillåta export av vapen till ett visst mottagarland. Embargot kan omfatta alla typer av militär utrustning och därtill knutna tjänster eller bara vissa kategorier. Ofta förekommer undantag för leveranser av viss militär utrustning som skall användas för humanitära ändamål eller för skydd, eller som går till internationella fredsbevakande styrkor i det aktuella landet. Med jämna mellanrum omprövas om embargot skall fortsätta gälla, om villkoren skall ändras eller om embargot helt skall hävas. En rad olika faktorer avgör vilket beslut som fattas, bland annat en analys av om de skäl som låg till grund för embargots införande fortfarande föreligger.

Syftet med ett embargo är vanligtvis dels att sända en tydlig politisk signal till en regim för att visa omvärldens syn på en händelseutveckling som regimen ansvarar för, dels att söka påverka det berörda landets politik så att situationen förbättras. Instrumentet tillgrips som regel först när övriga internationella politiska påtryckningar misslyckats. Ett embargo bör till sitt innehåll vara klart definierat och tillfälligt till sin karaktär. Syftet är alltså inte att permanent och på längre sikt reglera exporten av krigsmateriel till ett visst land. Att ett embargo hävs innebär heller inte att vapenexport automatiskt blir tillåten till det aktuella landet. Varje exportlands nationella lagar och regler styr vilka villkor som skall gälla för att bevilja export.

Ett beslut av FN:s säkerhetsråd, av EU eller av OSSE (Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa) om vapenembargo utgör ett ovillkorligt hinder mot svensk export enligt de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport. EU:s medlemsstater iakttar också fullt ut sådana bindande politiska beslut om vapenembargon.

Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i EU beslutas med enhällighet om vissa vapenembargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Dessa är ett utslag av medlemsstaternas vilja att reagera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågeställningar. Ett

vapenembargo beslutat av EU genomförs genom tillämpning av respektive medlemsstats nationella regelverk för exportkontroll.¹

Även inom ramen för det mellanstatliga samarbetet i OSSE fattas emellanåt beslut om embargon som genomförs i respektive medlemsstat.

Aktuella frågor om vapenembargon under 2005

Under 2005 tillämpade Sverige sexton vapenembargon mot femton länder (ett embargo avser Usama bin Laden och medlemmar i al-Qaida). EU hade embargon mot tolv länder (ofta utfärdar flera organisationer embargon mot samma länder). En sammanställning av de internationella embargon som varit i kraft under år 2005 redovisas i skrivelsens bilaga 6.

Inom EU påbörjades en process under slutet av året för att häva vapenembargot mot Bosnien-Hercegovina. Embargot upphävdes den 23 januari 2006. Beslutet fattades sedan man konstaterat att de förhållanden som föranlett införande av embargot 1996 inte längre föreligger.

Under 2004 och början av året 2005 fördes långtgående diskussioner om EU:s vapenembargo mot Kina. Detta embargo infördes mot bakgrund av händelserna på Himmelska fridens torg 1989. Till sin natur är embargot inte heltäckande och definierar inte heller vilken typ av krigsmateriel som omfattas av embargot. Detta har lett till att några EU-länder har gjort tolkningen att vissa kategorier av krigsmateriel inte omfattas av embargot och därför exporterat sådan materiel till Kina. Sverige har dock valt att tillämpa embargot strikt och tillåter inte någon krigsmaterielexport till Kina. I slutsatserna från Europeiska rådets möte i december 2004 uttalas att unionen skall arbeta för ett hävande av embargot under 2005, men att ett hävande inte skall leda till en ökning av vapenexporten till Kina, vare sig kvalitativt eller kvantitativt. I slutsatserna understryks också vikten av EU:s uppförandekod för vapenexport och särskilt de kriterier som gäller mänskliga rättigheter och stabilitet och säkerhet i regionen. Avsikten att arbeta mot ett hävande av embargot upprepades vid Europeiska rådets möte i juni 2005. Diskussionerna kring ett hävande har därefter avstannat. En orsak kring detta har varit Kinas antagande av en ny lag riktad mot Taiwans självständighetssträvanden, den s.k. anti-secessionslagen (d.v.s. en lag mot utträde ur Kina).

13 Arbetet mot spridning av små och lätta vapen

Begreppet små och lätta vapen omfattar i princip handeldvapen, som bärs och avfyras av en person, och lätta vapen som är avsedda att bäras och användas av upp till tre personer. Exempel på den förra kategorin är pistoler och automatkarbiner, exempel på den senare är tunga kulsprutor, granatgevär och bärbara luftvärnsmissiler. Någon vedertagen och allmänt erkänd definition av begreppet har inte kunnat fastställas.

¹ Kommissionen har en utförlig hemsida med en förteckning över gällande sanktioner, inklusive vapenembargon (http://europa.eu.int/comm/external_relations/cfsp/sanctions/measures.htm)

I olika internationella fora pågår ett arbete för att förebygga och bekämpa destabiliserande anhopningar och okontrollerad spridning av små och lätta vapen. Inga andra typer av vapen orsakar mera lidande än dessa som dagligen används i lokala och regionala konflikter, främst i u-länderna. Väpnade konflikter i tredje världen förhindrar ekonomisk och social utveckling. FN uppskattar antalet dödsoffer för lätta vapen till mellan 300.000 och 500.000 personer årligen. Antalet sårade och lemlästade finns inte ens med i FN:s statistik. Dessa vapen är billiga, lätta att bära och lätta att smuggla.

År 2001 antog FN ett handlingsprogram för att bekämpa illegal handel med lätta vapen. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) har antagit ett dokument om lätta vapen som avser kontroll av tillverkning och export samt regler för märkning, registerhållning, spårning och informationsutbyte, säker förvaring samt överskottsmateriel. I EU finns ett program, antaget 1997 och reviderat 2002, för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen. Inom Wassenaararrangemanget finns rapporteringsskyldighet rörande handel med dessa vapen.

Sverige verkar för att varje land skall inrätta och genomföra en ansvarsfull exportpolitik med heltäckande lagar och regler. Målet är att alla länder skall ha effektiva system som kontrollerar tillverkare, säljare, köpare, agenter, förmedlare och mellanhänder.

Uppföljning av FN:s handlingsprogram

FN:s arbete med små och lätta vapen syftar bl.a. till att öka medvetenheten om den destabiliserande verkan som dessa vapen har i konfliktregioner. Icke-spridning är också angeläget för att förhindra brottslighet och terrorism. Förhandlingar i FN för att åstadkomma ett internationellt instrument för märkning och spårning av lätta vapen avslutades år 2005. Sverige eftersträvade ett legalt bindande instrument som även skulle omfatta märkning av ammunition. De deltagande staterna kunde dock inte enas om detta, utan antog en politisk avsiktsdeklaration. Vid en översynskonferens av handlingsprogrammet sommaren 2005 kvarstod stora åsiktsskillnader mellan de stater som ville föra frågan framåt och ha folkrättsligt bindande regler och andra som strikt höll sig till redan överenskomna texter i handlingsprogrammet.

14 Internationellt samarbete på försvarsmaterielsidan

Sexnationsinitiativet – Letter of Intent (LoI)

De sex stora försvarsindustrinationerna i Europa, Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland undertecknade i juli 2000 det hittills viktigaste försvarsindustriella samarbetsavtalet på regeringsnivå, det s.k. Framework Agreement. Avtalet framförhandlades som en följd av den avsiktsförklaring ländernas försvarsministrar ingick i

juli 1998, sexnationssinitiativet, Letter of Intent (LoI). Avtalet syftar till att underlätta rationalisering, omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin – och berör i allt väsentligt utbudssidan, dvs. de levererande staterna. I sex arbetsgrupper har därefter arbete bedrivits med att omsätta ramavtalets principer i praktik och verklighet. Verksamhetsfälten har berört leveranssäkerhet, exportkontroll, säkerhetsskydd, försvarsrelaterad forskning och teknologi, behandling av teknisk information, harmonisering av militära krav samt skydd av kommersiellt känslig information.

Under 2005 fortsatte arbetet i fyra av sex aktuella arbetsgrupper, med kontinuerliga avrapporteringar till den internationella exekutivkommitté som funnits sedan 1998. På exportkontrollsidan har under året en arbetsgrupp studerat ett antal frågor, såsom hur man kontrollerar immateriella överföringar, hur man så långt möjligt kan likforma de allmänna projektlicenser som skall utfärdas inom sexnationszonen, mätandet av effektivitetsfördelarna med licenserna samt hur rapporteringen till de nationella parlamenten lämpligast kan ske. Ingående diskussioner har under året förts angående identifieringen av ett gemensamt industriprojekt på vilket en enhetlig projektlicens (GPL) kan tillämpas.

Vidare har diskuterats hur modernisering och strömlinjeformning av den praktiska exportkontrollhanteringen på nationell bas skulle kunna genomföras, varvid jämförande studier bedrivits mellan ländernas kontroll- och licensieringssystem. Arbetsgruppen har även under året, på uppdrag av exekutivkommittén, studerat förutsättningarna för ett friare flöde av krigsmaterielprodukter mellan de sex, för att detta i ett senare skede skulle kunna innesluta samtliga EU-länder. Studierna fortsätter under 2006.

Europeiska försvarsbyrån (EDA)

EU:s ministerråd beslutade den 12 juli 2004 att inrätta Europeiska försvarsbyrån (European Defense Agency, EDA). Regeringen har beslutat att Sverige skall delta i EDA, som har följande huvuduppgifter.

- Utveckla en gemensam försvarsförmåga avseende krishantering;
- Stödja och utveckla europeiskt försvarsmaterielsamarbete;
- Stärka den europeiska försvarsteknologiska och industriella basen med syfte att skapa en internationellt konkurrenskraftig europeisk marknad för försvarsmateriel;
- Förbättra effektiviteten inom europeisk försvarsforskning och teknologi.

EDA har en styrelse bestående av en representant för varje deltagande EU-medlemsstat och en representant för EU-kommissionen. Styrelsen utgör EDA:s beslutsorgan. Ärenden rörande EDA hanteras av försvarsdepartementet och försvarsministern är Sveriges representant i EDA:s styrelse. Till skillnad från de flesta internationella organisationer som rör försvarssamarbete fattas beslut inom EDA med kvalificerad majoritet. Beräkning av röster utgår från motsvarande system inom EU.

Information om EDA finns på webbplatsen <www.eda.eu.int>.

WEAG lades ned under 2005. Verksamheten är under överföring till Europeiska försvarsbyrån (EDA). Kvarvarande verksamhet leds tills vidare av WEAO. Medlemsländerna i WEAG utgjordes av samtliga europeiska NATO-allierade, utom Island, liksom samtliga EU-medlemmar utom Irland. WEAG arbetade organiserat i ett antal paneler med att identifiera samarbetsprojekt på materielområdet, harmonisera militära krav, stärka den europeiska forsknings- och teknologibasen, söka gemensamma lösningar beträffande ekonomi- och procedurer etc.

Western European Armaments Organization (WEAO)

Organisationen skapades 1996 och var tänkt att på sikt omvandlas till ett europeiskt materielverk. Organisationen har i huvudsak hittills ägnat sig åt att, på uppdrag av WEAG, upphandla och övervaka olika forsknings- och utvecklingsuppdrag. WEAO hanterar tills vidare kvarvarande projekt från WEAG. Verksamheten börjar avvecklas under 2006, varvid den överförs till EDA. Slutligt stängningsdatum är inte fastställt, men personalavveckling är inledd.

Organisation Conjointe de Coopération en matière d'Armement (OCCAR)

Organisationen, ett embryo till ett europeiskt materielverk, sattes upp efter ett fransk-tyskt initiativ 1996 och kan sägas vara det första instrumentet för att söka åstadkomma en effektiv upphandling i samband med multinationella materielprojekt. OCCAR har sedan 2001 rätt att sköta upphandlingar och teckna kontrakt rörande projekt som omfattar två eller fler medlemsstater. Medlemmar i OCCAR är Belgien, Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien och Tyskland.

Nordiskt krigsmaterielsamarbete

I propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10), underställde regeringen riksdagens godkännande ett den 9 juni 2001 undertecknat generellt avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om stöd för industrisamarbete på försvarsmaterielområdet. Avtalet, som på exportkontrollsidan i väsentliga delar är utformat efter ramavtalet mellan LoI-staterna, innebär en bekräftelse på den sedan ett antal år pågående försvarsindustriella förändringsprocessen i Norden. Som en första bilaga till det generella avtalet lades försvarsindustrisamarbetet inom det nordiska ammunitionsföretaget NAMMO AS, som bildades 1998, med delar från Raufoss ASA i Norge, Patria Oy i Finland och dåvarande Celsius AB i Sverige. Riksdagen godkände den 11 december 2001 det generella avtalet (rskr. 2001/02:104). Avtalet ratificerades av länderna under 2002 och trädde därmed i kraft den 24 november 2002.

Under 2004 har den arbetsgrupp som finns mellan länderna förhandlat om nya bilagor till avtalet och länderna har enats om lydelsen av två ytterligare bilagor, avseende dels BAE Systems Hägglunds AB,

bestående av företagen Patria Hägglunds Oy, Finland och BAE Systems Hägglunds AB och HB Utveckling AB, Sverige, dels PD Aerotech, bestående av Danish Aerotech, Danmark och Patria Aviation OY, Finland samt Patria Helicopters AB och Patria Heli-Support AB, Sverige. De två senaste bilagorna till ramavtalet beslutades av regeringen den 10 mars 2005.

Under hösten 2005 har ISP samarbetat med FMV om rutiner för reservmaterielexport inom det s.k. helikopter 14-projektet som en eventuell bilaga.

Här kan också erinras om ett närliggande nordiskt samarbete mellan försvarsmyndigheterna på försvarsmaterielsidan, benämnt NORDAC (*Nordic Armament Co-operation*). Samarbetet inom NORDAC härrör från ett ramavtal mellan länderna från 1994, omarbetat och fastställt 2000, och omfattar ett drygt sextiototal internordiska samarbetsprojekt sedan starten. Syftet med samarbetet är i huvudsak att dels genom samarbete uppnå ekonomiska tekniska och industriella fördelar inom försvarsmaterielområdet för de fyra länderna, dels utnyttja ländernas försvarsindustriella resurser på ett effektivt sätt samt verka för att samarbetet ökar mellan ländernas försvarsindustrier. Samarbetet tar sikte såväl på bilaterala som multilaterala projekt och är öppet även för deltagande av industrier och myndigheter från andra länder.

Beträffande inter-nordiska bolag och den fortsatt tilltagande integrationen av den överetablerade europeiska försvarsindustrin, kan noteras att under 2003, det svensk-finska gemensamägda krut- och sprängämnesföretaget Nexplo Industries AB avyttrats till en fransk köpare, SNPE Matériaux Energétiques, varefter de nordiska moderbolagen Saab AB och Patria Industries, tillsammans med den franska köparen, bildat ett nytt moderbolag, benämnt EURENCO, med de vidhängande dotterbolagen EURENCO France, EURENCO Bofors och EURENCO Vihtavuori Oy. Sedan 2004 pågår trepartsförhandlingar mellan Sverige, Finland och Frankrike om samarbetsrutiner inom EURENCO-projektet. EURENCO ägs till 60% av SNPE, till 19,9 % av Patria och 19,9 % av Saab. Under 2005 har tre möten förevarit i ärendet. Det är parternas förhoppning att ett avtal skall kunna undertecknas under 2006.

15 Internationell handel med vapen

I sin årsbok och i en särskild databas, som regeringen bidrar ekonomiskt till, sammanställer SIPRI viss statistik över överföringar av vapen i världen. Statistiken är baserad på trendindikatorvärden och avser överföringar av tyngre konventionella vapen. Enligt senast tillgängliga uppgifter från SIPRI Arms Transfers database ökade överföringarna av tyngre konventionella vapen under år 2005, från 19 836 miljoner USD år 2004 till 21 965 miljoner USD år 2005.

I den lista som SIPRI årligen publicerar över exportländer avseende tyngre konventionella vapen (flygplan, krigsfartyg, artilleri, pansarfordon, missiler samt målsöknings- och radarsystem) ligger Sverige för perioden 2001-2005 på 10:e plats med 1,88% av världens

totala export, som för denna period uppgick till 93 516 miljoner USD. Största exportland är Ryssland, som under samma period svarade för 31% av den totala exporten, närmast följt av USA (30,2%), Frankrike (9,2%), Tyskland (6%) och Storbritannien (4,2%).

Ledande importörer av tyngre konventionella vapen var under perioden 2001-2005 Kina med 14,3 % av den totala importen, närmast följt av Indien (10 %), Grekland (6,5 %), Förenade Arabemiraten (5,2 %) och Storbritannien (3,1 %). Sverige intog en 45:e plats för motsvarande period med 0,5% av världens totala import av tyngre konventionella vapen. För ytterligare information se SIPRI Arms Transfers databas på webbplatsen <www.sipri.org>.

16 Korruption inom internationell handel med vapen

Sverige har under sex år bedrivit ett samarbete med den brittiska avdelningen av intresseorganisationen Transparency International (TI) för att bekämpa korruption inom vapenhandeln. Genom möten och seminarier i Sverige och Storbritannien har man från flera länder samlat representanter för statsförvaltning, försvar, industri och den akademiska världen till en öppen och konstruktiv dialog om detta problem. Deltagarna har kommit både från länder som importerar och sådana som exporterar krigsmateriel och från länder med olika ekonomiska utvecklingsnivåer. På grundval av mötesdiskussionerna har man utarbetat ett åtgärdsprogram med två huvudprioriteringar, dels s.k. Integrity Pacts dels etikprogram. Genom en Integrity Pact upprättas ett avtal mellan köparen, oftast en statlig myndighet, och anbudsgivarna om öppenhet i anbudsförfarandet och garantier mot mutor och andra otillbörliga förmåner. När det gäller etikprogram har man från olika industriföretags etiska regler sammanställt en modell. Under år 2005 har TI med svensk finansiering inlett arbetet med att utarbeta en modell för en Integrity Pact på krigsmaterielområdet.

17 Samarbetet inom de multilaterala exportkontrollregimerna

Vad är massförstörelsevapen?

Alltsedan senare delen av 1980-talet har frågan om icke-spridning av massförstörelsevapen stått högt på den internationella dagordningen. Skälen härtill är framför allt att vissa länder i instabila regioner söker få tillgång till massförstörelsevapen samt indikationer på ett ökat intresse från icke-statliga aktörer att anskaffa massförstörelsevapen. Efter dåden i USA den 11 september 2001 har terrorishotet stått i särskild fokus.

Med massförstörelsevapen avses kärnvapen samt kemiska och biologiska stridsmedel. Därutöver inkluderas vissa vapenbärare, som

ballistiska missiler med lång räckvidd och kryssningsmissiler, i arbetet för att hindra spridningen av massförstörelsevapen. Begreppet icke-spridning avser de multilaterala åtgärder som vidtas för att stävja spridningen av massförstörelsevapen. Dessa åtgärder har framförallt tagit sig uttryck i dels ett antal internationella avtal och dels ett antal mer informella s.k. exportkontrollregimer.

Internationella avtal

Avseende de internationella avtalen kan särskilt nämnas 1968 års fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (NPT), 1972 års konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt deras förstöring (BTWC) samt 1993 års konvention om förbud mot utveckling, produktion, lagring och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (CWC). Sverige är part i alla tre konventionerna (jfr SÖ 1970:12; SÖ 1976:18 samt SÖ 1993:28).

Genom NPT förpliktar sig icke-kärnvapenstaterna att inte ta emot eller tillverka kärnvapen, samtidigt som de fem kärnvapenmakterna åtar sig att nedrusta. Vidare åtar sig parterna under fördragets artikel III att inte överföra atområbränsle eller särskilt klyvbart material, eller utrustning eller materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material, till någon icke-kärnvapenstat med mindre än att materialet eller utrustningen står under det internationella atomenergiorganets (IAEA) kontroll.

I enlighet med artikel III i BTWC åtar sig parterna bl.a. att varken direkt eller indirekt överföra utrustning som kan användas för produktion av biologiska stridsmedel.

Likaledes föreskriver artikel I i CWC att parterna inte direkt eller indirekt skall överföra kemiska stridsmedel till någon annan stat.

De multilaterala exportkontrollregimerna

Även om de internationella avtalens primära syfte är att förhindra spridning av massförstörelsevapen och främja nedrustning så innehåller alla tre också bestämmelser om att parterna skall främja handel för fredliga ändamål. Detta bottnar i att en betydande del av de aktuella produkterna och teknologierna har dubbla användningsområden, dvs. de utgör produkter som kan användas för både civila och militära ändamål.

För att underlätta det internationella samarbetet för icke-spridning av massförstörelsevapen har ett fyrtiotal länder slutit sig samman i ett antal multilaterala exportkontrollregimer: Zanggerkommittén (ZC), Nuclear Suppliers Group (NSG), Australiengruppen (AG), Missilteknologikontrollregimen (MTCR) samt Wassenaararrangemanget (WA). Deltagande länder i dessa regimer redovisas i bilaga 5. Regimernas syfte är att identifiera varor och teknologier som kan användas för framställning av massförstörelsevapen, och vars utförsel således bör kontrolleras på ett samordnat sätt av medlemmarna, samt att utbyta information om spridningsrisker. Arbetet omfattar också kontakter med tredje land för att främja regimernas icke-spridningsmålsättningar. Exportkontrollregimerna skiljer sig från de ovannämnda internationella

avtalen genom att de inte är baserade på några folkrättsligt bindande avtal. Grunden för samarbetet står närmast att finna i en gemensam vilja att förhindra spridning av massförstörelsevapen samt i nationell lagstiftning som möjliggör exportkontroll av de varor och teknologier som har identifierats såsom strategiska produkter. Deltagande i regimerna underlättar vidare uppfyllandet av de folkrättsliga förpliktelserna i de ovan nämnda internationella avtalen om att inte direkt eller indirekt bistå en annan stat att anskaffa massförstörelsevapen.

Grundläggande begrepp inom regimerna

Två nyckelbegrepp i det multilaterala samarbetet är avslag (eng. *denials*) och konsultationer (*no undercut*). Med begreppet avslag avses att en medlem i en regim som har nekat ett utförseltillstånd för en specifik transaktion med hänvisning till regimens målsättningar förväntas informera de övriga medlemmarna om sitt beslut. De övriga förväntas då konsultera den stat som utfärdade detta avslag om de avser besluta om utförseltillstånd för en motsvarande transaktion. Detta konsultationsförfarande brukar benämnas som principen om *no undercut* och syftar till att förhindra att ett annat land beviljar utförseltillstånd för samma produkt. Systemet med att meddela avslag tillämpas inom NSG, AG, MTCR samt WA. Proceduren med sådana konsultationer tillämpas inom NSG, AG och MTCR.

Exportkontrollregimerna efter den 11 september 2001

Terroristattackerna i New York och Washington den 11 september 2001 förorsakade massförstörelse utan att massförstörelsevapen i traditionell bemärkelse kom till användning. Spridningen av mjältbrandsbakterier i USA under hösten 2001 visade att biologiskt material, som kan användas som biologiskt stridsmedel, hade kommit i orätta händer. Dessa händelser och risken för att terrorister får tillgång till massförstörelsevapen genom export har i hög grad bidragit till att samarbetet inom de multilaterala exportkontrollregimerna också kommit att inriktas på terroristhotet. Ett första steg har varit att uttryckligen fastslå i regimernas grunddokument att ett av syftena med verksamheten just är att förhindra spridning av produkter med dubbla användningsområden till terrorister. En sådan ändring genomfördes i Wassenaararrangemanget 2001, i Australien-gruppen och NSG 2002 samt i MTCR 2003. En annan åtgärd är att det informationsutbyte som äger rum inom regimerna även inriktas på spridningsriskerna till icke-statliga aktörer, som kan finnas i alla länder.

Generalklausulen (catch-all)

För att ytterligare stärka exportkontrollen har regimerna också inriktat sitt arbete på att införa en s.k. generalklausul i riktlinjerna för sin verksamhet (för ytterligare förklaring av begreppet, se Förklaringar i bilagedelen). Genom bestämmelser om en generalklausul ges en juridisk grund för att även kunna kontrollera export av sådana produkter och teknologier som inte är uppförda på regimernas kontrollistor, om det

finns skäl att misstänka att de kan komma att användas för tillverkning av massförstörelsevapen och deras vapenbärare. AG införde en generalklausul 2002. I MTCR och WA skedde detta 2003 och i NSG 2004. EU, som redan har denna mekanism i EG-förordningen 1334/2000 om produkter med dubbla användningsområden, har varit drivande i arbetet på området, liksom Sverige.

FN:s säkerhetsråds resolution 1540 (2004)

Den 28 april 2004 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1540, vilken syftar till att förhindra att icke statliga aktörer får tillgång till massförstörelsevapen och vapenbärare för dem. I resolutionens inledning fastslås att spridning av kärnvapen, kemiska och biologiska vapen, liksom deras vapenbärare, utgör ett hot mot internationell fred och säkerhet.

Resolutionen är bindande för FN:s medlemsländer och ålägger dessa enligt FN-stadgans kapitel VII att vidta en serie åtgärder för att förhindra spridning. Avseende exportkontroll fastslås att alla stater skall upprätta, utveckla, granska och upprätthålla lämpliga effektiva nationella kontroller, inklusive lämpliga lagar och förordningar för att kontrollera export, transittrafik, omlastningar och vidareexport samt kontroller över tillhandahållande av finansiella medel och tjänster som är förknippade med sådan export och omlastningar. Slut användarkontroller skall också införas. Alla stater skall vidare införa lämpliga straffrättsliga och administrativa åtgärder för brott mot lagar och förordningar om exportkontroll.

Resolutionen innehåller också bestämmelser om bistånd för att genomföra den. Stater som har möjlighet härtill ombeds att som svar på specifika förfrågningar erbjuda lämpligt bistånd till de stater som saknar nödvändig infrastruktur för lagstiftning och övervakning, erfarenhet av genomförande och/eller resurser för att uppfylla resolutionens bestämmelser.

Genom resolution 1540 beslöts också att för en period om högst två år upprätta en kommitté knuten till säkerhetsrådet, den s.k. 1540-kommittén, med uppgift att rapportera till rådet för dess granskning om genomförandet av resolutionen. Vidare uppmanades FN:s medlemsländer att senast den 28 oktober 2004 rapportera till kommittén om åtgärder som de vidtagit eller avsåg vidta för att genomföra resolutionen. I kommittén ingår företrädare för alla medlemmar i säkerhetsrådet.

Det stora flertalet av FN:s medlemsländer, däribland Sverige, har rapporterat till 1540-kommittén. Europeiska kommissionen har rapporterat i sådana frågor på området som faller under EU:s första pelare. 1540-kommittén har också inhämtat kompletterande information från FN:s medlemmar under arbetets gång. Kommittén skall före den 28 april 2006 rapportera till säkerhetsrådet om resolutionens genomförande. Säkerhetsrådet förväntas då också komma att ta ställning till om kommitténs mandat skall förlängas och hur arbetet för att förverkliga resolutionens målsättningar skall drivas vidare.

FN:s resolution 1540 innebär förpliktelser som många länder idag, inklusive Sverige, inte uppfyller helt och hållet. I Sveriges fall gäller att exportkontrollen för produkter med dubbla användningsområden styrs av

EG-förordningen 1334/2000, som saknar reglering avseende kontroll av förmedlande verksamhet, transiteringar och omlastning. En översyn av EG-förordningen pågår för närvarande. Skr. 2005/06:114

Zanggerkommittén

Zanggerkommittén (ZC), som bildades 1974, behandlar frågor om exportkontroll avseende det nukleära icke-spridningsfördraget (NPT). Kommittén fastställer vad som menas med utrustning och materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material enligt fördragets artikel III. NPT föreskriver att export av sådan utrustning och materiel till en icke-kärnvapenstat, liksom atområbränsle och särskilt klyvbart material, endast får ske om det klyvbara materialet underställs IAEA-kontroll. Utrustningen och materielen anges i kommitténs kontrollista, som kontinuerligt uppdateras i ljuset av den tekniska utvecklingen. Listan finns återgiven i IAEA:s informationscirkulär nr 209 (INFCIRC/209/Rev.2).

Zanggerkommittén inledde under året en översyn av sin roll och verksamhet, bl.a. i ljuset av det liknande arbete som bedrivs av Nuclear Suppliers Group (NSG). Vid NPT:s översynskonferens 2005 lämnade kommittén liksom tidigare information om sin verksamhet sedan den närmast föregående översynskonferensen.

Information om ZC finns på webbplatsen <www.zanggercommittee.org>.

Nuclear Suppliers Group

Nuclear Suppliers Group (NSG) har sitt ursprung i den s.k. "Londonklubben", som bildades i mitten av 1970-talet bl.a. mot bakgrund av den kärnsprängning som Indien genomförde år 1974. NSG:s arbete avser exportkontroll av dels sådana produkter som kan användas för framställning av kärnämne för vapenbruk och dels produkter med dubbla användningsområden som kan användas vid tillverkning av kärnvapen. Produkterna finns återgivna i IAEA:s informationscirkulär nr 254, som innehåller en kontrollista för respektive varugrupp (INFCIRC/254/Rev.7/Part 1 och INFCIRC/254/Rev.6/Part 2).

NSG beslöt under 2005 att ytterligare stärka sina riktlinjer genom vissa tillägg. Dessa innefattar en procedur för suspendering av leveranser av kärnteknisk utrustning till stat som brutit mot sitt safeguardsavtal med IAEA, bestämmelser om kontroll ifall IAEA inte kan fullgöra sitt mandat i en mottagande stat samt krav på effektiv exportkontroll i en mottagande stat som ett villkor för leverans. Vidare beslöts att med prioritet fortsätta pågående arbete syftande till att införa IAEA:s tilläggsprotokoll som ett villkor för leverans av kärnteknisk utrustning samt att ytterligare stärka NSG:s bestämmelser avseende leverans av utrustning för anrikning av uran och uppberedning av plutonium. USA introducerade ett initiativ om undantag för Indien från gällande riktlinjer för export av kärnteknisk utrustning. Under året upptogs Kroatien som ny medlem i NSG.

Information om NSG finns på webbplatsen <www.nuclearsuppliersgroup.org>.

Australiengruppen (AG) bildades år 1985 på initiativ av Australien. Dess verksamhet syftar till att harmonisera deltagarländernas exportkontroll för att förhindra spridning av kemiska och biologiska vapen till såväl stater som terroristgrupper. Ursprungligen omfattade gruppens verksamhetsområde endast kemikalier och kemisk tillverkningsutrustning. 1990 beslutades dock att utöka gruppens kontrollistor till att även omfatta mikroorganismer, toxiner samt viss tillverkningsutrustning för biologiska stridsmedel.

AG höll under 2005 tjugooårsjubileum med anledning av regimens bildande. Programmet för regimens kontakter med tredje land utvecklades ytterligare. Vidare underströks AG:s beredskap att bistå länder att uppfylla sina förpliktelser enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1540. Israels anslutning till regimens riktlinjer välkomnades. Beslut fattades om att på AG:s kontrollista över bioteknisk utrustning uppföra viss typ av aerosolspridare. Härutöver beslöts att studera möjligheten att underställa ytterligare 25 mikroorganismer exportkontroll. Kontrollen av pumpar utökades. Ett arbete inleddes också för att ytterligare stärka medlemsländernas kontroll över förmedlande verksamhet. Under 2005 välkomnades Ukraina som ny medlem i AG.

Information om AG finns på webbplatsen <www.australiagroup.net>.

Missilteknologikontrollregimen

Missilteknologikontrollregimen (MTCR) grundar sig på ett amerikanskt initiativ från 1982. Dess verksamhet gäller exportkontroll av fullständiga missilsystem (inklusive ballistiska missiler, raketer och missiler för rymduppskjutningar samt sondraketer) och andra obemannade luftfarkoster (inklusive kryssningsmissiler, mål- och spaningsplattformar) med en räckvidd på 300 kilometer eller mer. Därutöver kontrolleras komponenter till sådana system samt andra produkter som kan användas för produktion av sådana missiler.

Under året uttalade MTCR på nytt bekymmer över aktiviteter på missilområdet i bl.a. Mellanöstern samt Syd- och Ostasien. Samtidigt välkomnades Indiens uttalade avsikt att ansluta sig till MTCR:s riktlinjer. Regimen fortsatte sin granskning av frågor om stärkande av kontrollen över immateriella överföringar av teknologi, transittrafik, omlastningar och förmedlande verksamhet. Ett antal ändringar i MTCR:s kontrollista genomfördes, bl.a. avseende accelerometrar och grafit.

Information om MTCR finns på webbplatsen <www.mtcr.info>.

Wassenaararrangemanget

Wassenaararrangemanget (WA) bildades 1996 som en efterträdare till det multilaterala exportkontrollsamarbete, som tidigare hade bedrivits inom ramen för Coordinating Committee on Multilateral Export Controls (COCOM).

Syftet med regimens verksamhet är att bidra till regional och internationell säkerhet och stabilitet genom att främja transparens och ett ansvarsfullt agerande rörande överföringar av konventionella vapen och

produkter med dubbla användningsområden och därigenom undvika destabiliserande ansamlingar. WA baserar sin verksamhet på föresatsen att handel med de varor som återfinns på kontrollistorna skall vara tillåten, men måste ske under kontrollerade former.

WA har en bredare produktinriktning än övriga exportkontrollregimer. Två kontrollistor är fogade till regimens grunddokument: Munitions List, omfattande konventionell krigsmateriel, samt List of Dual-Use Goods and Technologies, omfattande produkter och teknologi med civila och militära användningsområden som inte återfinns på övriga regimers kontrollistor.

Inom ramen för den kontinuerliga översynen av kontrollistorna beslöt WA under 2005 att göra ett antal tillägg. Dessa innefattar bl.a. kontroll av störsändare och en mer omfattande kontroll av obemannade flygfarkoster som terrorister kan vilja få tillgång till. Vidare godkändes en indikativ förteckning över försäkringar om slutanvändning som medlemsländerna vanligtvis kräver som ett villkor för leverans av exportkontrollerade produkter. WA bedrev också ett arbete syftande till att stärka nationella exportkontroller över immateriella överföringar av programvara och teknologi. WA:s plenarmöte välkomnade praktiska steg som vissa medlemsländer tagit enligt regimens riktlinjer för exportkontroll av bärbara luftvärnsmissiler, s.k. MANPADS, däribland destruktion av lager av sådana vapen. Vidare uppmanades medlemsländerna att främja dessa riktlinjer visavi andra länder. WA:s program för kontakter med tredje land under 2005 fokuserade bl.a. på Kina och Sydafrika. Under året genomfördes också ett större seminarium för att stärka regimens kontakter med industrin. Chefen för WA:s sekretariat, den svenske ambassadören Sune Danielsson, återvaldes för en andra mandatperiod om fyra år. Det uppdrogs också åt Sverige att under 2006 leda regimens expertgrupp för frågor om licensiering och lagövervakning. WA upptog under 2005 Estland, Lettland, Litauen, Kroatien, Malta och Slovenien som nya medlemmar samt beslutade att påbörja upptagning av Sydafrika som regimens fjortonde medlem.

Information om Wassenaararrangemanget finns på webbplatsen <www.wassenaar.org>.

18 Samarbetet inom EU avseende produkter med dubbla användningsområden

Exportkontrollregimerna och EU

Arbetet inom EU på området exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden är nära förbundet med det internationella arbete som utförs inom exportkontrollregimerna, se avsnitt 15. I Bryssel sker samordningen närmast i rådsarbetsgrupperna CONOP (*Council Working Party on Non-proliferation*) som handhar icke-spridningsfrågor generellt samt WPDU (*Working Party on Dual-use Goods*) som bl.a. arbetar med policyfrågor och hanterar uppdatering av den kontrollista som faller

under rådets förordning (EG) nr 1334/2000 om produkter med dubbla användningsområden. I det följande behandlas arbetet i WPDU. Skr. 2005/06:114

Årets arbete med kontrollistorna

De förändringar som görs i regimernas kontrollistor under året lyfts in i EG-förordningens bilaga och görs på så sätt juridiskt bindande för EU:s medlemsstater. Ändringar i regimlistorna hösten 2004 och år 2005 har ännu inte införts i EU:s kontrollista. Den uppdaterade kontrollistan väntas bli färdigställd i februari 2006 och kan komma att gälla från april 2006.

Verksamheten under 2005

Europeiska rådets handlingsplan mot spridning av massförstörelsevapen från juni 2003 och strategi mot sådan spridning från december 2003 inkluderar ett åtagande att stärka effektiviteten i exportkontrollen avseende produkter med dubbla användningsområden i ett utvidgat Europa.

Den översyn av de nationella exportkontrollsystemen som genomfördes under 2004 granskades i december samma år av rådet. Rådet uttalade då att översynens rekommendationer skulle genomföras utan dröjsmål. Ett grundläggande skäl för kravet att förbättra exportkontrollen är att EU är en stor tillverkare av känsliga produkter och teknologier som skulle kunna missbrukas för framställning av massförstörelsevapen. De exportkontrollåtgärder som krävs inom EU måste samtidigt vara proportionella mot spridningsrisken och inte onödigt störa framväxten av den inre marknaden eller de europeiska företagens konkurrenskraft. Som en följd av detta har verksamheten inom WPDU under 2005 inriktats på:

- ett systematiskt informationsutbyte mellan medlemsländerna om nationell lagstiftning för att öka insyn och stärka samarbetet;
- utarbetande av lämpliga villkor för medlemsländernas användning av exporttillstånd för att minska onödiga skillnader mellan länderna;
- en översyn av EG-förordningen 1334/2000 om produkter med dubbla användningsområden vad gäller krav på exportkontroll vid transit och omlastning i enlighet med FNs säkerhetsråds resolution 1540;
- upprättande av en expertgrupp med företrädare från medlemsländerna för att stödja kollegor i EU-länder att identifiera vilka produkter som bör vara föremål för exportkontroll;
- inrättande av en elektronisk databas där avslag på exportansökningar i medlemsländerna registreras, i syfte att förhindra att köpare som nekats tillgång till känsliga produkter och teknologi i ett EU-land skulle kunna komma över sådana i ett annat EU-land;

- en översyn av licensierings- och tullprocedurer i Skr. 2005/06:114 kontrollhänseende;
- en studie av tillämpningen av ”catch-all”-kontroll av produkter och teknologier med dubbla användningsområden;
- framtagande av en checklista för effektiv samverkan mellan exportkontrollmyndigheter och berörda företag;
- inledning av ett arbete för att ta fram riktlinjer för hur medlemsländerna bör genomföra kontroller i samband med att känslig teknologi överförs till andra länder med hjälp av Internet.

EU-samordning inom regimerna

EU-arbetet avseende exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden har en politisk dimension. Enligt EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen från december 2003 skall medlemsstaterna arbeta för att bli en ledande samarbetspartner när det gäller exportkontrollregimerna och detta bör ske bl.a. genom samordning av EU:s ståndpunkter inom regimerna. Ett gemensamt agerande från EU-ländernas sida i de olika regimerna har i linje med detta blivit allt vanligare de senaste åren och är nu en central del av arbetet i Bryssel och vid regimernas olika möten. Kretsen av EU-länder brukar ha samordnande möten i anslutning till regimmöten. Under senare år har EU-initiativ bl.a. resulterat i att medlemmarna i respektive regim kunnat ena sig om att upprätthålla exportkontroll även för produkter utanför kontrollistorna (catch-all), om dessa antas kunna komma att användas i samband med massförstörelsevapen. Ett annat område där EU haft framgång är att medlemmarna i regimerna enats om att stärka riktlinjerna för exportkontroll för att förhindra att terrorister får tillgång till känsliga produkter på regimernas kontrollistor. EU har även verkat för att stärka informationsutbytet mellan medlemsländerna i regimerna.

EU:s uppfattning är sedan länge att alla EU:s medlemsstater skall erbjudas medlemskap i alla regimer, vars beslut ligger till grund för kontrollistorna i EG-förordningen 1334/2000 om produkter med dubbla användningsområden. Huvudskälet är strävan att upprätthålla en för alla EU-länder harmoniserad och effektiv nationell exportkontroll baserad på regimernas kontrollistor, riktlinjer för exportkontroll och informationsutbyte om spridningsrisker. EU har därför med kraft verkat för att uppnå att alla EU:s medlemsstater kan bli medlemmar i alla regimer.

Genom beslut i NSG och AG är samtliga EU-länder numera medlemmar i dessa regimer. I MTCR har motsvarande beslut ännu inte fattats beträffande Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta och Slovakien. Avseende Wassenaararrangemanget står Cypern tills vidare utanför regimen.

19 Svenskt ordförandeskap i Nuclear Suppliers Group (NSG)

Skr. 2005/06:114

Sveriges ordförandeskap i Nuclear Suppliers Group 2004/2005 avslutades i slutet av juni 2005. Inom ramen för regimens program för kontakter med tredje land besökte ordföranden under första halvåret en serie huvudstäder för en fördjupad dialog om icke-spridningsfrågor på det kärntekniska området. Vid överläggningarna berördes bl.a. aktuella spridningshot, effektiviteten i nationella exportkontrollsystem, FN:s säkerhetsråds resolution 1540 samt NSG:s möjligheter att lämna tekniskt bistånd för stärkande av nationella exportkontroller.

Under perioden ifråga fortsatte också under svensk ledning dialogen mellan NSG och det internationella atomenergiorganet, IAEA, rörande frågor av ömsesidigt intresse. Vidare överenskoms i kontakter med den s.k. 1540-kommittén knuten till FN:s säkerhetsråd att närmare informera om NSG:s roll och verksamhet samt regimens möjligheter att bidra till genomförandet av resolution 1540. NSG:s presentation för kommittén genomfördes i New York i december 2005.

20 Att sprida exportkontrollpolitiken – outreach

En EU-samordnad informationsverksamhet om exportkontroll

En stor del av det svenska nationella informationsarbetet om exportkontroll sköts av ISP. Även internationellt genomförs en omfattande informationsverksamhet. Denna verksamhet syftar till att förstärka det internationella exportkontrollsystemet genom att höja förståelsen för behovet av exportkontroll och de krav denna ställer. Arbetet inriktas främst på de länder och regioner som för närvarande inte deltar aktivt i den multilaterala verksamheten inom regimerna och på krigsmaterielområdet. Dessa länder har ofta ett etablerat nationellt exportkontrollsystem, men saknar ett internationellt kontaktnät. Förutom den rena informationsverksamheten under möten och seminarier ges även tillfälle att ha en öppnare diskussion om olika problemområden och spridningsrisker. På så sätt ges möjlighet att utvidga det internationella samarbetet i frågor som engagerar de flesta ansvarstagande exporterande länder.

Inom EU har medlemsländerna sedan flera år bedrivit informationsverksamhet och gjort uppvaktningar i länder utanför EU för samtal om exportkontrollpolitiken. Fokus har legat på EU:s uppförandekod för vapenexport och hur den fungerar i praktiken. Under 2004 beslöt medlemsländerna att systematisera denna verksamhet. Detta innebär att man har identifierat vilka länder som är aktuella för besök och seminarier, kontaktat dessa samt upprättat en databas över det arbete som görs – både gemensamt av flera EU-länder och bilateralt mellan ett EU-land och ett annat land utanför EU. Avsikten är att denna verksamhet

skall bli mer effektiv och att EU skall kunna ge ett enhetligt budskap om exportkontroll och de värderingar som styr det gemensamma EU-arbetet.

Några av de regioner som legat i fokus under året är Östeuropa och länderna på Balkan. Ett antal seminarier med länder i de ovan nämnda områdena samt i Ukraina, Georgien och Kina har anordnats i EU:s regi.

Svenska deltagare har inbjudits att göra presentationer och i vissa fall leda en del av verksamheten.

Informationsverksamhet inom exportkontrollregimerna

Det finns ett stort intresse inom regimerna för att ha en god dialog med länder utanför regimerna och med intresseorganisationer. Syftet med dessa kontakter är att skapa öppenhet kring regimernas verksamhet, främja deras icke-spridningsmålsättningar, inklusive anslutning till regimernas riktlinjer på nationell exportkontroll och vid behov kunna erbjuda tekniskt bistånd för stärkande av de nationella exportkontrollsystemen. Verksamheten bedrivs inom ramen för regimernas s.k. outreach-program. Sverige ledde detta arbete på det kärntekniska området under perioden maj 2004 – juni 2005 i egenskap av ordförande i NSG.

Det nordisk–baltiska samarbetet

Det nordisk–baltiska samarbetet rörande exportkontrollfrågor har alltmer breddats och fördjupats. Som ett led i detta arbete sker numera regelbundna möten mellan företrädare för de nordiska och baltiska länderna. Mötena ger möjlighet till utbyte av information och överväganden rörande aktuella exportkontrollfrågor på såväl krigsmaterielområdet som området för produkter med dubbel användning.

Internationell exportkontrollkonferens i Stockholm

I september 2005 genomförde Sverige och USA en exportkontrollkonferens i Stockholm med inriktning på produkter med dubbla användningsområden. Konferensen, som ingår i en serie av årliga konferenser i olika huvudstäder, samlade över 150 deltagare från ett 45-tal länder.

21 Immateriella överföringar

Kontroll av immateriella överföringar (eng. *intangible transfers*) av programvara eller teknologi är ett aktuellt problemområde som under de senaste två åren fått förnyad aktualitet i arbetet i flertalet exportkontrollregimer, inom EU och i flera medlemsländer. Området berör såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden. Överföringen kan ske främst via elektroniska medier (datanät och Internet) från ett land till ett annat. Teknologi kan

också överförs verbalt (person-till-person) av bl.a. forskare, konsulter och andra experter.

I EG-förordningen (1334/2000) om produkter med dubbla användningsområden definieras programvara som en samling av ett eller flera program eller mikroprogram som är lagrade i ett konkret uttrycksmedium. Med teknologi (teknik) avses specifik information som är nödvändig för utveckling, produktion eller användning av produkter. Informationen kan ha formen av teknisk assistans eller tekniska uppgifter.

Elektronisk överföring via Internet står i fokus i det pågående arbetet.

Elektronisk överföring av programvara och teknologi kräver särskild uppmärksamhet i exportkontrollen. Mot bakgrund av den tekniska utvecklingen riskerar elektronisk överföring att bli en svag länk i exportkontrollkedjan. Internet ger mycket goda möjligheter till överföring av programvara och teknologi. Nätets utbredning medför att exportkontrollerad teknologi och programvara kan lagras på för exportören okända och olämpliga platser.

Antalet användare (sändare och mottagare) av Internet är mycket stort. För icke-statliga aktörer, t.ex. terrorister och organiserad brottslighet, är elektronisk överföring enkelt, billigt och säkert att utnyttja för egna syften. Det ökar risken för att terrorister använder överförd information för att framställa och/eller använda massförstörelsevapen. Användning av Internet ökar även deras möjligheter att genomföra informationsoperationer syftande till att sätta väsentliga samhällsfunktioner ur spel (s.k. cyberterrorism).

I arbetet med exportkontroll är det särskilt angeläget att vidta åtgärder för att förhindra icke-tillåten elektronisk spridning av teknologi. Alla betydande exportörer, såväl för krigsmateriel som för produkter med dubbla användningsområden, använder Internet för att få del av samt att sprida teknologi. I tillverkning av produkter kan exportörerna använda insatsvaror från leverantörer i andra länder. En stor del av det praktiska samarbetet sköts numera med hjälp av Internet. Dessa samarbetskedjor kan bli omfattande, och det är svårt att identifiera var känsliga exportkontrollerade komponenter utvecklas och sätts in i sin slutprodukt.

Utrikesdepartementet har under året igångsatt en fördjupad beskrivning och analys av möjligheter, hot och risker relaterade till Internet, av betydelse för exportkontroll vid elektronisk överföring av programvara och teknologi. Analysen genomförs av experter på berörda myndigheter och under medverkan av flera departement. Arbetet beräknas vara slutfört till mitten av 2006.

Analysen skall utgöra underlag för det fortsatta arbetet på området att stärka den svenska exportkontrollen samt för Sveriges agerande i EU och exportkontrollregimerna.

22 Galileo – ett europeiskt positioneringssystem

Sedan slutet av 1990-talet utvecklar EU satellitnavigationssystemet Galileo. Avsikten är att det europeiska systemet skall bli ett alternativ

och komplement till det amerikanska GPS-systemet, vilket är militärt men också används för civilt bruk. Galileo är ett civilt system och under civil kontroll. Galileo-signalerna kommer dock att kunna användas av alla för olika ändamål, även för att stödja nationell säkerhet.

Europeiska rådet har i slutsatser åren 1999–2004 betonat den strategiska betydelsen av Galileo. I rådets slutsatser den 10 december 2004 fastslogs vilka signaltjänster som Galileo skall erbjuda under driftfasen (planerad till 2011 – ca 2032). Samtidigt beslöt rådet om igångsättning av faserna för tillverkning och drift i projektet, säkerhetsfrågor, inrättande av en särskild myndighet, den s.k. Europeiska tillsynsmyndigheten för GNSS, och om den offentliga och privata finansieringen av Galileo.

Galileo skall bestå av ca 30 radionavigationssatelliter, ca 10 huvudsakliga markstationer och ett par kontrollcentraler. Satelliterna skall sända navigations- och tidssignaler, som mottagare på marken eller i luften kan ta emot och registrera i form av tidsuppgifter och uppgifter om mottagarens lokalisering. Den första satelliten sändes upp den 26 december 2005.

Tids- och lokaliseringssuppgifterna kan införas i olika IT-styrda tillämpningar, och de kan kopplas till elektroniska kartor. Mottagarna kan finnas hos enskilda personer (klocka, mobiltelefon, särskild utrustning), i bilar, båtar, flygplan, missiler, intelligenta bomber, etc. Mottagare kan också skicka signaler som talar om var mottagaren befinner sig, s.k. tvåvägskommunikation. En rad tekniska infrastruktursystem i Sverige (t.ex. drift av elsystemen, telesystemen, mobilsystemen, flygledning) är beroende av att få korrekta tidsuppgifter från navigationssatelliter. Om tidssignalerna skulle störas bort eller än värre, ändras, skulle detta drabba de svenska infrastrukturerna och deras användare.

Frekvensutrymmet för Galileo och GPS, liksom för motsvarande ryska system Glonass, är begränsat. Signalerna överlappar varandras godkända områden och stör varandra. Om en signal skulle missbrukas i samband med en militär konflikt kan ett land vilja störa ut den missbrukade signalen. Därmed riskeras att även de egna signalerna störs ut.

I juni 2004 slöts ett avtal mellan USA och Europeiska gemenskapen samt EU:s alla medlemsstater rörande GPS och Galileo. En avgörande fråga för USA är att GPS framtida militära signaler inte störs av Galileos signaler i händelse av en kris. Detta skulle nämligen påverka USA:s och andra NATO-länders försvar liksom även den svenska försvarsmakten. För EU-länderna, å andra sidan, är det avgörande att Galileos skyddade signal (Public Regulated Service) inte störs av GPS signaler. EU och USA har därför kommit överens i avtalet om nationella säkerhetskriterier som nu är vägledande för utformningen av GPS och Galileos signaltjänster.

Denna del av avtalet, som handlar om nationell säkerhet, sköttes i EU av ett förhandlingsteam, där Sverige innehade ordförandeskapet. Det säkerhetspolitiska avtalet undertecknades av Sverige och USA. Sverige fick denna uppgift eftersom Sverige även innehade ordförandeskapet i arbetsgruppen om internationella relationer och organisering av verksamheten inom EU:s Galileo Security Board.

Under 2005 har säkerhetspolitiska krav, där icke-spridning och exportkontroll ingår, införts i samarbetsavtal om Galileo mellan EG och dess medlemsländer å ena sidan och olika tredje länder (Indien, Ukraina, Marocko, Sydkorea, m.fl.) å andra sidan. Kraven har utformats i Galileo Security Board.

En omfattande revidering av de säkerhetspolitiska kraven på Galileos kommande markstationer har genomförts och kraven har godkänts av Galileo Security Board. EU:s övervakningsmyndighet för Galileo skall få ansvaret för allt kommande säkerhetsarbete i programfaserna tillverkning och drift, om ansvaret inte ligger på ministerrådet. Rådet har beslutat om hur en gemensam åtgärd skall genomföras för det fall att en medlemsstat anmäler att dess nationella säkerhet är hotad som en följd av användning av Galileo.

Arbetet med att definiera vilka satellitnavigationsmottagare som fortsättningsvis bör vara under exportkontroll har varit intensivt under 2005. Detta är besvärliga frågor för Galileo, som är ett civilt system med till stor del privat finansiering. Exportkontrollistorna utformas i Wassenaararrangemanget (WA). WA:s medlemsländer kunde dock inte enas om de förslag till modernisering av exportkontrollreglerna som lagts fram i regimen under 2005. I stället fokuserar den befintliga kontrollen på mottagare för GPS och Glonass medan EU-länderna får lägga förslag framöver om exportkontroll av mottagare för Galileo. När beslut i WA väl har fattats skall EU göra motsvarande ändringar i regimen kontrollista. Frågan om spridning av känsliga komponenter och teknologi är dock akut i Galileo-programmet och Galileo Security Board har börjat granska förslag till olika lösningar.

Bilagor

23 Bilaga 1: Svensk krigsmaterielexport år 2005

23.1 Inledning

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) följer kontinuerligt marknadsföring och export av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden och förser regeringen med det statistiska underlaget för redovisningen av den svenska exporten av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. I årets skrivelse har även Statens kärnkraftinspektion (SKI) tillhandahållit underlag.

De företag som har tillstånd att tillverka och tillhandahålla krigsmateriel – för närvarande 157 stycken, varav ett 50-tal är aktiva som exportörer – är skyldiga att lämna redovisningar i olika hänseenden till ISP.

23.2 Förklaringar till tabellerna

Kategorier av krigsmateriel

För att de siffror som redovisas för svensk krigsmaterielexport skall bli lättare att jämföra med dem som redovisas i övriga EU-länder, specificeras krigsmaterielkategorierna i enlighet med EU:s militära lista. I tabell 23.3.12 finns en lista som jämför de svenska kategorierna och de europeiska. Här räknas också de viktigaste produkttyperna upp för varje kategori. Information om innehållet i respektive kategori (bilaga 1 i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel) återfinns i bilaga 5.

I EU:s militära lista görs ingen uppdelning som i Sverige mellan krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Kategorin för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som inte har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

När det i en tabell anges att utförseltillstånd beviljas eller export skett inom en viss kategori innebär detta att en eller flera av kategorins produkter avses, eller delkomponenter till dessa. Det betyder dock inte att utförseltillstånd har beviljats för eller export skett av samtliga produkter inom varje materialkategori.

Alltför långtgående slutsatser vad beträffar trender i exporten kan inte dras, eftersom exporten totalt sett är så pass liten att den inte rymmer ett jämt flöde av materiel i alla kategorier som produceras i Sverige, utan snarare uppvisar en slumpmässig tyngdpunkt som tyngdpunkt som förskjuts över tiden beroende på vilka exportkontrakt som industrin erhållit.

För 2005 kan konstateras att inga finkalibriga eldhandvapen (EU ML 1) exporterats från Sverige. Detta är av viss betydelse att kunna konstatera i ljuset av Sveriges aktiva agerande i arbetet inom FN:s ram mot illegal handel med lätta vapen. De finkalibriga eldrörsvapen som ingår i kategorin övrig krigsmateriel är jakt- och sportskyttevapen, vars utförsel från Sverige kontrolleras i syfte att undvika att större partier sådana vapen används för militära ändamål.

Utförseltillstånd

Utförseltillstånden för exportförsäljning avser å ena sidan många små transaktioner av exempelvis reservdelar eller ammunition, å andra sidan ett begränsat antal mycket omfattande transaktioner av stora system som levereras över flera år. Större affärer, som inte nödvändigtvis förekommer varje år, kan påverka ett enskilt års resultat påtagligt. Mot denna bakgrund uppvisar statistiken över beviljade utförseltillstånd avsevärda skillnader från år till år. Däremot uppvisar omfattningen av den faktiska exporten inte samma fluktuationer från år till år. Detta beror på att den utförsel som sammanhänger med ett värdemässigt omfattande utförseltillstånd normalt sprids ut över flera år.

I de fall där endast ett eller två utförseltillstånd har beviljats, redovisas ett närmevärde, i syfte att skydda kommersiella intressen respektive försvarshemligheter.

Följdleveranser

Det kan ibland vara av intresse att närmare studera hur stor andel av utförseltillstånden för försäljning till ett visst land som avser s.k. följdleveranser. I tabell 23.3.7 lämnas en sådan redogörelse för ett antal länder. Därmed redovisas också vilken typ av materiel som omfattas av nya tillstånd.

Faktiska leveranser

Utförselstatistiken från Inspektionen för strategiska produkter grundar sig på exportföretagens lagstadgade redovisning av det fakturerade värdet av levererad materiel.

Förändringar från ett år till ett annat i den statistik som redovisas ger i sig inte underlag för en mer långsiktig bedömning av utvecklingstendenser. En enstaka större leverans ett år kan medföra kraftiga utslag i statistiken.

Den svenska krigsmaterielexporten redovisas även i den allmänna utrikeshandelsstatistiken, som grundas på tullmyndigheternas uppgift till Statistiska centralbyrån (SCB). Statistiken från SCB skiljer sig dock från den som redovisas av ISP. I SCB:s statistik, som redovisas under

rubriken "Vapen och ammunition", finns både produkter som klassificeras som krigsmateriel och civila produkter. Militära flygplan, fordon och fartyg redovisas under andra rubriker. Vidare omfattar SCB:s statistik produkter som passerat gränsen då reparationer skall utföras i Sverige eller i utlandet och som enligt ISP:s statistik inte redovisas som export för försäljning. Dessa siffror är således inte jämförbara med ISP:s statistik och redovisas inte i denna skrivelse.

Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.

Under år 2005 har fyra tillstånd lämnats för upplåtelse av tillverkningsrätt utanför Sverige. Tillstånden har avsett Finland (1 st) och Nederländerna (3 st).

Vidare har 16 stycken samarbetsavtal avseende gemensam utveckling eller produktion granskats och godkänts under 2005. Avtalen avser samarbete mellan svenska och utländska företag och är ländervis fördelade enligt följande: Frankrike (3 st), Tyskland (2 st), Nederländerna (1 st), Storbritannien (1 st), Italien (1 st), Tjeckien (1 st), USA (1 st), Sydafrika (1 st), Australien (1 st), Sydkorea (2 st) och Singapore (2 st).

Prövningen av ärenden rörande upplåtelse av tillverkningsrätt och samarbete med utländsk part sker, oavsett materieltyp, med de strängare kriterier som gäller för export av krigsmateriel för strid, eftersom sådant samarbete i regel medför en mer långsiktig bindning än regelrätt export. Sådana avtals omfattning, deras utsträckning i tiden, vidareexportklausuler m.m. granskas därvid i detalj.

Regeringen har med stöd av lagen (1992:1300) om krigsmateriel föreskrivit en skyldighet att, för den som har upplåtit tillverkningsrätt avseende krigsmateriel till någon i utlandet eller som ingått avtal om samarbete med någon i utlandet, årligen redovisa huruvida avtalen fortfarande är i kraft, om tillverkning eller annat samarbete alltjämt förekommer samt hur samarbetet bedrivs.

Militärt inriktad utbildning

Militärt inriktad utbildning av utländsk medborgare får enligt krigsmaterielagen inte bedrivas inom eller utom landet utan tillstånd av ISP. Förbudet gäller inte utbildning som är knuten till försäljningen av krigsmateriel för vilken utförseltillstånd erhållits.

Under 2005 utfärdades ett sådant tillstånd avseende Storbritannien.

23.3 Statistiska tabeller

23.3.1 Värde av beviljade utförseltillstånd under åren 2000-2005, uppdelat på krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK)

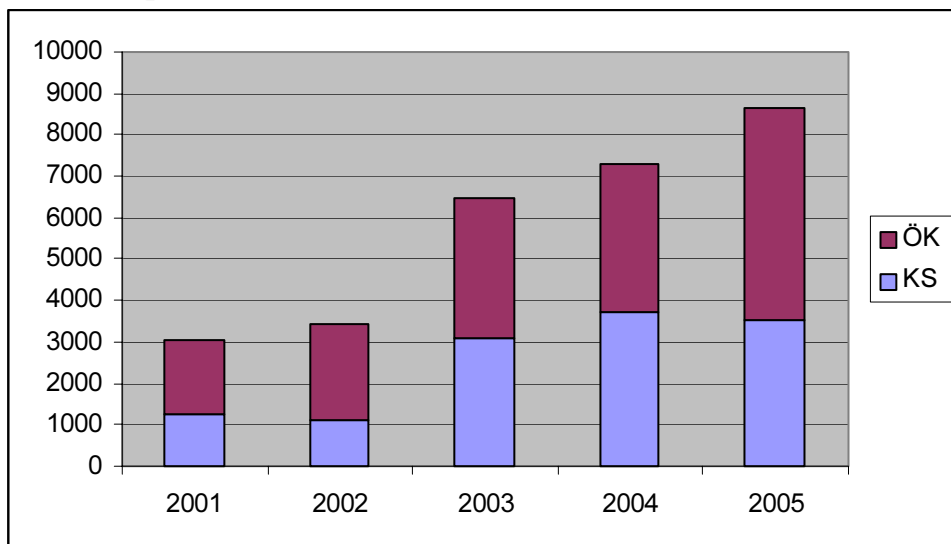
År	Värde i löpande priser, mkr			Förändring i procent		
	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK
2000	4 640	2 369	2 271	-35,1	+118,9	-62,6
2001	23 900	21 228	2 672	+415	+796	+18
2002	5 882	3 094	2 788	-75,4	-85,4	+4,3
2003	9 021	4 383	4 638	+53,4	+41,8	+66,4
2004	6 491	2 077	4 413	-28	-53	-5
2005	15 147	10 214	4 933	+133	+571	+12

23.3.2 Faktisk export under åren 2000-2005

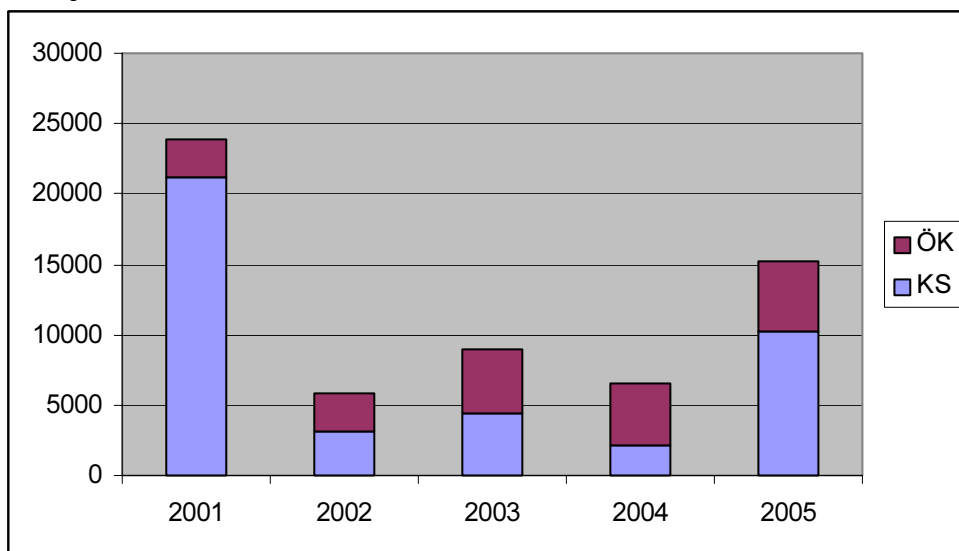
År	Sveriges totala varuexport (löpande priser) mkr	Krigsmaterielexport						
		Andel av varu-exp. %	Löpande priser mkr			Förändring i procent		
			Total	KS	ÖK	Total	KS	ÖK
2000	804 200	0,54	4 371	2 189	2 182	+19,6	+12,0	+28,4
2001	806 500	0,37	3 060	1 247	1 813	-30	-43	-17
2002	805 800	0,42	3 440	1 120	2 320	+12,4	-10,2	+28
2003	825 800	0,78	6 479	3 069	3 410	+88,3	+174	+46,9
2004	904 000	0,81	7 291	3 740	3 551	+12	+22	+4
2005	972 900	0,88	8 628	3 533	5 095	+18	-5	+43

23.3.3 Stapeldiagram över värdet av utförseltillstånd respektive faktisk export uppdelat på krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK) under åren 2001-2005

Faktisk export 2001-2005

Beviljade utförseltillstånd 2001-2005

23.3.4 Utförelsetillstånd och faktisk export under 2005 fördelat på Skr. 2005/06:114 mottagarländer indelade i regioner, inkl angivelse av kategori av produkter

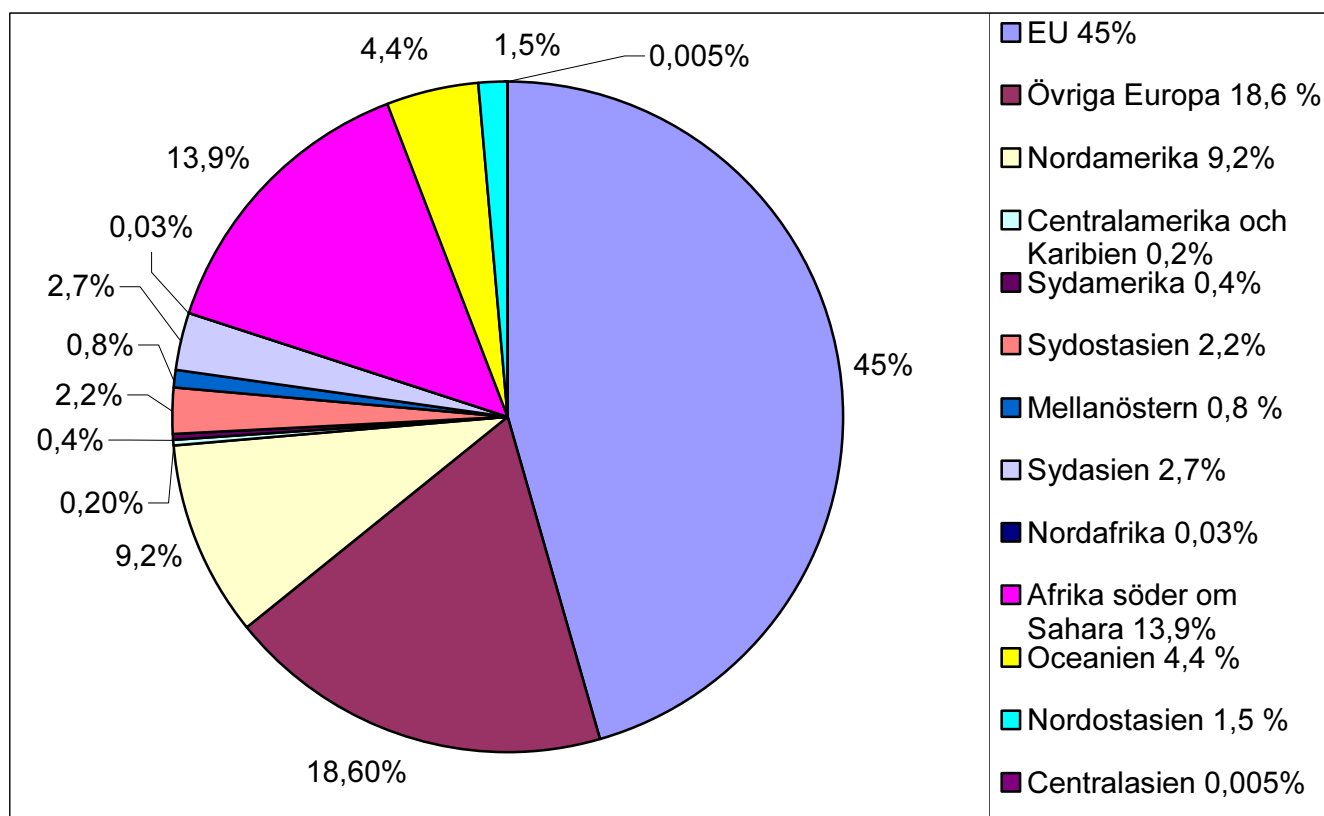
Region / land	Beviljade utförelsetillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)*	Värdet av tillstånden i mkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mkr
EU	347 st		12.965,1		3 951
Belgien	8 st	1, 3, 5, 6	16,8	1, 3, 5, 8	9
Cypern	1 st	1	0,03		-
Danmark	17 st	1,3, 5, 8, 9, 14, 18, 21	284,7	1, 2, 3, 5, 10, 21	91,1
Estland	5 st	1, 3	4,2	1, 3	2,4
Finland	61 st	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 18	1738,4	1,2,3,4,5,6,8,10,14,18,21	825,5
Frankrike	24 st	1, 3, 5, 8, 10, 11, 18	107,1	1, 2, 3, 5, 8, 10, 14, 15, 18	662
Grekland	7 st	1, 2, 5, 6, 8	22,4	2, 5, 6, 8	592,2
Irland	9 st	2, 3, 5, 14	19,5	2, 3, 5, 6, 14	39,1
Italien	11 st	3, 5, 6, 11, 18	38,6	1, 3, 5, 6, 8, 10, 13, 15	219,4
Lettland	3 st	3	1,1	3	0,8
Litauen	2 st	3	2,1	3	0,6
Nederländerna	24 st	1, 2, 3, 5, 6, 9, 14, 18, 21	7596,5	1, 2, 3, 5, 6, 13, 14	578,6
Nya Kaledonien (F)	2 st	3	1	3	0,2
Polen	10 st	3, 4, 8	7,7	3, 8	3,3
Portugal	6 st	2, 3, 14	4,8	3	0,4
Slovakien	2 st	3	0,7	3	0,3
Slovenien	4 st	5, 13	1	3, 5, 13	2,6
Spanien	14 st	2, 3, 4, 5, 8, 13, 18	46,9	1, 2, 3, 5, 6, 8, 13	34,3
Storbritannien	36 st	2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 14, 18, 21	1216,2	1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 15, 18	353,4
Tjeckien	14 st	3, 4, 5, 8, 14, 21	242,7	3, 4, 5, 8, 10, 14	50,9
Tyskland	70 st	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 18, 21	1587	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 15	443,2
Ungern	6 st	5, 8	0,6	3, 5	1,5
Österrike	11 st	2, 3, 5, 8, 14, 21	25,1	2, 3, 4, 5, 10, 14	40,5
Övriga Europa	81 st		134,8		1 606
Bulgarien	2 st	3	4,8	3	0,2
Island	2 st	3	1,2	3	0,1
Kroatien	4 st	3, 4	4,4	3	0,4
Norge	33 st	2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 14, 18	38,5	2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 14, 21	231,1
Rumänien	3 st	1, 5	4		-
Ryssland	4 st	3	8,3	3	3,5
Schweiz	27 st	1, 3, 5, 6, 8, 10, 18, 21	71,9	1, 3, 5, 6, 8, 14, 21	1 370,6
Turkiet	4 st	1, 5	0,2	5	0,2

* En jämförelse mellan EU:s militära lista och den svenska militära listan finns i tabell 1.3.11. Den svenska militära listan återges i bilaga 5.

Region / land	Beviljade utförelsetillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)*	Värdet av tillstånden i mkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mkr
Ukraina	2 st	3	1,5	3	0,05
Nordamerika	91 st		1.014,6		796,3
Kanada	21 st	1, 2, 3, 5, 8, 14	51,3	1, 2, 3, 5, 8, 14	51
USA	70 st	1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 18, 21	963,3	1, 2, 3, 5, 8, 10, 13, 14, 18, 21	745,3
Centralamerika och Karibien	5 st		19,4		19,6
Mexiko	5 st	2, 3, 9, 18	19,4	2, 3, 5, 9, 18	19,6
Sydamerika	13 st		26,5		38,1
Argentina	1 st	3	0,8		-
Brasilien	8 st	2, 14	3,6	2, 5, 8, 14	3,8
Chile	2 st	2, 14	11,2	2, 14	19,6
Peru	1 st	3	0,05		-
Venezuela	1 st	3	10,8	3	14,7
Nordostasien	22 st		155		127
Hongkong, Kina	0 st	-	-		-
Japan	15 st	2, 3, 4, 14	49,9	2, 3, 4, 5, 14	126,9
Republiken Korea	7 st	5, 17, 21	105		-
Centralasien	1 st		0,8		0,05
Kazakstan	1 st	3	0,8	3	0,05
Sydostasien	39 st		174,3		193,5
Brunei	0 st	-	-	1	0,002
Indonesien	1 st	4	17,1	2, 4	18,3
Malaysia	3 st	1, 2	2,1	2, 5	12,7
Singapore	26 st	2, 3, 4, 5, 8, 13, 14, 18, 21	131,2	2, 3, 4, 5, 8, 9, 13, 18, 21	149
Thailand	9 st	2, 3, 5, 14	23,9	2, 4, 5	15,4
Sydasien	19 st		219,7		233
Indien	16st	1, 2, 3, 5, 11, 21	91,5	2, 3, 4, 5, 11	211,8
Pakistan	3 st	4, 5, 6	128,2	4, 5	21,6
Mellanöstern	5 st		77,3		74,4
Bahrain	1 st	5, 14, 18, 21	11	5	1,6
Förenade Arabemiraten	3 st	1, 2, 5, 18, 21	66,3	1, 2, 5, 10	65,1
Kuwait	0 st	-	-		-
Oman	0 st	-	-	5, 21	3,3
Saudiarabien	1 st	1, 5	0,04	1, 15	4,5
Nordafrika	3 st		4,3		3,2
Tunisien	3 st	5	4,3	5	3,2
Afrika söder om Sahara	15 st		10,7		1 200,3
Botswana	0 st	-	-		-
Mauritius	1 st	3	1	3	0,05

Region / land	Beviljade utförseltillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)*	Värdet av tillstånden i mkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mkr
Namibia	3 st	3	1,4	3	0,3
Sydafrika	11 st	1, 3, 5, 8, 11, 18, 21	8,3	1, 3, 5, 8, 10, 18	1 200
Oceanien	33 st		344,3		383,5
Australien	29 st	1, 3, 4, 5, 8, 9, 14, 18	340,6	2, 3, 4, 5, 8, 9, 14, 18, 21	380,8
Nya Zeeland	4 st	2, 3, 5	3,7	2, 3, 5	2,7
TOTALT	674 st		15.146,8		8 628,7

23.3.5 Cirkeldiagram över krigsmaterielexporten, fördelning på regioner i procent av värdet år 2005.

23.3.6 Export av krigsmateriel i mkr år 2003-2005 fördelad på länder och uppdelat på KS och ÖK

Skr. 2005/06:114

	2003			2004			2005		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
EU	562	1 572	2 134	1 073	1 616	2 689	1 197	2 754	3 951
Belgien	0,1	9,6	9,7	0,9	5,8	6,6	6,6	2,4	9
Danmark	5,1	70,7	75,8	1	52,1	53,1	3,3	87,8	91,1
Estland	4	1,3	5,4	13	0,4	13,3	0,05	2,3	2,4
Finland	205,2	47,5	252,7	827	145,7	972,7	527,5	298	825,5
Frankrike	66,9	550,1	617,1	9,1	361,2	370,3	52,1	609,9	662
Grekland	0	22,7	22,7	-	169,6	169,6	490,9	101,3	592,2
Irland	34,3	3,3	37,6	33,9	16	49,9	4,5	34,6	39,1
Italien	3	59,6	62,8	0,7	5,8	6,5	1,2	218,2	219,4
Lettland	2,6	2,8	5,5	1,4	4,4	5,8	0,01	0,8	0,8
Litauen	3,6	3,9	7,5	24,1	2,3	26,4	0,02	0,6	0,6
Nederländerna	0	10,8	10,8	0,1	64,3	64,4	0,06	578,6	578,6
Nya Kaledonien	-	-	-	-	0,2	0,2	-	0,2	0,2
Polen	1	28,7	29,7	57,6	35,6	93,2	2,7	0,6	3,3
Portugal	0	0,4	0,4	0,1	0,1	0,2	0,01	0,3	0,4
Slovakien	-	-	-	-	0,3	0,3	0,002	0,3	0,3
Slovenien	0	3,3	3,3	0	2	2	0,07	2,5	2,6
Spanien	0,3	17,6	17,9	1,8	24,8	26,5	0,1	34,2	34,3
Storbritannien	237,4	189,4	426,9	89,7	431,8	521,5	67,1	286,3	353,4
Tjeckien	1,2	0,8	1,9	0,4	1,8	2,2	14,7	36,2	50,9
Tyskland	9,2	432,2	441,4	11,4	239,6	251,1	26	417,2	443,2
Ungern	0	3,9	3,9	0,1	5,2	5,3	0,3	1,2	1,5
Österrike	0,4	158,1	158,5	0,9	46,7	47,6	0,5	40	40,5
Övriga Europa	1 347	293	1639	1 724	307	2 032	1 326	280	1 606
Bulgarien	-	-	-	-	0,9	0,9	0,02	0,1	0,2
Island	-	-	-	0	0,1	0,1	0,02	0,08	0,1
Kroatien	0	8,2	8,2	-	-	-	-	0,4	0,4
Norge	24,6	131,6	156,2	31,6	200,3	231,9	67,1	164	231,1
Rumänien	-	-	-	-	0	0	-	-	-
Ryssland	0	2,7	2,7	0,1	3,4	3,4	-	3,5	3,5
Schweiz	1 310	102,2	1 412	1 693	101,7	1 794	1 258,6	112	1 370,6
Turkiet	0	2,6	2,6	-	0,9	0,9	-	0,2	0,2
Ukraina	-	-	-	-	0,1	0,1	-	0,05	0,05
Nordamerika	394	246	640	371	419	790	461,2	335,1	796,3
Amerikas förenta stater	390,2	234,7	624,9	369,6	400,5	770,1	458,7	286,6	745,3
Kanada	3,4	11,8	15,2	1,1	18,6	19,7	2,5	48,5	51
Centralamerika och Karibien	53	188	241	-	175	175	-	19,6	19,6
Mexiko	53,2	187,6	240,8	-	174,6	174,6	-	19,6	19,6
Sydamerika	66	9	75	25	17	42	32,6	5,5	38,1
Brasilien	2,9	2,4	5,2	5,9	6,9	12,8	0,5	3,3	3,8
Chile	3,2	0,3	3,5	19,3	9,8	29	17,5	2,1	19,6
Venezuela	59,7	6,3	66	-	-	-	14,7	-	14,7

Region / land	2003			2004			2005		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
Nordostasien	2	2	4	111	11	123	117,7	9,2	127
Hongkong, Kina	-	-	-	-	0,4	0,4	-	-	-
Japan	1,6	1,3	2,9	111,5	9,4	120,9	117,7	9,2	126,9
Republiken Korea	0	1	1	-	1,5	1,5	-	-	-
Centralasien	-	-	-	0,1	0,1	0,1	-	0,05	0,05
Kazakstan	-	-	-	-	0,1	0,1	-	0,05	0,05
Sydostasien	288	363	651	62	114	177	11	184,5	193,5
Brunei	-	-	-	-	-	-	-	0,002	0,002
Indonesien	0	3,9	3,9	-	5,4	5,4	-	18,3	18,3
Malaysia	2	56,4	58,5	48,2	5,9	54	-	12,7	12,7
Singapore	263,1	79,1	342,2	2,3	101,2	103,5	1,2	147,8	149
Thailand	22,8	223,9	246,8	12	1,9	13,9	9,7	5,7	15,4
Sydasien	251	76	326	335	92	427	177	56,5	233
Indien	250,8	55,6	306,3	334,8	67	401,7	177	34,8	211,8
Pakistan	0	20	20	-	25,3	25,3	-	21,6	21,6
Mellanöstern	0	72	72	3	89	91	2,4	72	74,4
Bahrain	0	4	4	-	-	-	-	1,6	1,6
Förenade Arabemiraten	0	67,3	67,3	2,8	87,4	90,3	0,6	64,5	65,1
Oman	0	0,3	0,3	-	0,2	0,2	1,8	1,5	3,3
Saudiarabien	0	0,7	0,7	-	1	1	-	4,5	4,5
Nordafrika	0	2,4	2,4	0	3	3	0,08	3,1	3,2
Tunisien	0	2,4	2,4	0	3,4	3,4	0,08	3,1	3,2
Afrika söder om Sahara	1	475	476	3	633	636	0,8	1 200	1 200,3
Botswana	-	-	-	2,6	-	2,6	-	-	-
Mauritius	-	-	-	-	0	0	-	0,05	0,05
Namibia	-	-	-	-	0,2	0,2	0,03	0,3	0,3
Sydafrika	1,1	474,4	475,5	0,7	632,3	632,9	0,7	1 199,2	1 200
Oceanien	106	101	207	33	75	108	207,5	176	383,5
Australien	105,7	98,1	203,9	29,7	73	102,6	207,5	173,3	380,8
Nya Zeeland	0	3,4	3,4	2,9	2,2	5,1	0,01	2,7	2,7
Övriga länder	0,2	1,6	1,8	-	-	-	-	-	-
TOTALT	3 069	3 410	6 479	3 740	3 551	7 291	3 533,5	5 095,2	8 628,7

23.3.7 Följdleveranser 2005

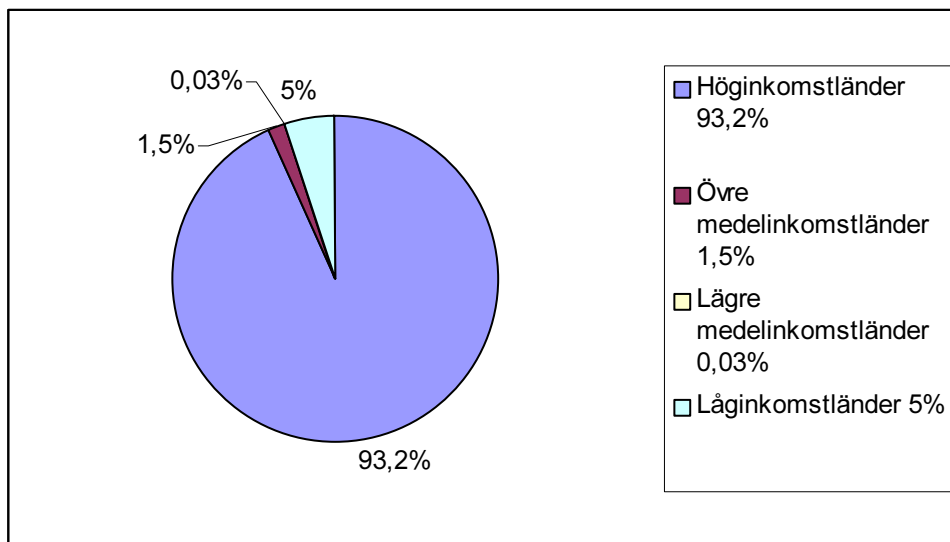
Land	Antal tillstånd	Varav följdleverans-tillstånd	Varav nya tillstånd
Bahrain	1	1	
Förenade Arabemiraten	3	2	1 (eldrörsvapen)
Indien	16	15	1 (fästen för vapen)
Indonesien	1	1	
Mexico	5	4	1 (fartyg)
Pakistan	3	3	
Saudiarabien	1		1 (fästen för vapen)
Tunisien	2	2	
Venezuela	1	1	

23.3.8 Värde av faktisk export i mkr under 2004-2005 fördelat på kategori av produkter

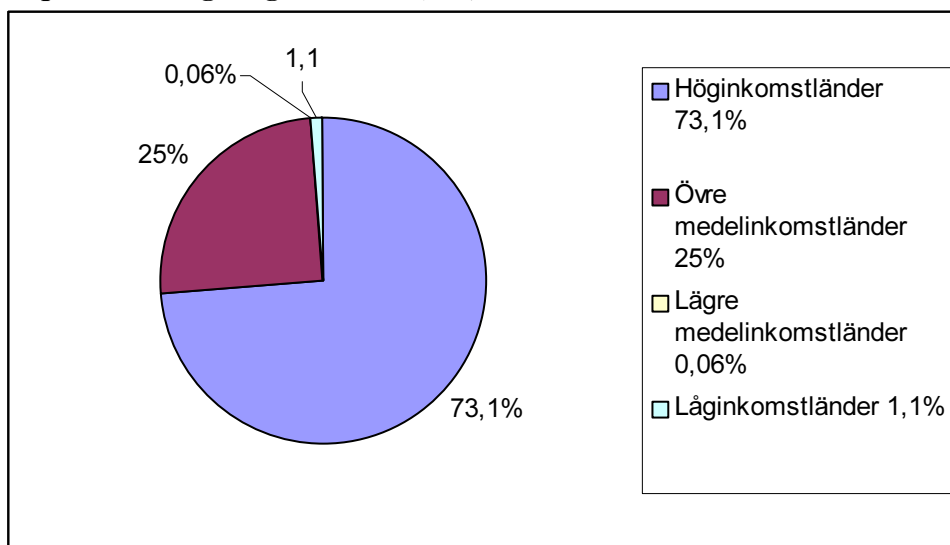
Krigsmateriel för strid (KS)		2004	2005	Övrig krigsmateriel (ÖK)		2004	2005
Svensk KM-förteckn.	EU:s Mil. lista			Svensk KM-förteckn.	EU:s Mil. lista		
KS1	1	6,4	-	ÖK21	1	17,8	32,5
KS2	2	547	464,5	ÖK22	2	92,1	99,6
KS3	3	493	523,2	ÖK23	3	329,2	338,1
KS4	4	174,7	194,9	ÖK24	4	106,3	248,1
KS5	5	530	1.001,1	ÖK25	5	772,8	821,5
KS6	7	1,3	1	ÖK26	13	1,6	52,7
KS7	8	122,9	114,9	ÖK27	8	2,2	3,1
KS8	9	7,9	-	ÖK28	9	248,3	141,6
KS9	10	-	-	ÖK29	10	990	1.606
KS10	6	1 857,4	1.233,9	ÖK30	6, 17	516,8	1.062,5
KS11	19	-	-	ÖK31	19	-	-
				ÖK32	13	-	-
				ÖK33	15	143,6	144,8
				ÖK34	15	-	-
				ÖK35	14	265,9	390,5
				ÖK36	18, 22	8,5	50,3
				ÖK37	21	56,1	103,9
Totalt KS		3 740,3	3.533,5	Totalt ÖK		3 551	5.095,2

23.3.9 Exporten av krigsmateriel fördelad på länder – uppdelade efter inkomst²

Export av krigsmateriel för strid (KS)

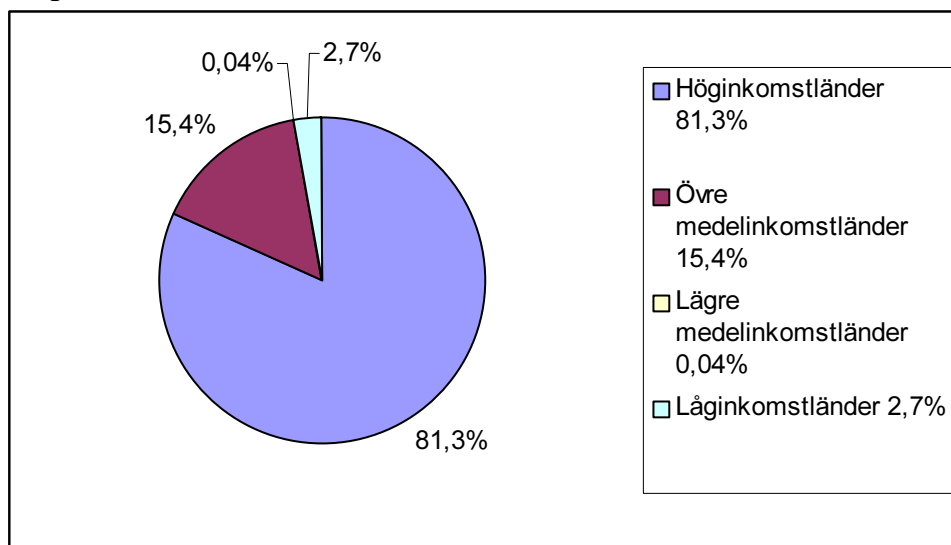

Export av övrig krigsmateriel (ÖK)

² Indelningen av länder är baserad på den sammanställning som Världsbanken gjort om länders ekonomiska status. En fullständig lista över länderindelningen finns på webbsidan www.worldbank.org. De länder som Sverige exporterar krigsmateriel till eller har beviljat utförseltillstånd till följer indelningen:

Höginkomstländer: Belgien, Cypern, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Island, Italien, Nederländerna, Norge, Nya Kaledonien (FR), Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland, Österrike, Slovenien, Kanada, USA, Schweiz, Hong Kong (Kina), Japan, Republiken Korea, Brunei, Singapore, Bahrain, Förenade Arabemiraten, Saudiarabien, Australien, Nya Zeeland. **Övre medelinkomstländer:** Estland, Lettland, Litauen, Kroatien, Polen, Slovakien, Tjeckien, Ungern, Ryssland, Turkiet, Mexiko, Argentina, Chile, Venezuela, Malaysia, Oman, Botswana, Mauritius, Sydafrika. **Lägre medelinkomstländer:** Bulgarien, Rumänien, Ukraina, Brasilien, Peru, Kazakstan, Indonesien, Thailand, Tunisien, Namibia. **Låginkomstländer:** Indien och Pakistan.

Export totalt**23.3.10 Försvarsmaktens utförelse av krigsmateriel**

Land	Beteckning enligt KM-förteckning	Omfattning i stort
Estland	KS 2	8,4 cm granatgevär, 12 cm granatkastare, Pansarvärnspjäser
	KS 3	Ammunition till KS 1 och KS 2
	KS 4	Fordonsminor, handgranater
	KS 7	Sprängmedel för fältarbeten
	ÖK 21	Reservdelar till automatkarbiner
	ÖK 30	Terrängfordon
	ÖK 35	Övningsmateriel
Lettland	KS 2	8,4 cm granatgevär, Pansarvärnspjäser
	KS 3	Ammunition till KS 1 och KS 2
	KS 4	Fordonsminor, handgranater
	KS 7	Sprängmedel för fältarbeten
	ÖK 21	Reservdelar till automatkarbiner
	ÖK 23	Rök och lys ammunition
	ÖK 30	Terrängfordon
ÖK 35	Övningsmateriel	
Litauen	KS 2	8,4 cm granatgevär, Pansarvärnspjäser
	KS 3	Ammunition till KS 1 och KS 2
	KS 7	Sprängmedel för fältarbeten
	ÖK 21	Reservdelar till automatkarbiner
	ÖK 23	Rök ammunition
	ÖK 35	Övningsmateriel

Företag med export över 10 miljoner kronor, i miljoner kronor

Företag	KS	ÖK	Totalt
BAE Systems Hägglunds AB	1 233	564	1 797
Saab AB, Saab Aerosystems	-	1 393	1 393
Saab Bofors Dynamics AB	786	519	1 305
Ericsson Microwave Systems AB	490	598	1 088
Saab AB, Saab Avitronics + Saab AB, Saab Systems	356	390	747
Scania CV AB	-	580	580
BAE Systems Bofors AB	255	71	337
Saab Training Systems AB	-	230	230
FFV Ordnance AB	176	10	187
Volvo Aero AB	-	142	142
Kockums AB	-	130	130
Norma Precision AB	6	112	119
EURENCO Bofors AB	112	3	115
Vanäsverken AB	108	4	112
Exensor Technology AB	-	64	64
FLIR Systems AB, Imaging Sweden	-	52	52
Aimpoint AB	0,4	31	32
BAE Systems SWS Defence AB	-	22	22
Nammo LIAB AB	-	22	22
BAE Systems C-ITS AB	-	21	21
Chematur Engineering AB	-	20	20
Saab Barracuda AB	-	20	20
N. Sundin Dockstavarvet AB	-	13	13
Degerfors Formnings AB, Deform	-	11	11
Polyamp AB	-	10	10

Följande företag exporterade för mellan 1 miljon och 10 miljoner kronor 2005:

Cross Country Systems AB, CybAero AB, AerotechTelub AB, Saab Underwater Systems AB, Optronik Partner dp AB, Nammo Vingåkersverken AB, Chelton Applied Composites AB, Airsafe Sweden AB, New Pac Safety AB, Befyraem Technologies AB, Techsonic Aerosystems AB, Åkers Krutbruk Protection AB, PartnerTech Karlskoga AB, Waltreco AB

Ett antal företag exporterade för mindre än 1 miljon kronor under 2005:

CNC-Process i Hova AB, Karlskoga CNC Quality AB, INM Mekaniska AB, Ekenäs Mekaniska AB, SSPA Sweden AB, Lesjöfors Fjädrar AB, Comtri Produktion AB, Comtri AB

23.3.12 Kategorier av krigsmateriel – den svenska krigsmaterielförteckningen och EU:s militära lista, beskrivning av typ av produkter

Skr. 2005/06:114

Beteckning enligt EU:s Militära Lista	Beteckn enl svensk KM-förteckn (KS)	Beteckn enl svensk KM-förteckn (ÖK)	Beteckn enl svensk KM-förteckn	Typ av materiel
1	1	21	KS1	Finkalibriga eldrörsvapen
2	2	22	KS2	Kanoner, pansarvärnsvapen
3	3	23	KS3	Ammunition
4	4	24	KS4	Robotar, raketer, torpeder, bomber
5	5	25 a-b, d	KS5	Eldledningsutrustning
6	10	30a-c,e	KS6	NBC-stridsmedel
7	6	26 a(del), b	KS7	Krut och sprängämnen
8	7	27	KS8	Krigsfartyg
9	8	28	KS9	Stridsflygplan
10	9	29	KS10	Stridsfordon
11		33 del från KS 4, 10, ÖK 28, 29	KS11	Riktade energivapen
12			ÖK21	Finkalibriga eldrörsvapen, delar m m
13		26 a (del), c-d, 32	ÖK22	Kanoner,pansarvärnsvapen,delar mm
14		35	ÖK23	Övningsammunition m m
15		33,34	ÖK24	Övn.raketer,röjningsutrustning m m
16			ÖK25	Spanings- och mätutrustningar m m
17		25 c, 30d	ÖK26	Skyddsmateriel m m
18		36a-b	ÖK27	Krut- och sprängämneskomponenter
19	11	31	ÖK28	Fartyg för bevakning m m
20			ÖK29	Flygplan utformade f. mil. bruk m m
21		37	ÖK30	Fordon utformade för mil. bruk m m
22		36c	ÖK31	Riktade energivapen
			ÖK32	Fortifikationer
			ÖK33	Elektronisk utrustning för mil. bruk
			ÖK34	Fotografisk och elektrooptisk utrustn.
			ÖK35	Övningsmateriel
			ÖK36	Tillverkningsutrustning
			ÖK37	Programvara

Svenska avslag

Enligt EU:s uppförandekod för vapenexport skall EU:s medlemsstater informera varandra om de beslut om avslag som fattats i varje land. Förra året meddelades 331 sådana avslag inom EU, varav Sverige hade 10 avslag.

Att ett avslag meddelats till ett land innebär inte att all export till det landet är otillåten. Det finns inga fastställda "landlistor" över förbjudna länder och alla tillståndsbedömningar prövas från fall till fall och grundar sig på alla relevanta fakta i ärendet. (Mer om samarbetet inom EU avseende exportkontroll av krigsmateriel finns i kapitel 10).

24.1.1 Tabell svenska avslag 2005

Land	Kriterium	Produktgrupp
Ecuador	3 (<i>den interna situationen i landet</i>)	KS 2
Etiopien	2 och 4 (<i>respekt för mänskliga rättigheter och bevarande av regional fred och säkerhet</i>)	ÖK 29
Georgien	7 (<i>risk för spridning eller vidareexport på oönskade villkor eller till oönskade destinationer</i>)	ÖK 21 c
Indonesien	3 och 7 (<i>den interna situationen i landet och risk för spridning eller vidareexport på oönskade villkor eller till oönskade destinationer</i>)	ÖK 21 c
Makedonien	7 (<i>risk för spridning eller vidareexport på oönskade villkor eller till oönskade destinationer</i>)	ÖK 23 b
Nepal	3 (<i>den interna situationen i landet</i>)	ÖK 21 c
Serbien-Montenegro	3 (<i>den interna situationen i landet</i>)	ÖK 25 d
Serbien-Montenegro	7 (<i>risk för spridning eller vidareexport på oönskade villkor eller till oönskade destinationer</i>)	ÖK 23 b
Serbien-Montenegro	7 (<i>risk för spridning eller vidareexport på oönskade villkor eller till oönskade destinationer</i>)	ÖK 23 b
Swaziland	7 (<i>risk för spridning eller vidareexport på oönskade villkor eller till oönskade destinationer</i>)	KS 2

25 Bilaga 3: Vapenförmedling

Svenska vapenförmedlare

Den gemensamma ståndpunkten 2003/468/GUSP om kontroll av vapenförmedling antogs av rådet den 23 juni 2003 för att angripa problemet med okontrollerad vapenförmedling. Enligt den gemensamma ståndpunkten åtar sig medlemsländerna att vidta nödvändiga åtgärder för att kontrollera vapenförmedlingsverksamheten inom deras territorium. Enligt artikel 5 i den gemensamma ståndpunkten föreskrivs ett system för utbyte av information mellan medlemsstaterna avseende nationell lagstiftning på området, registrerade förmedlare, förteckningar över förmedlare och avslag på ansökningar.

Tillståndsgivning av förmedlingsverksamhet sker i enlighet med lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Under 2005 fanns 33 företag registrerade som tillhandahållare (förmedlare) av krigsmateriel. Inga avslag på ansökningar rapporterades under året.

25.1.1 Registrerade tillhandahållare under 2005

AB Arnheim, ACAL AB, Airsafe Sweden AB, BAE Systems SWS Defence AB, Baltic Alloys AB, BNB Trading AB, CA Monitor AB, Chematur Engineering AB, Compomill Nordic Components AB, Dalasteel, Ericsson Saab Surveillance Systems AB, Fastighetsaktiebolaget Stefan Persson, FFV Ordnance AB, Gripen International KB, Henry Wallenberg & Co AB, Interplan AB, LISCO Sweden AB, Litton Precision Products International, Millesvik Maskin & Trading AB, Milmac Sweden AB, MP-SEC International, Norabel Ignition Systems AB, Patria Helicopters AB, Renajs Scandinavia AB, Rybro International Limited (Storbritannien), Scandinavian Aerospace & Industry AB, Skyddsvakt Hubert Ankarcrona AB, SOURIAU Sweden AB, SwETech AB, SYSS, Trilog, UTAH Consulting AB och Åkers Krutbruk Protection AB.

26 Bilaga 4: Produkter med dubbla användningsområden

Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden år 2005

Det är inte möjligt att lämna en fullständig redovisning av exporten av produkter med dubbla användningsområden liknande den som kan lämnas för krigsmateriel, eftersom kontrollen av produkter med dubbla användningsområden bygger på friast möjliga handel och kontroll endast i viss utsträckning. Exempelvis sker nästan all handel till traditionella svenska exportmottagare, såsom EU-länderna, utan tillstånd och export till länder som USA m.fl., omfattas i allmänhet av generella tillstånd.

Detta år har informationen i skrivelsen avseende produkter med dubbla användningsområden utökats dels genom en beskrivning av de olika typer av tillstånd som finns avseende produkter med dubbla användningsområden, dels genom en översikt över de individuella tillstånd som givits under 2005.

Tillstånd inom EU

Handeln med produkter med dubbla användningsområden inom EU är normalt inte tillståndspliktig. För utförsel till annat EU-land av produkter och teknologier enligt bilaga IV till EG-förordning 1334/2000 krävs dock tillstånd.

Generella tillstånd

Det finns två typer av generella tillstånd. Dels generella tillstånd som gäller enligt EU:s regelverk (som återfinns i bilaga II till EG-förordningen 1334/2000) och dels ett nationellt svenskt generellt tillstånd (som återfinns i Tullverkets författningssamling TFS 2000:24 med tillhörande ändring TFS 2004:35).

EU:s generella tillstånd (EU 001) omfattar produkterna i bilaga I i EG-förordningen 1334/2000. Detta tillstånd gäller för export till Australien, USA, Japan, Kanada, Nya Zeeland, Norge och Schweiz.

Det nationella svenska generella tillståndet omfattar, som ISP har föreskrivit, ett stort antal produkter som är kontrollerade enligt Wassenaar-arrangemangets lista och det gäller till 44 länder. Tillståndet kan utnyttjas för temporär export för reparation eller utbyte, temporär export för demonstration och export efter reparation eller demonstration som har ägt rum i Sverige. Tillstånd av temporär export för demonstration gäller endast för produkter med civil användning.

De generella tillstånden gäller utan att man behöver söka dem. Den exportör som avser att exportera en produkt som omfattas av tillstånden till ett godkänt land, har bara att åberopa detta i sin exportdeklaration. Ett generellt tillstånd får inte användas om exportören har informerats av svenska myndigheter att produkterna i fråga helt eller delvis kan vara avsedda för användning i samband med exempelvis utveckling eller spridning av massförstörelsevapen enligt artikel 4.1-3 i EG-förordning 1334/2000, eller om exportören i fråga känner till att produkterna är avsedda för sådan användning. (Detta är den s.k. generalklausulen, ”catch-all”). Enligt samma artikel i EG-förordning 1334/2000 gäller också särskilda regler i de fall det finns ett vapenembargo gentemot mottagarlandet.

Globala tillstånd

Globala tillstånd är ett tillstånd knutet till ett visst företag och kan omfatta en obegränsad mängd av definierade produkter. De globala tillstånden ser olika ut beroende på exempelvis företagets behov och produkternas känslighet. Vissa gäller endast till en mottagare, andra gäller till flera länder och mottagare. Globalt tillstånd ges endast för civil slutanvändning. Tillstånden kan vara giltiga i flera år. De flesta globala tillstånd som utfärdas omfattar produkter som kontrolleras enligt Wassenaar-arrangemangets lista.

För att erhålla ett globalt tillstånd krävs att företaget har en dokumenterad och inspekterad exportkontrollorganisation. Vidare villkoras tillståndet t.ex. genom att exportören måste säkerställa åtaganden om slutanvändning så att produkterna inte riskerar att vidareexporteras till oönskade destinationer.

Individuella tillstånd

Individuella tillstånd omfattar i allmänhet endast ett kontrakt som exportören har med sin kund. En noggrann prövning görs och tillstånd ges endast i de fall där produkten inte bedömts riskera att missbrukas för framställning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel. Vid militär slutandvändning tillämpas samma bedömningsgrunder som för export av övrig krigsmateriel.

26.1 Antal inkomna utförelärenden rörande produkter med dubbla användningsområden (PDA) 2002-2005

Utförelärenden	2002	2003	2004	2005
Totalt	279	321	366	371
Utförelsetillstånd, globala och individuella, varav:				
Wassenaararrangemanget	146	151	177	144
Missilteknologikontrollregimen	33	11	10	10

Nuclear Suppliers Group (Part 2)	9	10	5	9
Australiengruppen	91	149	174	208

Skr. 2005/06:114

26.1.1 Antal utfärdade positiva förhandsbesked

År	2002	2003	2004	2005
Antal utfärdade förhandsbesked	43	43	35	61

26.1.2 Antal utfärdade avslag och ärenden som rör generalklausulen (*catch-all*)

År	2002	2003	2004	2005
Antal utfärdade avslag	2	2	2	4
Antal <i>catch-all</i> -ärenden	1	2	0	3

26.1.3 Antal godkända individuella tillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden 2005

LAND	KONTROLLREGIM	ANTAL
Algeriet	WA	1
Argentina	NSG	1
Australien	NSG	1
Bahrain	WA	2
Brasilien	AG, WA	7
Bulgarien	WA	1
Chile	AG	1
Colombia	AG	1
Egypten	WA	1
Filipinerna	AG, WA	3
Folkrepubliken Kina	AG, NSG, WA	58
Förenade Arabemiraten	WA	4
Hongkong	AG, WA	9
Indien	AG, MTCR, NSG, WA	52
Indonesien	AG, MTCR, NSG	4
Island	AG	4
Israel	AG, WA	10
Jordanien	AG, WA	2
Kenya	AG	1
Kroatien	WA	1
Malaysia	AG, , MTCR, WA	10

Marocko	AG	1
Moldavien	AG	2
Namibia	AG	1
Nigeria	AG	1
Oman	WA	1
Pakistan	WA	4
Panama	AG	1
Peru	WA	1
Qatar	AG	2
Rumänien	AG, WA	3
Ryssland	AG, MTCR, WA	17
Saudiarabien	AG	6
Serbien-Montenegro	WA	2
Singapore	AG, WA	11
Storbritannien	NSG	1
Sydafrika	AG, WA	9
Sydkorea	AG, NSG, WA	15
Syrien	AG	1
Taiwan	AG, MTCR, NSG, WA	22
Thailand	AG, NSG	9
Turkiet	AG	5
USA	AG	1
Vietnam	AG, WA	3

26.1.4 Antal avslagna förhandsförfrågningar, utfärdade avslag och catch-all-avslag

LAND	KONTROLLREGIM	ANTAL
Indien	NSG	1
Iran	NSG	2
Pakistan	Catch-all	1

26.1.5 Beviljade exportlicenser för produkter på NSG:s lista 1 från företag i Sverige till mottagarland³ (redovisad av Statens kärnkraftinspektion)

Skr. 2005/06:114

Mottagarland	År 2005 Exporterande företag – antal licenser	År 2004 Exporterande företag – antal licenser
Tyskland	Uddcomb Engineering – 2 Westinghouse – 4	Westinghouse – 3
USA	Westinghouse – 19	Westinghouse – 22 Studsvik Nuclear – 1
Norge	Studsvik Nuclear – 2 Westinghouse – 1	Westinghouse – 2 Studsvik Nuclear – 1
Finland	Westinghouse – 1	Westinghouse – 1
Japan	Sandvik Materials Technology – 1	Studsvik Nuclear – 1
Schweiz	Westinghouse – 1	Westinghouse – 3
Alla EU-stater, USA, Norge, Schweiz (globalt tillstånd)		Westinghouse – 1
Spanien		Westinghouse – 3
Kina		Sandvik Materials Technology – 1
Mexiko		Westinghouse – 1
Litauen		Svenska Tanso – 2

³ Överföring av kärnbränsle mellan EU-länder är inte tillståndspliktigt och ingår därför inte i listan

27 Bilaga 5: Regelverk

27.1 Lagen om krigsmateriel

Tillverkning och utförsel av krigsmateriel regleras genom lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 1993 och ersatte lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m.m. och lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. med tillhörande förordningar.

Den nuvarande lagen bygger i allt väsentligt på den tidigare lagstiftningen liksom på tidigare praxis. Jämfört med denna innehåller den emellertid en vidgning av krigsmaterielbegreppet samt förenklingar, förtydliganden och moderniseringar av de bestämmelser som gäller för kontrollen över tillverkning och för utlandssamverkan avseende krigsmateriel.

Krigsmateriellagen föreskriver att krigsmateriel inte får tillverkas utan tillstånd. Även all försvarsindustriell utlandssamverkan förutsätter tillstånd. Med utlandssamverkan förstås exportförsäljning eller annat tillhandahållande (bl.a. överlåtelse eller förmedling) av krigsmateriel. Vidare omfattar begreppet upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrättigheter, avtal med någon i utlandet om att gemensamt med denne eller för dennes räkning utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller om att gemensamt tillverka krigsmateriel. Slutligen krävs tillstånd, med vissa undantag, för att bedriva militärt inriktad utbildning.

Enligt lagen om krigsmateriel indelas krigsmateriel i två kategorier: krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Bestämmelser om vilken materiel som innefattas i de två kategorierna återfinns i förordningen om krigsmateriel. Kategorin krigsmateriel för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

I EG-förordningen för kontroll av produkter med dubbla användningsområden som trädde i kraft i september 2000 finns i vissa fall krav på exporttillstånd för produkter som inte ingår i begreppet krigsmateriel, men som hör samman med exporterad krigsmateriel. För vidare information om regelverket i det aktuella hänseendet, se nedan.

Beslut om utförseltillstånd fattades t o m. den 31 januari 1996 enbart av regeringen. I ärenden som inte avsåg utförsel i större omfattning eller i övrigt inte var av större vikt utövades beslutsrätten av det statsråd som hade till uppgift att föredra ärenden om tillstånd för utförsel av krigsmateriel. Icke delegerade regeringsbeslut omfattade 98% av det totala värdet av givna tillstånd år 1995. Sedan den 1 februari 1996 fattas

beslut i utförelseärenden i första hand av Inspektionen för strategiska produkter (ISP) utom i de ärenden som bedöms vara av principiell betydelse eller annars av särskild vikt, vilka ska överlämnas till regeringen för avgörande.

27.2 Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan

Enligt 1 § andra stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel får tillstånd enligt lagen lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. De närmare principerna för prövningen har lagts fast i regeringens praxis och har kommit till uttryck i regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan som riksdagen också ställt sig bakom (jfr prop. 1991/92:174 s. 41 f., prop. 1995/96:31 s. 23 f. och bet. 1992/93:UU1). Se riktlinjerna i fulltext nedan.

Övergripande kriterier och bedömningskriterier

Riktlinjerna uttolkas med brett parlamentariskt stöd och är vägledande för Inspektionen för strategiska produkter (ISP) vid prövningen av ärenden om tillstånd enligt lagen och förordningen om krigsmateriel.

Riktlinjerna är försedda med två övergripande kriterier för när tillstånd enligt lagen kan lämnas, nämligen dels att utlandssamverkan behövs för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, dels att samverkan inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik. Dessa övergripande kriterier kan anses utgöra en precisering av 1 § andra stycket, lagen om krigsmateriel.

I riktlinjerna preciseras också de faktorer som bör beaktas i samband med prövningen av ett enskilt ärende. Ett grundkrav är att alla för ärendet betydelsefulla omständigheter ska beaktas, oavsett om de uttryckligen anges i riktlinjerna eller ej. Dessa bedömningskriterier tillämpas också på samverkan med person eller företag i utlandet avseende utveckling eller tillverkning av krigsmateriel.

Riktlinjerna framhåller särskilt den vikt som vid den utrikespolitiska bedömningen av varje utförelseärende ska fästas vid respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Situationen i mottagarlandet vad gäller mänskliga rättigheter ska alltid vägas in även i de fall då det är fråga om utförelse av materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.

Ovillkorliga hinder för export

Riktlinjerna anger tre typer av ovillkorliga hinder som, om de inträffar, anses omöjliggöra export. De tre är: beslut av FN:s säkerhetsråd, internationella överenskommelser som Sverige biträtt (t.ex. EU-sanktioner), samt exportstopp som påbjuds enligt de folkrättsliga reglerna om export från neutral stat under krig.

Krigsmaterielbegreppet breddades år 1993 till att även omfatta viss materiel med civil eller delvis civil användning. Utvidgningen av begreppet ledde till att export som tidigare varit oreglerad kom att bli föremål för politisk prövning och inkluderas i krigsmaterielexportstatistiken. Breddningen åtföljdes av en indelning av krigsmateriel i två kategorier för vilka uppställts delvis olika riktlinjer för utförsel.

För kategorin krigsmateriel för strid (KS) gäller att tillstånd till export inte bör ges till en stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, en stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller en stat som har inre väpnade oroligheter. Ett återkallande av tillstånd kan emellertid underlåtas om det är förenligt med folkrätten och målen och principerna för den svenska utrikespolitiken. Utförseltillstånd bör heller inte ges till en stat där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta är samma krav som tillämpades före 1993, med den skillnaden att förekomsten av kränkningar av de mänskliga rättigheterna tidigare endast behövde beaktas om materielen i sig kunde användas för att kränka de mänskliga rättigheterna. I detta avseende skiljer sig Sverige från vissa andra EU-länder.

För utförsel av övrig krigsmateriel (ÖK), som i stor utsträckning omfattar produkter som före år 1993 inte betraktades som krigsmateriel (exempelvis spaningsradaranläggningar eller simulatorer för utbildningsändamål), gäller att utförseltillstånd bör beviljas till länder som inte befinner sig i väpnad konflikt med någon annan stat, som inte har inre väpnade oroligheter eller där det inte förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Risk för väpnad konflikt utgör således inte ett särskilt kriterium i bedömningen avseende utförsel av övrig krigsmateriel.

De skilda riktlinjerna för krigsmateriel för strid respektive övrig krigsmateriel innebär att en större länderkrets kan komma i fråga som mottagare av övrig krigsmateriel, dvs. icke förstörelsebringande materiel, än för krigsmateriel för strid.

Följdleveranser och ”svensk identitet”

När det gäller följdleveranser anger riktlinjerna att "tillstånd bör ges till utförsel av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförsel eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd".

När det gäller samarbete med utländsk part gäller att export till tredje land bör bedömas i enlighet med de svenska riktlinjerna om produkten har övervägande svensk identitet. Om produkten har övervägande utländsk identitet, eller om det föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av samarbetet, kan samarbetslandets regler om utförsel tillämpas för export därifrån.

27.2.1 De svenska riktlinjerna i fulltext

Tillstånd till utförsel av krigsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet avseende krigsmateriel, bör medges endast om sådan utförsel eller samverkan

1. bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt
2. inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövningen av ett tillståndsärende ankommer det på regeringen att göra en totalbedömning av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från de nyss angivna grundläggande principerna.

Utrikespolitiska hinder föreligger inte i fråga om samverkan med eller export till de nordiska länderna och de traditionellt neutrala länderna i Europa. Samverkan med dessa länder får i princip anses stå i överensstämmelse med Sveriges säkerhetspolitik. I takt med att samarbetet med övriga länder inom de Europeiska Gemenskaperna byggs ut, bör samma principer för utlandssamverkan och export tillämpas i fråga om dessa länder.

Tillstånd får endast avse stat, statlig myndighet eller av staten auktoriserad mottagare; vidare bör vid utförsel av materiel ett slutanvändarintyg eller ett intyg om egen tillverkning (bearbetningsintyg) föreligga. En stat som trots åtagande gentemot den svenska regeringen har tillåtit eller underlåtit att förhindra vidareexport av svensk krigsmateriel ska i princip inte komma i fråga som mottagare av sådan materiel från Sverige så länge omständigheterna kvarstår.

Tillstånd till utförsel eller annan utlandssamverkan enligt krigsmaterielagen ska inte beviljas om det skulle strida mot internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, mot beslut av FN:s säkerhetsråd eller mot folkrättsliga regler om export från neutral stat under krig (ovillkorliga hinder).

Tillstånd till utförsel av krigsmateriel, eller annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel, bör inte lämnas om det avser stat där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd ska beviljas.

Tillstånd till utförsel av krigsmateriel för strid, eller till annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel, bör inte beviljas om det avser stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller ej, stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller stat som har inre väpnade oroligheter.

Tillstånd bör ges till utförsel av materiel som klassificerats som övrig krigsmateriel, förutsatt att mottagarlandet inte befinner sig i väpnad konflikt med annan stat eller har inre väpnade oroligheter, eller det i landet förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter och om inte ovillkorligt hinder möter.

Ett meddelat tillstånd till utförsel bör återkallas, förutom vid ovillkorliga exporthinder, om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt med

annan stat eller får inre väpnade oroligheter. Undantagsvis bör, i de två senare fallen, återkallande av tillstånd kunna underlåtas om det är förenligt med de folkrättsliga reglerna och med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Tillstånd bör ges till utförelse av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförelse eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd.

Vad särskilt angår avtal med utländsk part om gemensam utveckling eller tillverkning av krigsmateriel ska tillståndsbedömningen utgå från de angivna grundläggande kriterierna. Utförelse till samarbetslandet, som följer av avtalet, bör medges om inte ovillkorligt hinder uppstår. Om ett samarbetsavtal med utländsk part förutsätter export från samarbetslandet till tredje land bör fråga om sådan export, i den mån slutprodukten i fråga har en övervägande svensk identitet, bedömas i enlighet med riktlinjerna för sådan export från Sverige.

Beträffande materiel som har övervägande utländsk identitet bör export från samarbetslandet till tredje land medges inom ramen för samarbetslandets exportregler. Föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av att samarbetet kommer till stånd, och det är en förutsättning från samarbetspartnerns sida att viss utförelse får ske från samarbetslandet kan efter omständigheterna export till tredje land även i övrigt medges inom ramen för samarbetslandets exportregler.

När det gäller mer omfattande och för Sverige viktigare utlandssamverkan på krigsmaterielområdet bör en regeringsöverenskommelse träffas mellan Sverige och samverkanslandet. Innan överenskommelser av detta slag ingås, bör utrikesnämnden höras.

27.3 EU:s uppförandekod för vapenexport

**EUROPEISKA UNIONEN
RÅDET**

**Bryssel den 5 juni 1998
(OR. en)**

EUROPEISKA UNIONENS UPPFÖRANDEKOD FÖR VAPENEXPORT

EUROPEISKA UNIONENS RÅD

SOM UTGÅR från de gemensamma kriterier som beslutades av Europeiska rådet i Luxemburg 1991 och i Lissabon 1992,

SOM ERKÄNNER att vapenexporterande stater har ett särskilt ansvar,

SOM ÄR FAST BESLUTNA att fastställa stränga gemensamma normer, som ska uppfattas som miniminormer, i fråga om hantering av och återhållsamhet beträffande överföringar av konventionella vapen av alla medlemsstaterna samt att förstärka utbytet av relevant information för att uppnå ökad insyn.

SOM ÄR FAST BESLUTNA att hindra export av materiel som kan användas för internt förtryck eller internationell aggression eller bidra till regional instabilitet,

SOM ÖNSKAR förstärka sitt samarbete och främja sin samsyn inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) när det gäller export av konventionella vapen,

SOM NOTERAR att kompletterande åtgärder mot olagliga överföringar har vidtagits med hjälp av EU-programmet för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen,

SOM BEKRÄFTAR att medlemsstaterna önskar upprätthålla en försvarsindustri som en del av såväl sin industriella bas som sina försvarsinsatser, och

SOM ERKÄNNER att stater, i enlighet med den rätt till självförsvar som erkänns i FN:s stadga, har rätt att överföra medel för självförsvar,

HAR UPPRÄTTAT följande uppförandekod och tillämpningsbestämmelser:

KRITERIUM ETT

Respekt för medlemsstaternas internationella åtaganden, särskilt de sanktioner som påbjuds av FN:s säkerhetsråd och de som påbjuds av gemenskapen, avtal om icke-spridning och andra ämnen samt andra internationella förpliktelser

En ansökan om exportlicens bör avslås om bifall skulle stå i strid med bl.a.

- a) medlemsstaternas internationella förpliktelser och deras åtaganden att upprätthålla FN:s, OSSE:s och EU:s vapenembargon,
- b) medlemsstaternas internationella förpliktelser enligt fördraget om icke-spridning av kärnvapen, konventionen om biologiska vapen och toxinvapen samt konventionen om kemiska vapen,
- c) medlemsstaternas åtaganden inom ramen för Australien-gruppen, Missilteknologiarrangemanget (Missile Technology Control Regime), gruppen av länder som levererar kärnmaterial (Nuclear Suppliers Group) och Wassenaararrangemanget,
- d) medlemsstaternas åtagande att inte exportera någon som helst typ av truppmina (antipersonell mina).

KRITERIUM TVÅ

Respekten för de mänskliga rättigheterna i det slutliga bestämmelselandet

Efter att ha bedömt mottagarlandets inställning till de relevanta principer i internationella instrument rörande de mänskliga rättigheterna kommer medlemsstaterna

- a) inte att utfärda exportlicens om det föreligger uppenbar risk att den tilltänkta exporten kan komma att användas för internt förtryck,
- b) från fall till fall och under beaktande av materielens art att iaktta särskild försiktighet vid utfärdande av licenser till för länder där allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna har konstaterats av behöriga FN-organ, Europarådet eller EU,

Materiel som kan användas för internt förtryck anses i detta sammanhang inbegripa bl.a. materiel, i fråga om vilket den tilltänkta slutanvändaren bevisligen har använt sådan eller liknande materiel för internt förtryck, eller när det finns skäl att tro att materielen kommer att användas till andra ändamål eller av annan slutanvändare än vad som uppgivits, och användas till internt förtryck. I linje med punkt 1 i tillämpningsbestämmelserna för denna kod kommer materielens art att beaktas noggrant, särskilt om den är avsedd för interna säkerhetsändamål. Internt förtryck anses inbegripa bl.a. tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning, summariska eller godtyckliga avrättningar, försvinnanden, godtyckliga gripanden och andra allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheter och de grundläggande friheter som anges i relevanta internationella instrument rörande de mänskliga rättigheterna, inklusive Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

KRITERIUM TRE

Den interna situationen i det slutliga bestämmelselandet som en följd av existerande spänningar och väpnade konflikter

Medlemsstaterna kommer inte att tillåta export som skulle provocera eller förlänga väpnade konflikter eller förvärra existerande spänningar i det slutliga bestämmelselandet.

KRITERIUM FYRA

Medlemsstaterna kommer inte att utfärda exportlicens om det finns en uppenbar risk för att den avsedda mottagaren skulle använda den tilltänkta exporten på ett aggressivt sätt mot ett annat land eller hävda ett territoriellt krav med våld.

När medlemsstaterna överväger dessa risker kommer de bl.a. att beakta

- a) om någon väpnad konflikt pågår eller sannolikt kommer att uppstå mellan mottagarlandet och ett annat land,
- b) om det föreligger något territoriellt krav på ett angränsande land som mottagarlandet tidigare försökt eller hotat att genomdriva med våld,
- c) om materielen sannolikt kommer att användas för annat än mottagarens legitima nationella säkerhets- och försvarsändamål,
- d) behovet av att inte negativt påverka den regionala stabiliteten på något märkbart sätt.

KRITERIUM FEM

Den nationella säkerheten för medlemsstaterna eller de territorier i fråga om vilka en medlemsstat är ansvarig för de yttre förbindelserna, samt för vänligt sinnade och allierade länder

Medlemsstaterna kommer att beakta

- a) den tilltänkta exportens möjliga inverkan på egna, andra medlemsstaters eller vänners och allierades försvars- och säkerhetsintressen, samtidigt som de erkänner att denna faktor inte får påverka deras beaktande av kriterierna om respekt för de mänskliga rättigheterna och om regional fred, säkerhet och stabilitet,
- b) risken för att de berörda varorna används mot deras egna styrkor eller mot styrkor från vänner eller allierade eller från andra medlemsstater,
- c) risken för "reverse engineering" eller icke avsedd tekniköverföring.

KRITERIUM SEX

Köparlandets uppträdande i förhållande till det internationella samfundet, i synnerhet i fråga om dess attityd till terrorism, arten av dess allianser och dess respekt för internationell rätt

Medlemsstaterna kommer bl.a. att beakta köparlandets tidigare uppträdande i fråga om

- a) dess stöd till eller uppmuntran av terrorism och internationell organiserad brottslighet,
- b) dess uppfyllande av sina internationella åtaganden, i synnerhet i fråga om icke-användning av våld, även enligt internationell humanitär rätt som är tillämplig på internationella och icke internationella konflikter,
- c) dess engagemang för icke-spridning och andra former av vapenkontroll och nedrustning, särskilt undertecknande, ratificering och genomförande av

relevanta konventioner om vapenkontroll och nedrustning enligt punkt b i Skr. 2005/06:114 kriterium ett.

KRITERIUM SJU

Förekomsten av en risk för att materielen ska användas till annat ändamål inom köparlandet eller återexporteras på oönskade villkor

Vid bedömning av den tilltänkta exportens inverkan på det importerande landet och risken för att de exporterade varorna kan avledas till en oönskad slutanvändare, kommer följande att beaktas:

- a) Mottagarlandets legitima inhemska försvars- och säkerhetsintressen, inbegripet eventuell medverkan i FN:s eller andra fredsbevarande insatser.
- b) Mottagarlandets tekniska förmåga att använda materielen.
- c) Mottagarlandets förmåga att utöva effektiv exportkontroll.
- d) Risken att vapnen kommer att återexporteras eller avledas till terroristorganisationer (antiterroristutrustning bör särskilt uppmärksammas i detta sammanhang).

KRITERIUM ÅTTA

Vapenexportens förenlighet med mottagarlandets tekniska och ekonomiska förmåga, med beaktande av det önskvärda i att stater får sitt legitima behov beträffande säkerhet och försvar täckt med minsta möjliga användning av mänskliga och ekonomiska resurser till krigsmateriel

Medlemsstaterna kommer, mot bakgrund av informationen från relevanta källor såsom FN:s utvecklingsprogram, Världsbanken, Internationella valutafonden samt OECD-rapporter, att beakta huruvida den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra den hållbara utvecklingen i mottagarlandet. De kommer i detta sammanhang att beakta mottagarlandets relativa nivå på militära och sociala utgifter och även ta hänsyn till eventuellt bistånd från EU eller bilateralt bistånd.

TILLÄMPNINGSBESTÄMMELSER

1. Varje medlemsstat kommer från fall till fall att pröva de ansökningar om exportlicens för krigsmateriel som ställs till den, mot bakgrund av bestämmelserna i uppförandekoden.
2. Denna kod kommer inte att inkräkta på medlemsstaternas rätt att tillämpa en mer restriktiv nationell politik.
3. Genom diplomatiska kanaler kommer medlemsstaterna att översända utförlig information om de licensansökningar som har avslagits i enlighet med uppförandekoden i fråga om krigsmateriel, tillsammans med en förklaring av varför ansökan har avslagits. Den information som ska överlämnas anges i form av ett utkast till formulär som återfinns i bilagan. Innan någon medlemsstat beviljar en licens som en annan medlemsstat eller andra medlemsstater har vägrat bevilja för en i huvudsak identisk transaktion under de senaste tre åren kommer den först att samråda med den eller de medlemsstater som avslagit licensansökningarna. Om medlemsstaten efter dessa samråd ändå beslutar att bevilja licens kommer

den att underrätta den eller de medlemsstater som avlog ansökan (ansökningarna) och därvid utförligt förklara sina egna skäl. Skr. 2005/06:114

Beslutet att tillåta eller vägra överföring av någon krigsmateriel ska varje medlemsstat själv fatta. En ansökan om licens ska anses ha avslagits när medlemsstaten har vägrat att tillåta den faktiska försäljningen eller den fysiska exporten av den berörda krigsmaterielen, om försäljning i annat fall skulle ha ägt rum, eller när den har vägrat att tillåta det relevanta avtalets ingående. För detta ändamål kan ett anmälningspliktigt avslag, i enlighet med nationella förfaranden, innefatta avslag på en ansökan om tillstånd att inleda förhandlingar eller ett nekande svar på en formell inledande förfrågan om en särskild beställning.

4. Medlemsstaterna kommer att behandla sådana avslag och samråd konfidentiellt och de kommer inte att använda dem för att uppnå kommersiella fördelar.

5. Medlemsstaterna kommer att verka för ett skyndsamt antagande av en gemensam förteckning över krigsmateriel som omfattas av uppförandekoden, grundad på liknande nationella och internationella förteckningar. Innan detta är gjort kommer uppförandekoden att fungera på grundval av nationella kontrollförteckningar, vid behov tillsammans med beståndsdelar från relevanta internationella förteckningar.

6. Kriterierna i uppförandekoden samt det samrådsförfarande som föreskrivs i punkt 3 i tillämpningsbestämmelserna kommer också att gälla varor med dubbla användningsområden enligt specifikationen i bilaga 1 till rådets beslut 94/942/GUSP⁴ när det finns anledning att anta att slutanvändaren av varorna kommer att vara de väpnade styrkorna eller den interna säkerhetstjänsten eller liknande enheter i mottagarlandet.

7. I syfte att göra uppförandekoden så effektiv som möjligt kommer medlemsstaterna att arbeta inom ramen för GUSP för att förstärka samarbetet och främja sin samsyn i fråga om export av konventionella vapen.

8. Varje medlemsstat kommer att sända de övriga medlemsstaterna en årlig rapport om sin export av försvarsmateriel och sitt genomförande av uppförandekoden. Dessa rapporter kommer att diskuteras vid ett årligt möte som ska hållas inom ramen för GUSP. Vid mötet kommer en översyn också att ske av uppförandekodens verkan och vilka förbättringar som behöver göras, och en konsoliderad rapport grundad på bidrag från medlemsstaterna kommer att föreläggas rådet för godkännande.

9. När det är lämpligt kommer medlemsstaterna inom GUSP:s ram att gemensamt bedöma situationen för de möjliga eller faktiska mottagarna av vapenexporten från medlemsstaterna mot bakgrund av principerna och kriterierna i uppförandekoden.

10. Det erkänns vidare att medlemsstaterna, om det är lämpligt, också får beakta den tilltänkta exportens inverkan på sina ekonomiska, sociala, kommersiella och industriella intressen, men att dessa faktorer inte kommer att påverka tillämpningen av ovan nämnda kriterier.

⁴ (1) EGT L 367, 31.12.1994, s. 8. Beslutet senast ändrat genom beslut 98/232/GUSP (EGT L 92, 25.3.1998, s. 1).

11. Medlemsstaterna kommer att göra sitt yttersta för att uppmuntra andra vapenexporterande länder att ansluta sig till uppförandekodens principer. Skr. 2005/06:114

12. Uppförandekoden och tillämpningsbestämmelserna ersätter alla tidigare gjorda bearbetningar av de gemensamma kriterierna från 1991 och 1992.

Information som ska överlämnas

.....medlemsstatens namn] har äran att informera sina partner om att den i enlighet med EU:s uppförandekod har avslagit följande ansökan om licens:

Mottagarland:

Kort beskrivning av materielen, inbegripet kvantitet och, när det är lämpligt, tekniska specifikationer:

Avsedd mottagare:

Avsedd slutanvändare (om annan än mottagaren):

Skäl till att ansökan avslogs:

Datum för avslag av ansökan:

27.3.1 Den svenska militära listan

Bilaga 1 till förordning (1992:1303) om krigsmateriel (punkt A och B, punkt C återges inte i denna skrivelse)

A. Förteckning över krigsmateriel för strid (KS) enligt lagen (1992: 1300) om krigsmateriel

KS1. Eldrörsvapen med kaliber < 20 mm m. m.

- a. Gevär och karbiner, tillverkade efter år 1937, som utformats för strid genom att de är anordnade för utskjutning av granater, har fäste för bajonett eller på annat sätt är särskilt anpassade för militära stridshandlingar samt helautomatiska vapen såsom automatkarbiner, kulsprutepistoler, kulsprutegevär och kulsprutor,
- b. Slutstycken, eldrör (pipor) och lådor till ovanstående vapen.

KS2. Eldrörsvapen med kaliber \geq 20 mm m. m.

- a. Artilleripjäser, såsom kanoner och haubitsar, granatkastare samt pansarvärnsvapen såsom granatgevär och pansarskott,
- b. Eldsprutor,
- c. Eldrör, mekanismer, lavetter, markplattor och rekylhäminrättningar för ovanstående vapen.

KS3. Ammunition och stridsdelar för eldrörsvapen m. m.

- a. Ammunition för strid användbar för materiel under KS1 och KS2,
- b. Projektiler, granatkroppar, målsökare och stridsdelar för ovanstående ammunition.

KS4. Robotar, raketer, torpeder, bomber m. m.

- a. Robotar (missiler), raketer, torpeder, bomber, hand- och gevärsgrenater, land- och sjöminor för strid,
- b. Apparater och anordningar utformade för armering, utläggning och utskjutning av ovanstående materiel,
- c. Målsökare, stridsdelar, tändrör, zonströr, motorer, styrsystem, eldrör och lavetter för ovanstående materiel.

KS5. Apparater och utrustningar för inriktning och styrning m.m. av krigsmateriel för strid m. m.

- a. Eldledningsutrustningar funktionellt ingående i vapensystem som är väsentliga för den slutliga inriktningen av vapen enligt KS1, KS2 eller KS4 såsom sikten, riktinstrument, apparater för skjutelement- eller banberäkningar samt sensorer,
- b. Målföljnings- och målbelysningsystem samt lokaliseringsutrustningar som ger vapen och vapensystem en slutlig inriktningsinformation.

KS6. ABC-stridsmedel m. m.

- a. Kärnladdningar samt radiologiska, biologiska och kemiska stridsmedel,
- b. Apparater och andra anordningar för spridning av radiologiska, biologiska och kemiska stridsmedel,
- c. Speciella delar och substanser till materiel enligt ovan.

KS7. Krut och sprängämnen m. m.

- a. Militära krut och drivmedel för ammunition, robotar, missiler, raketer, torpeder m. m.,
- b. Militära högexplosiva sprängämnen för kärnladdningar, ammunition, robotar, missiler, raketer, torpeder, bomber, granater, minor m. m.,
- c. Militära förstöringsladdningar och militär pyroteknik,
- d. Militära gelatineringsmedel, inklusive ämnen (t.ex. oktal) eller blandningar av sådana ämnen (t.ex. napalm) särskilt utformade för att, när de är blandade med petroleumprodukter, åstadkomma ett brandmedel av gelkonsistens för användning i bomber, granater eller eldsprutor eller för annan stridsinsats.

KS8. Krigsfartyg m. m.

Fartyg, båtar och andra över- och undervattensfarkoster som utformats för strid genom att de är beväpnade eller förberedda härför, eller i övrigt är utrustade för att lägga ut eller skjuta ut krigsmateriel.

KS9. Stridsflygplan m. m.

Luft- och rymdfarkoster som utformats för strid genom att de är beväpnade eller förberedda härför eller utrustade eller utformade för insats av materiel under KS4 och KS6.

KS10. Stridsfordon m. m.

Stridsfordon samt andra beväpnade eller bepansrade fordon, liksom fordon som förberetts för beväpning eller utformats för utskjutning eller utläggning av stridsmedel.

KS11. Riktade energivapensystem.

Laser-, partikelstråle- eller mikrovågssystem särskilt utformade för att vid militär stridshandling skada eller förstöra ett mål.

B. Förteckning över övrig krigsmateriel (ÖK) enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel

I denna förteckning avses med "särskilt modifierade för militärt bruk" en strukturell, elektrisk eller mekanisk ändring som medför utbyte av en komponent med åtminstone en speciellt utformad militär komponent, eller tillägg av åtminstone en sådan komponent.

En produkt anses särskilt utformad för militärt bruk om den primärt utvecklats eller konstruerats utgående från en militär specifikation eller målsättning oavsett om den också har en civil användning.

Med "speciella delar och komponenter" avses delar och komponenter som utformats särskilt för militärt bruk eller modifierats härför enligt ovanstående definition samt är färdigbearbetade till sitt avsedda utförande eller att endast någon eller några oväsentliga arbetsoperationer återstår. Maskinelement och elektriska och elektroniska komponenter av standardtyp utgör dock ej krigsmateriel, om modifieringen är av mindre omfattning och inte väsentligen ändrar komponentens funktion.

ÖK21. Eldrörsvapen med kaliber < 20 mm m. m.

- a. Gevär och karbiner tillverkade före år 1938 eller utformade för jakt och sportskytte samt enhandsvapen som revolverar och pistoler; med undantag av antika eldhandsvapen tillverkade före år 1890, reproduktioner av sådana vapen, slätborrade vapen för jakt och sportskytte samt luft- och fjädervapen eller kolsyrevapen vars anslagskraft 4 meter från pipans mynning är ≤ 10 joule,
- b. Sådana speciella delar till vapen enligt a. som är underkastade bestämmelserna i vapenlagen,
- c. Speciella delar till vapen enligt KS1.

ÖK22. Eldrörsvapen med en kaliber ≥ 20 mm m. m.

- a. Sådana eldrörsvapen enligt KS2 som enbart är utformade för utskjutning av icke förstörelsebringande ammunition,
- b. Speciella delar och utrustningar till eldrörsvapen med kaliber ≥ 20 mm enligt ovan och enligt KS2.

ÖK23. Ammunition m. m.

- a. Rök-, lys- och övningsammunition till vapen enligt KS1, KS2 och KS4,
- b. Ammunition med en expanderande kula av typ som används för jakt eller sportskytte,
- c. Säkrings- och armeringsinrättningar, tändrör och tändkedjeanslutningar,
- d. Speciella delar till ammunition enligt ovan och enligt KS3.

ÖK24. Bomber, torpeder, raketer, robotar och missiler m. m.

- a. Övnings-, rök-, lys- och remsversioner av materiel enligt KS4 a och b,
- b. Apparater och anordningar för lokalisering, upptäckt, svepning, röjning, desarmering eller sprängning av materiel enligt KS3 och KS4,
- c. Speciella delar och utrustning till materiel enligt ovan och enligt KS4.

ÖK25. Spanings- och mätutrustningar m. m. särskilt utformade eller modifierade för militärt bruk m. m., bl. a.

- a. Avstånds-, positions- och höjdmätningstrustningar, upptäckts-, igenkännings- och identifieringsutrustningar samt utrustningar för integrering av sensorer,
- b. Elektroniska, elektro-optiska, gyrostabiliserade, akustiska och optiska observationsutrustningar,
- c. Utrustningar för att undertrycka akustiska, radar, infraröd och andra emissioner,
- d. Speciella delar för materiel enligt ovan och enligt KS5.

ÖK26. Skyddsmateriel m. m.

- a. För militärt bruk utformad utrustning för skydd och försvar mot konventionella stridsmedel samt mot biologiska agens, kemiska stridsmedel eller radioaktiva material enligt KS6,
- b. För militärt bruk utformad utrustning för upptäckt och identifiering av biologiska och kemiska agens och radioaktivitet,
- c. Konstruktioner av kombinationer av material särskilt utformade för att åstadkomma skydd mot vapenverkan för militära system,
- d. Speciella delar till materiel enligt ovan.

ÖK27. Sprängämnen m. m.

- a. I militära sprängämnen, krut och drivmedel ingående speciella produkter såsom additiver och stabilisatorer samt andra substanser och blandningar som är speciella för tillverkning av produkter enligt KS7.

ÖK28. Fartyg för bevakning. Komponenter och utrustning som särskilt utformats eller modifierats för krigsfartyg samt särskild marin utrustning m. m.

- a. Fartyg för bevakningsändamål som inte är utformade för militära stridshandlingar,
- b. Motorer särskilt utformade eller modifierade för fast installation i krigsfartyg samt ubåtsbatterier,
- c. Apparater för upptäckt av föremål under vattnet särskilt utformade för militära ändamål och kontrollutrustning härför,
- d. Ubåts- och torpednät,
- e. Kompasser, kursindikatorer och tröghetsnavigeringsutrustningar särskilt utformade för ubåtar,
- f. Speciella delar till materiel enligt ovan och enligt KS8.

ÖK29. Flygplan och helikoptrar särskilt utformade eller modifierade för militärt bruk m.m.

- a. Flygplan, helikoptrar och andra luftfarkoster inklusive sådana för militär spaning, militär utbildning och militärt underhåll,
- b. Flygmotorer särskilt utformade för användning i militära flygplan och helikoptrar enligt a,
- c. Obemannade luftfarkoster och självstyrande, programmerbara farkoster och deras startlavetter, markutrustning och utrustning för kommunikation och styrning,
- d. Utrustningar för övertrycksandning och tryckdräkter för användning i flygplan och helikoptrar, G-dräkter, militära flyghjälmor och skyddsmasker, syrgasutrustningar för flygplan, helikoptrar och missiler samt katapulter och andra utskjutningsutrustningar för räddning av personal,
- e. Fallskärmar för stridande personal, lastfällning och fartreduktion,
- f. Speciella delar till materiel enligt ovan och enligt KS9.

ÖK30. Fordon, särskilt utformade eller modifierade för militärt bruk m. m., bl.a.

- a. Bärgningsfordon,
- b. Pjäsfordon och dragfordon särskilt utformade för att dra artilleripjäser och stridsfordon,
- c. Amfibiefordon, fordon för djupvädning samt markeffektfordon,
- d. Mobila verkstäder särskilt utformade för att betjäna militär utrustning,
- e. Speciella delar till materiel enligt ovan och enligt KS10.

ÖK31. Riktade energivapensystem m. m.

- a. Speciella delar till riktade energivapensystem.

ÖK32. Fortifikatoriska anläggningar m. m.

- a. Fortifikatoriska anläggningar som primärt är konstruerade för vapeninsats eller för direkt ledning av sådan insats,
- b. Produktionsunderlag för anläggningar enligt ovan.

ÖK33. Elektronisk utrustning särskilt utformad för militärt bruk m. m.

- a. Störutrustning och motmedelsutrustning mot störning inklusive elektronisk störutrustning (ECM) och motmedelsutrustning (ECCM),
- b. Motmedelsutrustningar för undervattensbruk, inklusive akustiska och magnetiska störutrustningar och skenmål, utformade för att introducera främmande eller falska signaler i sonarmottagare,
- c. Säkerhetsutrustningar för datorer och för transmissionsutrustningar och signalförbindelser i vilka krypto utnyttjas,
- d. Speciella delar och komponenter för materiel enligt ovan.

ÖK34. Fotografisk och elektrooptisk bildutrustning särskilt utformad för militärt bruk m. m.

- a. Flygspaningskameror och tillhörande utrustning,
- b. Filmframkallnings- och kopieringsapparater,
- c. Infraröd-, värmebilds- och ljusförstärkarutrustningar samt motmedel mot sådana,
- d. Speciella delar och komponenter för materiel enligt ovan.

ÖK35. Övningsmateriel m. m.

- a. För militärt bruk utformad utrustning för utbildning i handhavande av materiel upptagen i denna förteckning,
- b. Speciella delar och komponenter för materiel enligt ovan.

ÖK36. Utrustning för tillverkning av krigsmateriel, m. m.

- a. Särskilt utformad eller modifierad tillverkningsutrustning och speciella delar och komponenter härför,
- b. Särskilt utformade miljöbetingade testanordningar för certifiering, kvalificering eller provning,
- c. Produktionsunderlag för tillverkning av krigsmateriel.

ÖK37. Programvara.

- a. Programvara särskilt utformad eller modifierad för utveckling och produktion av eller användning i utrustning eller materiel enligt denna förteckning,
- b. Särskild programvara enligt följande
 1. Programvara särskilt utformad för militära lednings-, kommunikations-, styrnings- eller underrättelsetillämpningar,
 2. Programvara särskilt utformad för simulering av händelseförloppet hos militära vapensystem,
 3. Programvara för bestämmande av effekten av konventionella nukleära, kemiska och biologiska vapen.

27.4 EG-förordningen för kontroll av produkter med dubbla användningsområden

Gemensam EU-lagstiftning

Europeiska unionens råd antog år 2000 rådets förordning (EG) nr 1334/2000 om upprättandet av en ny gemenskapsordning för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden (EGT nr L 159, 30.6.2000 s.1). Förordningen trädde i kraft den 28 september 2000 och

ersatte därmed rådsförordningen från 1995, (EG) nr 3381/94. Till skillnad från de multilaterala exportkontrollregimerna, är förordningen juridiskt bindande för Sverige, liksom för andra EU-stater inklusive de tio nya medlemmarna. Syftet är att så långt möjligt etablera fri rörlighet för kontrollerade produkter inom den inre marknaden samtidigt som de olika nationella systemen för kontroll av export till tredje land stärks och harmoniseras.

Förordningen förenar medlemsstaternas åtaganden inom ramen för de multilaterala exportkontrollregimerna med friast möjliga rörlighet av varor inom den inre marknaden. Utvecklingen inom regimerna (AG, MTCR, NSG och WA) beaktas genom återkommande ändringar och uppdateringar av produktlistorna till förordningen. Den nya förordningens medföljande bilagor beslutas inom ramen för gemenskapssamarbetet i första pelaren, vilket innebär att de får direkt verkan på det nationella planet. Bilagorna ska enligt förordningen uppdateras varje år.

Förordningen från år 2000 introducerade en rad nyheter, bl.a. ett generellt gemenskapstillstånd för export av vissa produkter till vissa tredje länder. Den nya tillståndstypen har förenklat arbetet för de exporterande företagen genom att ett och samma tillstånd kan åberopas oavsett var utförseln från EU äger rum. Detta har även lett till en ökad samsyn inom EU på denna typ av export. Dels har bedömningen i tillståndsärenden underlättats genom att den nya förordningen även inkluderar gemensamma kriterier som medlemsstaterna har att beakta vid sin prövning.

Svensk lagstiftning

I Sverige kompletteras EG-förordningen av lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, samt av tillhörande förordning (2000:1217). Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 2001 och ersatte lagen (1998:397) om strategiska produkter och förordningen (1998:400) om strategiska produkter.

Till skillnad från vad som gäller under krigsmateriellagstiftningen – där utförseltillstånd utgör undantag från ett generellt exportförbud – är förhållandet det omvända under regelverket för kontroll av produkter med dubbla användningsområden. Här är utgångspunkten den att utförseltillstånd ska ges såvida det inte strider mot utrikes- eller säkerhetsintressen såsom dessa beskrivs i EG-förordningen.

Export och överföring av produkter med dubbla användningsområden är föremål för tillståndsgivning och tillståndsgivande myndighet är Inspektionen för strategiska produkter (ISP). Beträffande kärnämnen och material m.m. som återfinns i bilaga I till rådets förordning är det emellertid Statens kärnkraftinspektion (SKI) som meddelar tillstånd.

Lagen om produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd saknar liksom sin föregångare särskilda bestämmelser om möjligheten att få förhandsbesked om huruvida ett utförseltillstånd kommer att ges vid en eventuell export av produkter med dubbla

användningsområden till en specifik destination. En praxis har emellertid utvecklats med innebörden att ISP ger företag förhandsbesked. Skr. 2005/06:114

Generalklausulen – en uppsamlingsbestämmelse (*catch-all*)

Enligt rådsförordning (EG) 1334/2000 artikel 4 och den svenska lagstiftningen kan tillstånd även krävas för export av produkter som inte är angivna i bilagorna till rådsförordningen (s.k. icke-listade produkter) om exportören har informerats av svenska myndigheter att produkten är eller kan vara avsedd att användas i samband med tillverkning av massförstörelsevapen eller missiler som är kapabla att bära sådana vapen. Generalklausulen har tillkommit som en uppsamlingsbestämmelse för att se till att syftet med regleringen inte kringgås på grund av att produktlistorna sällan kan vara heltäckande i ljuset av den snabba teknologiska utvecklingen.

Beträffande de första tre paragraferna under artikel 4 i rådsförordningen krävs att exportören har blivit informerad av svenska myndigheter om produktens användningsområde. Exportören är emellertid enligt artikel 4.4 även skyldig att upplysa svenska myndigheter om exportören är medveten om att en produkt helt eller delvis är avsedd för sådan användning som regleras i artikel 4.1-3. Svenska myndigheter ska då avgöra om tillstånd ska krävas för exporten.

Generalklausulen innefattar även särskilda krav på tillstånd i vissa fall för export relaterad till militär slutanvändning eller krigsmateriel, eller för export av icke-listade produkter som är eller kan vara avsedda för militär slutanvändning i ett land som omfattas av ett FN-, EU- eller OSSE-embargo, samt för icke-listade produkter som är, eller kan vara, avsedda att användas som delar eller som komponenter till krigsmateriel som olovligen har exporterats. Det är denna uppsamlingsbestämmelse som har legat till grund för EU:s gemensamma strävande att införa generalklausulen i de olika exportkontrollregimerna.

27.4.1 Medlemskap i multilaterala exportkontrollregimer 2005

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Argentina	x	x	x	x	x
Australien	x	x	x	x	x
Belgien	x	x	x	x	x
Brasilien	-	x	-	x	-
Bulgarien	x	x	x	x	x
Cypern	-	x	x	-	-
Danmark	x	x	x	x	x
Estland	-	x	x	-	x
Finland	x	x	x	x	x
Frankrike	x	x	x	x	x
Grekland	x	x	x	x	x
Irland	x	x	x	x	x
Island	-	-	x	x	-
Italien	x	x	x	x	x
Japan	x	x	x	x	x
Kanada	x	x	x	x	x
Kazakstan	-	x	-	-	-
Kina	x	x	-	-	-
Korea (Rep.)	x	x	x	x	x
Kroatien	-	x	-	-	x
Lettland	-	x	x	-	x
Litauen	-	x	x	-	x
Luxemburg	x	x	x	x	x
Malta	-	x	x	-	x
Nederländerna	x	x	x	x	x
Norge	x	x	x	x	x
Nya Zeeland	-	x	x	x	x
Polen	x	x	x	x	x
Portugal	x	x	x	x	x
Rumänien	x	x	x	-	x
Ryssland	x	x	-	x	x
Schweiz	x	x	x	x	x
Slovakien	x	x	x	-	x
Slovenien	x	x	x	-	x
Spanien	x	x	x	x	x
Storbritannien	x	x	x	x	x
Sverige	x	x	x	x	x
Sydafrika	x	x	-	x	-
Tjeckien	x	x	x	x	x
Turkiet	x	x	x	x	x
Tyskland	x	x	x	x	x
Ukraina	x	x	x	x	x
Ungern	x	x	x	x	x
USA	x	x	x	x	x
Vitryssland	-	x	-	-	-
Österrike	x	x	x	x	x
TOTALT	35	45	39	34	39

Europeiska kommissionen deltar i Australiengruppen samt som observatör i Nuclear Suppliers Group och Zanggerkommittén.

28 Bilaga 6: Internationella vapenembargon

Internationella vapenembargon i kraft under 2005

Tabellen nedan redovisar de internationella vapenembargon som varit i kraft under hela eller delar av år 2005, deras löptid under året samt de beslut som upprättat och i vissa fall ändrat eller hävt embargot. Tabellen innehåller även hänvisningar till rättsakter som innehåller förbud mot att tillhandahålla tekniskt bistånd som rör militär verksamhet respektive utrustning som kan användas för internt förtryck. I tabellen redovisas även om det finns undantag till något embargo. Sådana undantag är oftast kopplade till humanitära insatser och fredsbevarande operationer. För detaljer kring olika undantag hänvisas till <www.un.org>, <www.europa.eu.int> eller <www.osce.org> beroende på vilken typ av embargo det rör sig om.

28.1.1 Internationella vapenembargon under år 2005

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2005	REFERENS
Armenien	FN-embargo (icke-bindande)	Hela året	UNSCR 853 (1993)
	OSSE-embargo ang. leveranser av vapen och ammunition till stridande styrkor i Nagorno-Karabach	Hela året	CSOOSCE (1992)
Azerbajdzjan	FN-embargo (icke-bindande)	Hela året	UNSCR 853 (1993)
	OSSE-embargo ang. leveranser av vapen och ammunition till stridande styrkor i Nagorno-Karabach	Hela året	CSOOSCE (1992)
Bosnien-Hercegovina	EU-embargo undantag finns	Hela året Upphävd den 23 januari 2006	Rådets gemensamma ståndpunkt 96/184/GUSP <i>upphävd genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2006/29/GUSP

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2005	REFERENS
Burma/Myanmar	EU-embargo undantag finns	Hela året	Allmänna rådets deklARATION 29 juli 1991 Rådets gemensamma ståndpunkt 2004/423/GUSP <i>ändrad genom:</i> - gemensam ståndpunkt 2004/730/GUSP - gemensam ståndpunkt 2005/149/GUSP - gemensam ståndpunkt 2005/340/GUSP Rådets förordning (EG) nr 798/2004
Elfenbenskusten	FN-embargo undantag finns EU-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 1572 (2004) UNSCR 1643 (2005) Rådets gemensamma ståndpunkt 2004/852/GUSP <i>ändrad genom:</i> - gemensam ståndpunkt 2006/30/GUSP Rådets förordning (EG) nr 174/2005
Demokratiska Republiken Kongo (f d Zaire)	FN-embargo EU-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 1493 (2003) UNSCR 1596 (2005) Deklaration 33/93, 7 april, 1993 Rådets gemensamma ståndpunkt 2005/440/GUSP <i>ändrad genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2005/846/GUSP Rådets förordning (EG) nr 889/2005

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2005	REFERENS
Irak	FN-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 661 (1990) UNSCR 1483 (2003)
	EU-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 1546 (2004) Deklaration 56/90 4 augusti, 1990 Rådets gemensamma ståndpunkt 2003/495/GUSP <i>ändrad genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2003/735/GUSP - gemensam ståndpunkt 2004/553/GUSP
Kina (exklusive Hongkong och Macao)	EU-embargo	Hela året	Europeiska rådets deklARATION 27 juni, 1989
Liberia	FN-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 1343 (2001) UNSCR 1478 (2003)
	EU-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 1497 (2003) UNSCR 1509 (2003) UNSCR 1521 (2003) UNSCR 1579 (2004) UNSCR 1647 (2005) Rådets gemensamma ståndpunkt 2004/137/GUSP <i>ändrad genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2006/31/GUSP Rådets förordning (EG) nr 234/2004

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2005	REFERENS
Rwanda	FN-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 918 (1994)
	Restriktioner om försäljning av vapen till personer i grannstater om vapnen ska användas i Rwanda	Hela året	UNSCR 997 (1995)
		Hela året	UNSCR 1011 (1995)
Sierra Leone	FN-embargo gällande överföring till icke-statliga styrkor i Sierra Leone undantag finns	Hela året	UNSCR 1171 (1998)
		Hela året	UNSCR 1299 (2000)
	EU-embargo undantag finns	Hela året	Rådets gemensamma ståndpunkt 98/409/GUSP
Somalia	FN-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 733 (1992)
		Hela året	UNSCR 1356 (2001)
		Hela året	UNSCR 1425 (2002)
	EU-embargo undantag finns	Hela året	Rådets gemensamma ståndpunkt 2002/960/GUSP Rådets förordning (EG) nr 147/2003
Sudan	FN-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 1556 (2004)
			UNSCR 1591 (2005)
	EU-embargo undantag finns		Rådets gemensamma ståndpunkt 2005/411/GUSP
			Rådets förordning (EG) nr 131/2004 <i>ändrad genom:</i> - rådets förordning (EG) nr 1353/2004 - rådets förordning (EG) nr 838/2005
Usama bin Laden, al-Qaida och Talibanerna	FN-embargo	Hela året	UNSCR 1390 (2002)
	EU-embargo	Hela året	UNSCR 1333

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2005	REFERENS
			(2000) UNSCR 1452 (2002) Rådets gemensamma ståndpunkt 2002/402/GUSP <i>ändrad genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2003/140/GUSP
Uzbekistan	EU-embargo undantag finns	giltig fr.om. 14.11.2005	Rådets gemensamma ståndpunkt 2005/792/GUSP Rådets förordning (EG) nr 1859/2005
Zimbabwe	EU-embargo undantag finns	Hela året	Rådets gemensamma ståndpunkt 2004/161/GUSP <i>ändrad genom:</i> - gemensam ståndpunkt 2006/51/GUSP Rådets förordning (EG) nr 314/2004

29 Bilaga 7: Förklaringar

A

Avslag (*denial*). Ett negativt myndighetsbeslut när ett företag ställer en förfrågan om export av militär utrustning till ett visst land. Beslutet kan bl.a. baseras på hot mot de mänskliga rättigheterna i mottagarlandet, riskerna för den regionala freden, stabiliteten och säkerheten. En medlem inom ett multilateralt samarbete förväntas informera de övriga medlemmarna om det negativa beslutet.

E

Exportkontrollregimer. För närvarande fem till antalet – Zanggerkommittéen (ZC), Nuclear Suppliers Group (NSG), Australiengruppen (AG), Wassenaararrangemanget (WA) samt Missilteknologikontrollregimen (MTCR). Syftet med regimerna är att dessa ska identifiera varor och teknologier som bör underställas exportkontroll, utbyta information om spridningsrisker samt främja icke-spridning i kontakter med länder utanför regimerna.

G

Generalklausulen (eng. *catch-all*). Begreppet avser möjligheten till exportkontroll av även sådana produkter med dubbel användning som inte finns upptagna på kontrollistorna. En exportör måste ansöka om utförseltillstånd om exportkontrollmyndigheterna informerat denne om att den produkt som man vill utföra kan vara avsedd för produktion av massförstörelsevapen. Detsamma gäller om exportören är medveten om att produkten är avsedd för produktion av sådana vapen.

I

Icke-spridning. Åtgärder som på olika områden av det internationella (multilaterala) planet vidtas för att stävja spridningen av massförstörelsevapen. Främst har detta tagit sig uttryck i internationella avtal samt även genom samverkan i flera exportkontrollregimer.

Immateriella överföringar. Överföring av programvara eller teknik, med hjälp av elektroniska medier, telefax eller telefon samt från person till person från ett land till ett annat.

K

Kemvapenkonventionen. FN:s konvention om förbud mot kemiska vapen (CWC) trädde i kraft den 29 april 1997. I CWC stadgas om förbud av användningen av och innehav av kemiska vapen; regler avseende förstöring av kemiska vapen och anläggningar där sådana produkter framställts samt kontroll av kemisk industri i syfte att förhindra ytterligare produktion av kemiska vapen.

För konventionens genomförande svarar OPCW (*Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons*) – placerade i Haag och som idag består av 167 medlemsstater.

M

Massförstörelsevapen. Kärnvapen samt biologiska och kemiska vapen. Även vissa vapenbärare som exempelvis ballistiska missiler med lång räckvidd samt kryssningsmissiler inkluderas i icke-spridningsarbetet rörande massförstörelsevapen.

N

No-undercut. Då ett avslag utfärdats förväntas de övriga medlemmarna inom det multilaterala samarbetet konsultera den stat som har utfärdat detta avslag om de avser att besluta om utförseltillstånd för en motsvarande transaktion. Syftet med detta är att motverka att den förvägrade köparen vänder sig till ett annat land samt att undvika konkurrenssnedvidande effekter av olika länders exportkontroll.

O

Outreach. Ett utökande eller utsträckande av informationsverksamhet till andra områden eller till att omfatta nya aktörer.

P

Peer review. Inbördes eller ömsesidig översyn av en specifik verksamhet.

U

Utförseltillstånd. Ett företag ansöker om utförseltillstånd för det belopp som med ett kontrakt slutits med ett visst land. Leveransen pågår sedan oftast under flera år och inleds sällan det år som kontraktet har slutits. Utförseltillstånd är därför inte detsamma som en faktisk leverans utan visar endast hur stora order svenska företag fått på den internationella marknaden ett visst år.

30 Bilaga 8: Vägledning till andra källor

Ytterligare information rörande de ämnesområden som omfattas av denna skrivelse kan hittas på bl.a. nedanstående webbplatser. De flesta webbplatserna tillhör organisationer utanför Regeringskansliet. Därför kan Regeringskansliet inte ansvara för dessa webbplatserns innehåll eller riktighet. Nedanstående hänvisningar utgör således endast en frivillig guide för intresserade läsare.

Australiengruppen (AG)	www.australiagroup.net
Exportkontrollrådet (EKR)	www.isp.se/km/kmekr.htm
Europeiska Unionen (EU)	www.europa.eu.int
Förenta Nationerna (FN)	www.un.org
Inspektionen för strategiska produkter (ISP)	www.isp.se
Lagrummet - gemensam rättsplats för svenskt lagrum	www.lagrummet.se
Missilteknologikontrollregimen (MTCR)	www.mtcr.info
Nuclear Suppliers Group (NSG)	www.nuclearsuppliersgroup.org
Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)	www.oecd.org
Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)	www.sipri.se
Sveriges regering	www.regeringen.se
Sveriges riksdag	www.riksdagen.se
Utrikesdepartementet (UD)	www.ud.se
Världsbanken	www.worldbank.org
Wassenaararrangemanget (WA)	www.wassenaar.org
Zanggerkommittén	www.zanggercommittee.org

Text och layout: Enheten för nedrustning och icke-spridning, Utrikesdepartementet

Tryck: Elanders Gotab AB, Stockholm 2006

ISBN 91-7496-367-8
Art.nr. UD 06.014

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 2006

Närvarande: Statsministern Persson, statsråden Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Messing, Y. Johansson, Bodström, Sommestad, Karlsson, Nykvist, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin, Österberg, Orback, Baylan

Föredragande: statsrådet Messing

Regeringen beslutar skrivelse 2005/06:114 Strategisk exportkontroll 2005 – Krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden